

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta

Diplomová práce

2016

Šárka Ševčíková

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Katedra politologie

Personalizace voleb do Poslanecké sněmovny v Brazílii
Diplomová práce

Autorka: Šárka Ševčíková
Studijní program: N6701 Politologie
Studijní obor: Politologie – latinskoamerická studia

Vedoucí práce: Mgr. Karel Kouba, Ph.D., M.A.

Hradec Králové 2016

Zadání diplomové práce

Autor: Šárka Ševčíková

Studium: F14NP0020

Studijní program: N6701 Politologie

Studijní obor: Politologie - latinskoamerická studia

Název diplomové práce: Personalizace voleb do Poslanecké sněmovny v

Brazílii

Název diplomové práce AJ: Personalization of the Elections to the Chamber of Deputies in Brazil

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Jedním z typických jevů voleb do brazilské Poslanecké sněmovny je vysoce převažující procento odevzdaných nominálních hlasů oproti volbě přímo pro konkrétní politickou stranu. Volební systém do dolní komory je poměrný s polootevřenou kandidátní listinou. Navzdory systému, který přímo vede voliče k personalizované volbě, se nachází variace jak mezi politickými stranami, tak mezi jednotlivými federálními státy a federálním distriktem. Záměrem diplomové práce je hledat determinanty, jež nám tuto variaci vysvětlí. Autorka práce hledá odpovědi na stanovené výzkumné otázky: Existují faktory, které navzdory pro-personálnímu volebnímu systému, ovlivňují, zda budou voliči vybírat kandidáty z jedné strany více personálně než z jiné? Jde pouze o faktory vycházející z odlišných stranicko-strukturálních rysů nebo existuje také vliv faktorů institucionálních a strukturálních v rámci jednotlivých brazilských států? Diplomová práce analyzuje poslední troje volby do Poslanecké sněmovny, konkrétně volby z roku 2006, 2010 a 2014. Jednotkou analýzy jsou politické strany i konkrétní straníční kandidáti. Cílem práce je vysvětlit variaci odevzdaných nominálních hlasů pomocí odlišných stranicko-strukturálních rysů každé z deseti zkoumaných politických stran pomocí modifikované teorie Davida Samuelse. Na základě zmíněné teorie byly vytvořeny hypotézy. Dále byly stanoveny další alternativní hypotézy, jež slouží ke kontrole. Hypotézy byly následovně testovány kvantitativně a to pomocí Pearsonova korelačního koeficientu a lineárního regresního modelu. V závěru práce budou rozebrány výsledky, k nimž autorka přišla.

Joseph W. Robbins The personal vote and voter turnout. John M. Carey Incentives to Cultivate a Personal Vote: a Rank Ordering of Electoral Formulas. Shane Martin Electoral Institutions, the Personal Vote, and Legislative Organization. Miroslav Nemčok Osobnost kandidáta, napatost súťaže a rozdelovanie hlasov. David J. Samuels Incentives to Cultivate a Party Vote in Candidate-Centric Electoral Systems. Bobbio, Norberto. Direita e esquerda: Razões e significados de uma distinção política. Álvarez-Rivera, Manuel. Election Resources on the Internet: Federal Elections in Brazil. Santos, Fabiano, Júlio Canello. Brazilian Congress, 2014 elections and governability challenges. Mainwaring, Scott. Brazilian Party Underdevelopment in Comparative perspective. H. Afonso de Aguiar, S. Marley Modesto Personalismo no Brasil colonia: uma análise institucional. Geert A. Banck Personalism in the Brazilian Body Politics. Bruce E. Cain, John A. Ferejohn, Morris P. Fiorina. The Constituency Service Basis of

the Personal Vote for U. S. Representatives and British Members of Parliament. David M. Primo, James M. Snyder, Jr. Party Strength, the Personal Vote, and Government Spending. Tribunal Superior Eleitoral

Garantující pracoviště: Katedra politologie,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Karel Kouba, Ph.D., M.A.

Datum zadání závěrečné práce: 23.8.2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 8. 11. 2016

Ráda bych poděkovala svému vedoucímu práce Mgr. Karlu Koubovi, Ph.D., M.A. za jeho rady a celkové vedení práce.

Anotace

Ševčíková, Šárka. *Personalizace voleb do Poslanecké sněmovny v Brazílii*. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové, Filozofická fakulta, Katedra politologie. Diplomová práce.

Jedním z typických jevů voleb do brazilské Poslanecké sněmovny je vysoce převažující procento odevzdaných nominálních hlasů oproti volbě přímo pro konkrétní politickou stranu. Volební systém do dolní komory je poměrný s polootevřenou kandidátní listinou. Navzdory systému, který přímo vede voliče k personalizované volbě, se nachází variace jak mezi politickými stranami, tak mezi jednotlivými federálními státy a federálním distriktem. Záměrem diplomové práce je hledat determinanty, jenž nám tuto variaci vysvětlí. Autorka práce hledá odpovědi na stanovené výzkumné otázky: *Existují faktory, které navzdory pro-personálnímu volebnímu systému, ovlivňují, zda budou voliči vybírat kandidáty z jedné strany více personálně než z jiné? Jde pouze o faktory vycházející z odlišných stranicko-strukturálních rysů nebo existuje také vliv faktorů institucionálních a strukturálních v rámci jednotlivých brazilských států?* Diplomová práce analyzuje poslední tři volby do Poslanecké sněmovny, konkrétně volby z roku 2006, 2010 a 2014. Jednotkou analýzy jsou politické strany i konkrétní straničtí kandidáti. Cílem práce je vysvětlit variaci odevzdaných nominálních hlasů pomocí odlišných stranicko-strukturálních rysů každé z deseti zkoumaných politických stran pomocí modifikované teorie Davida Samuelse. Na základě zmíněné teorie byly vytvořeny hypotézy. Dále byly stanoveny další alternativní hypotézy, které slouží ke kontrole. Hypotézy byly následovně testovány kvantitativně a to pomocí *Pearsonova korelačního koeficientu a lineárního regresního modelu*. V závěru práce budou rozebrány výsledky, k nimž autorka přišla.

Klíčová slova: personalismus, nominální hlasy, poměrný volební systém, Brazílie, volby do Poslanecké sněmovny.

Annotation

Ševčíková, Šárka. *Personalization of the Elections to the Chamber of Deputies in Brazil*. Hradec Králové: University of Hradec Králové, Faculty of Arts, Department of Political Science. Diploma thesis.

A typical phenomena of the election to the Brazilian Chamber of Deputies is the domination in personal voting compared to the label vote. The proportional system with semi-open candidate list is utilized in the Brazilian lower house. Despite the electoral system, which leads directly to the personal vote, there is a variation among political parties as well as among federal states and the federal district. The aim of the Master thesis is to explain this variation. The thesis will respond to the following research questions: *Despite the pro-personal electoral system, are there any factors that affect whether voter will choose and vote candidates from one political party more personally than from the other one? Is it based only on party-structural factors or are there any institutional and structural factors within each of the Brazilian states as well?* The Master theses analyzes 2006, 2010 a 2014 elections. The unit of analyze are the political parties as well as the party candidates. One of the objectives of the analysis is to explain the variation in personal votes utilizing different party-structural features of ten political parties through a modified theory of David Samuels. Moreover, other alternative hypotheses were set to control the analysis. The appropriate statistical technique was employed following *Pearson's* correlation coefficient and linear regression model. The final results will be presented in the conclusion section of the thesis.

Keywords: personalism, nominal votes, proportional electoral system, Brazil, elections to the Chamber of Deputies.

Seznam zkratek

ARENA	Aliança Renovadora Nacional (Aliance národní obnovy)
DEM	Democratas (Demokraté)
HDI	Index lidského rozvoje
HDP	Hrubý domácí produkt
HNP	Hrubý národní produkt
MDB	Movimento Democrático Brasileiro (Brazilské demokratické hnutí)
PC do B	Partido Comunista do Brasil (Komunistická strana Brazílie)
PCB	Partido Comunista Brasileiro (Brazilská komunistická strana)
PDS	Partido Democrático Social (Sociálně demokratická strana)
PDT	Partido Democrático Trabalhista (Demokratická strana dělníků)
PFL	Partido da Frente Liberal (Strana liberální fronty)
PMDB	Partido do Movimento Democrático Brasileiro (Strana brazilského demokratického hnutí)
PP	Partido Progressista (Progresivní strana)
PPB	Partido Progressista (Progresivní strana)
PRB	Partido Republicano Brasileiro (Brazilská republikánská strana)
PSB	Partido Socialista Brasileiro (Socialistická brazilská strana)
PSC	Partido Social Cristão (Strana sociálně-křesťanská)
PSDB	Partido da Social Democracia Brasileira (Strana brazilské sociální demokracie)
PTB	Partido Trabalhista Brasileiro (Brazilská dělnická strana)
SD	Standard deviation (Směrodatná odchylka)

Obsah

Úvod.....	1
1. Brazilský politický systém	10
1.1 Brazilský volební systém	10
1.2 Brazilský stranický systém.....	15
1.2.1 PC do B – Partido Comunista do Brasil	19
1.2.2 PT – Partido dos Trabalhadores	19
1.2.3 PSB – Partido Socialista Brasileiro	20
1.2.4 PDT – Partido Democrático Trabalhista	21
1.2.5 PSDB – Partido Social Democrático Brasileiro	21
1.2.6 PMDB – Partido do Movimento Democrático Brasileiro	22
1.2.6 PP – Partido Progressista.....	22
1.2.7 PTB – Partido Trabalhista Brasileiro	23
1.2.9 PFL (DEM) – Partido da Frente Liberal.....	23
1.2.10 PSC – Partido Social Cristão	24
2. Personalismus a nominální hlasování v Brazílii.....	25
3. Zkoumané volby do Poslanecké sněmovny v Brazílii	30
3.1 Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2006	30
3.2 Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2010	32
3.3 Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2014	34
4. Teorie personálního hlasování a operacionalizace nezávisle proměnných	38
4.1 Vytváření předvolebních koalic a nominální hlasy.....	38
4.2 Přístup k financování předvolebních kampaní	39
4.3 Vládní strany a nominální hlasy.....	41
4.4 Přístup k ministerským křeslům a nominální hlasování	42
4.5 Pravicová ideologie stran a nominální hlasy.....	43
4.6 Velikost volebních obvodů a nominální hlasy	44
4.7 Chudoba země a nominální hlasy	45
4.8 Stranické příslušnictví a nominální hlasy	47
5. Metodologie, hypotézy a data.....	49
5.1 Metodologie	49

5.2 Hypotézy	51
5.3 Alternativní hypotézy	55
5.4 Data	58
6. Analýza výsledků	60
Závěr	84
Seznam tabulek	87
Seznam obrázků a grafů	89
Seznam map	90
Seznam korelačních analýz a regresních modelů	91
Prameny a literatura	92
Prameny	92
Literatura	98

Úvod

Politika latinskoamerických zemí je často spojována s fenoménem personalismu. Nejde o typ režimu, ale o způsob politického chování, které se může vyskytovat ve všech typech politických režimů (Colburn, Cruz 2012: 104—106). V souvislosti s personalismem jsou často studovány volební systémy, jenž bývají mnoha výzkumníky¹ považovány za jednu z velmi důležitých proměnných, která může vysvětlit, zda voliči budou hlasovat nominálně² či naopak ideologicky, a to pro konkrétní politickou stranu. Poměrné volební systémy s volnou kandidátní listinou, systémy STV³ nebo SNTV⁴ podle nich vedou voliče k nominální volbě. Naopak v poměrných systémech s uzavřenou kandidátní listinou mají voliči většinou tendenci udržovat volbu v rámci politických stran (Gallagher, Mitchell 2005: 25—57).

V mnoha studiích⁵ je zkoumán vliv volebního systému na personalizaci volby a výsledky těchto výzkumů jsou srovnávány mezi jednotlivými zeměmi. Personalismus je vnímán jako častá cesta k populismu a ten má občas tendence vést zemi k nedemokratickým praktikám. I z toho důvodu je studium personalismu a nominálního hlasování, zvláště pro latinskoamerický region, významné. V této diplomové práci bude analyzováno nominální hlasování brazilských voličů. Respektive se autorka ptá, jaké stranicko-strukturální vlastnosti vedou voliče, aby volili více nominálně než pro samostatnou stranu. Navzdory extrémnímu stranickému pluralismu v brazilské

---

¹ Jde například o následující: Thomas R. Rourke, Rosita A. Chazarreta Rourke (*A Theory of Personalism*), Lúcio Rennó, Andrea Cabello (*As bases do Lulismo: a volta do personalismo, realinhamento ideológico ou não alinhamento?*), Geert A. Banck (*Personalism in the Brazilian Body Politic: Political Rallies and Public Ceremonies in the Era of Mass Democracy*), Karel Kouba (*Personalizace voleb a demokracie v Latinské Americe*).

² Nominální hlasování v Brazílii je takové hlasování, kdy se volič rozhodne udělit svůj hlas preferenčně jednomu kandidátovi. Nevolí tedy politickou stranu, ale pouze jednoho konkrétního kandidáta (Samuels 1999).

³ STV (*Single Transferable Vote, systém jednoho přenosného hlasu*) je poměrný volební systém, kdy voliči hlasují pomocí udělování preferenčních hlasů odstupňovaných číselně. Volič hlasuje pro jednotlivé kandidáty napříč politickými stranami (Electoral Reform Society 2016).

⁴ SNTV (*Single Non-Transferable Vote, systém jednoho nepřenosného hlasu*) je používán ve více mandátových obvodech. Volič má pouze jediný hlas, který udělí konkrétnímu kandidátovi (Electoral Knowledge Network 2016).

⁵ Daniel Bol (*The Impact of Electoral Systems on Personal Vote Strategies*), John M. Carey (*Incentives to Cultivate a Personal Vote: a Rank Ordering of Electoral Formulas*), Shane Martin (*Electoral Institutions, the Personal Vote, and Legislative Organization*).

Poslanecké sněmovně existují totiž strany, které bývají znovu voleny a drží si své věrné voliče, jenž preferují volit stranu jako celek, nikoliv konkrétního kandidáta. Ačkoliv v diplomové práci jde o studium pouze jedné země, je nutné podotknout, že Brazílie je federativní decentralizovanou republikou tvořenou 26 federálními státy a jedním federálním distriktem. Tvoří ji tak 27 volebních obvodů, ve kterých funguje stejný volební systém, a to poměrný s otevřenou či semi-otevřenou kandidátní listinou. Brazílský systém je specifický. Volič buď může svůj hlas odevzdat jedné konkrétní politické straně, nebo pouze jednotlivému kandidátovi (Colomer 2011). Ačkoliv zmiňovaný systém bývá řazen mezi systémy spadající do kategorie zvané *candidate-centric*⁶ (orientované na kandidáty), práce bude hledat variaci mezi stranickou strukturou jednotlivých politických stran se záměrem vysvětlit, z jakých příčin existuje variace odevzdaných nominálních hlasů mezi brazilskými stranami. Autorka tvrdí, že ne všechny brazilské strany či kandidáti těchto stran používají stejnou strategii v tomtéž volebním obvodě.

Záměrem diplomové práce je zkoumání charakteristik brazilských politických stran jako determinantu nominálního hlasování voličů ve volbách do dolní komory brazilského Kongresu, respektive do Poslanecké sněmovny. Jak již bylo zmíněno, Brazílie spadá do skupiny zemí s politickým systémem, který přímo podporuje voliče v personální volbě. Přesto existuje variace procent odevzdaných nominálních hlasů pro jednotlivé politické strany, potažmo jejich kandidáty. Práce se ptá, *jak mohou samotní politici jedněch stran, navzdory volebnímu systému, získat více nominálních hlasů než politici z jiných stran?* Tato variace souvisí s vytvořením předvolebních koalic, s přístupem kandidátů k *pork barreling* ministerstvům a také s přístupem k financím určeným na předvolební kampaně (Samuels 1999). Jako kontrolní proměnné, které mohou také vysvětlit zmíněnou variaci, jsou zařazeny následující: míra HDI, velikost volebního obvodu, stupeň stranické příslušnosti či ideologie strany (Prysby, Scavo 1993; Marsh 2003; Bartels 2000; Mainwaring 1990; Pizzaro Leongómez 2006: 88; Colburn, Cruz 2012). Jde o strukturální i institucionální proměnné.

---

⁶ Jako *candidate-centric* volební systémy David Samuels považuje ty systémy, kde jsou častěji voleny osobnosti než ideologie některé z politických stran. Jedná se pak především o následující systémy: systém jednoho nepřenosného hlasu (SNTV), systém jednoho přenosného hlasu (STV), poměrné volební listiny s volnou kandidátní listinou a také brazilská verze volebního systému se semi-otevřenou kandidátní listinou (Samuels 1999: 488).

Cílem práce je pomocí analýzy dat zjistit, v jakých částech Brazílie a pro které politické strany je hlasováno více nominálně a proč. Variace se nenachází pouze v rámci jednotlivých brazilských obvodů, ale i mezi politickými stranami. Stěžejní jednotkou analýzy budou jak politické strany, tak jejich jednotliví kandidáti. V rámci daného volebního systému ne všichni kandidáti či politické strany praktikují stejnou strategii pro získávání volebních hlasů. Mimo jiné platí, že existuje určitá variace mezi kandidáty různých politických stran a jejich možnostmi vést personální praktiky pro své členy.

V rámci diplomové práce je analyzováno deset politických stran v posledních třech volbách do Poslanecké sněmovny, a to ve volbách 2006, 2010 a 2014. Navzdory vysoké fragmentaci brazilského stranického systému bylo vybráno deset největších politických stran podle následujících kritérií. Za prvé, všechny strany musely vzniknout nejpozději v roce 2001, jinými slovy, v roce 2002 již musela strana existovat. Je to z toho důvodu, že data jsou sbírána vždy v předvolebním období, proto již od roku 2002. Důležitá byla rovněž ideologická rozdílnost, protože právě ideologie stran je uváděna jako jedna z nezávisle proměnných. Dále se jedná o strany, jež ve všech zkoumaných volbách obdržely minimálně jedno křeslo ve Sněmovně.

Mezi hlavní výzkumné otázky, na které autorka hledá odpovědi, patří následující:

- 1) *Jaké podmínky vedou kandidáty k individualismu a k propagaci individuálních praktik před těmi stranickými? Jakou roli hrál přístup k pork barreling ministerstvům a financím na předvolební kampaně?*
- 2) *Existují faktory, které navzdory pro-personálnímu volebnímu systému, ovlivňují, zda budou voliči vybírat kandidáty z jedné strany více personálně než z jiné? Získávaly strany v některých obvodech větší procento nominálních hlasů než v jiných a pokud ano, proč?*
- 3) *Na jakých faktorech závisí, zda strategie kandidátů bude individuální a ne kolektivní pro stranu? Jde pouze o faktory vycházející z politické strany nebo existuje také vliv faktorů institucionálních a strukturálních v rámci jednotlivých brazilských států?*

Autorka primárně vychází a pracuje s teorií Davida Samuelse, který zkoumal v roce 1999 hlasování do brazilské dolní komory od voleb 1986. Vytýčené faktory, jenž podle něj mají vliv na hlasování voličů, jsou použity i v diplomové práci. Jedná se o přístup kandidátů k financím na předvolební kampaně, přístup stran k *pork barreling* ministerstvům a účast stran v předvolební koalici (Samuels 1999). Operacionalizace těchto proměnných bude z části upravena. Přístup stran k *pork barreling* D. Samuels operacionalizoval následovně: za prvé zahrnul všechny strany, jež jsou součástí vlády, za druhé šlo pouze o strany, které okupovaly tzv. *pork barreling* ministerstva (Samuels 1999). Tato diplomová práce ovšem vysvětluje variaci také v rámci prostoru, proto autorka operacionalizovala stanovenou proměnnou pomocí volebního obvodu, z něhož byl daný ministr zvolen. Kontrolní proměnné institucionálního i strukturálního charakteru budou použity jak ze Samuelsovy práce, tak z dalších teorií zkoumajících nominální hlasování. Například jde o proměnnou ideologie politických stran, která v této práci bude kódována nikoliv nominálně, jak navrhol Samuels, ale ordinálně na základě studie Marcose Fabera, který rozdělil brazilské strany do pěti kategorií na levo-pravé ideologické škále (Faber 2010). Autorka tvrdí, že vysvětlení faktoru ideologie a personální volby bude mnohem kvalitněji měřeno, pokud budou politické strany rozděleny kategoricky, nikoliv pouze nominálně na levicové a pravicové, jak navrhol Samuels. V práci není opomenut jeden z důležitých institucionálních faktorů, a to velikost volebního obvodu. I zde existuje spojitost mezi velikostí obvodu a personální volbou. Obecně se předpokládá, že čím je menší obvod, tím větší poměr hlasů bude odevzdán nominálně oproti volbě strany (Pizzaro Leongómez 2006: 88). Z důvodu variace odevzdaných nominálních hlasů mezi různými politickými stranami je i faktor stranického příslušenství shledán jako další důležitá nezávisle proměnná (Marsh 2003). Posledním, oproti původnímu výzkumu zahrnutým faktorem, je strukturální faktor. Jedná se o rozlišný rozvoj jednotlivých brazilských států a distriktu. S větší chudobou a menším rozvojem je totiž spojena více personální volba (Colburn, Cruz 2012).

Na základě zmíněných faktorů byly vytvořeny hlavní i kontrolní hypotézy.

Hyp.1: Čím vyšší finanční příspěvek na kandidáta a zároveň vyšší směrodatná odchylka od zbylých kolegů ze strany, tím bude kandidát tíhnout více k personalismu a strana získá více nominálních hlasů.

Hyp.2: Strany, jejichž poslanci mají přístup k pork barreling ministerstvům a strany, které mají místo ve vládě, budou spíše voleny personálně než ideologicky pro stranu.

Hyp.3: Strany, které kandidují v rámci předvolební koalice, obdrží více nominálních hlasů než strany, jež kandidují samy za sebe.

Ověřování těchto hypotéz pomůže zodpovědět na stanovené výzkumné otázky.

Hlavní metodou práce je kvantitativní analýza volebního hlasování do dolní komory brazilského Parlamentu. Diplomová práce vychází z modifikované teorie personálního hlasování a hlasování pro jednu konkrétní stranu od Davida Samuelse. Pomocí regresní analýzy bude autorka zjišťovat, které faktory mají vliv na to, zda určitá strana získá více procent nominálních hlasů než jiná brazilská strana.

Práce je členěna na dvě části, teoretickou a analytickou. V první části je pozornost věnována uvedení do problematiky studovaného tématu a představení teorie. V analytické části jde již o samotný výzkum. První kapitoly se zaměřují na představení obecných charakteristik brazilského volebního systému se zaměřením na specifika volebního systému do Poslanecké sněmovny, na systém stranický a vybrané politické strany. Následující se již zaměřuje na podstatu diplomové práce. Autorka v ní analyzuje projevy personalismu v brazilské politice a dále se zabývá nominálním hlasováním v brazilských parlamentních volbách. Další kapitola představuje parlamentní volby do Poslanecké sněmovny, které jsou analyzované ve druhé části diplomové práce. V ní je rovněž rozebrána situace před volbami, volební výsledky, jež jsou následně interpretovány. Poslední z kapitol teoretické části práce představuje modifikovanou teorii, o níž se opírá samotný výzkum. Je tady objasněna operacionalizace všech nezávislých proměnných a dále jsou představeny jejich specifika a charakteristiky, respektive proč jsou dané proměnné důležité. Dále dochází k detailnímu popsání metodologie práce a dat a stanovení hlavních i kontrolních hypotéz.

Analytická část práce bude zaměřena na ověřování stanovených hypotéz. Dojde k představení tří regresních modelů, kdy každý z nich vystihuje jedny ze studovaných parlamentních voleb. Konkrétně, regresní Model 1 testuje hypotézy na volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2006. Model 2 pak na volbách 2010 a Model 3 na těch z roku 2014. V další z analytických kapitol budou modely mezi sebou srovnány. Důraz bude kladen na vysvětlení, jaké podmínky musí strany splňovat, aby získávaly ještě více nominálních hlasů, respektive méně hlasů přímo pro politickou stranu. Z toho důvodu, že každá ze studovaných stran v každém volebním obvodu obdrží jiné procento nominálních hlasů, bude regresní model vysvětlovat variaci odevzdaných nominálních hlasů mezi politickými stranami. Závěr bude sumarizovat výsledky, k nimž autorka dojde. Bude shrnuto, zda bylo úspěšně odpovězeno na všechny výzkumné otázky

a objasnila se variace odevzdaných nominálních hlasů v Brazílii. Závěr slouží jako doporučení pro kandidáty, jaké podmínky musí splňovat, aby získali více hlasů nominálních pro ně samotné. Také politické strany mohou zjistit, které z faktorů nesmí či naopak musí strana splňovat, aby si udržela hlasy pro ni samotnou.

Mnoho odborných prací je věnováno problematice volebních systémů a jejich důsledkům na nominální hlasování, nebo naopak na volbu pro konkrétní stranu. Personalismu se věnuje především zahraniční odborná literatura a ve většině případů vysvětlení projevů personalismu a převažujícího nominálního hlasování bývá odůvodněno typem volebního systému. V České republice personalizované politice latinskoamerických zemí nebyla dlouhou dobu věnována pozornost. Jan Němec je jedním z předních odborníků zaměřený na Brazílii (*Demokracie v Brazílii a „dělnický prezident“ Lula; Všeobecné volby v Brazílii 2010*). Až v letošním roce vyšla odborná práce Karla Kouby (*Personalizace voleb a demokracie v Latinské Americe*), která zkoumá přijímání personalizovaných volebních systémů v latinskoamerickém regionu a vztah personalizace ke kvalitě demokracie.

Obecně se předpokládá, že v systémech označených jako *candidate-centric*, budou voliči spíše hlasovat personálně než ideologicky. Dosavadní literatura dává při studiu personalismu více prostoru samotným volebním systémům. Pravděpodobně nejznámější prací na dané téma se stal článek *Incentives To Cultivate A Personal Vote* z roku 1995 od Johna M. Careyho a Matthewa S. Shugarta. Autoři se ptali na to, jaká volební formule vytváří u voličů největší motivaci volit personálně. Na základě kvantitativního výzkumu vytvořili žebříček ordinálně seřazených volebních systémů od těch, které voliče motivují hlasovat spíše ideologicky pro stranu, po ty, kde je tomu naopak a voliči volí spíše nominálně. Ačkoliv zmiňují, že kromě typu kandidátní listiny či volební formule, může i prezidentský systém a ekonomický liberalismus vést k personální volbě, nekladou důraz na variaci přímo mezi jednotlivými stranami. Výzkum sice vysvětlil, jaký volební design vede spíše k personalizované volbě, na druhé straně nebere v potaz, že i v zemi, která splňuje zmíněné podmínky, najdeme strany, jež si udržují určité procento voličů, kteří je stále volí ideologicky.

Z toho důvodu diplomová práce přispívá tím, že nesrovnává personalismus jednotlivých volebních systémů mezi zeměmi, ale naopak srovnání probíhá mezi politickými stranami v rámci jedné země. Naprostá většina textů hledá jako vysvětlení pro nominální hlasování voličů determinanty instituční jako je například volební formule, typ kandidátní listiny, velikost volebního obvodu apod. Málo z prací se věnuje

faktorům, jenž vedou přímo ruku voliče, aby volil personálně nebo naopak pro stranu. Jaké podmínky však vyvolávají ve voličích tendenci hlasovat více personálně? Tato práce je zaměřená na studium politických stran, převážně však jejich podnětů, které vedou voliče hlasovat více personálně než pro strany ostatní. Nominální volba je studována především srovnáváním mezi jednotlivými zeměmi světa. Za značný nedostatek autorka považuje, že existuje jen malé množství textů zabývajících se přímo personalismem na případu Brazílie. Článek *Personalism in the Brazilian Body Politic: Political Rallies and Public Ceremonies in the Era of Mass Democracy* od Geerta Bancka se otázkou brazilského personalismu zabývá. Vnímá ho jako fenomén rozšířený po celé Brazílii ve všech veřejných sférách. Práce týkající se personalismu v Brazílii jsou ověřovány pouze kvalitativně. Nevysvětlují, proč v některém konkrétním státě určitá strana obdrží až 100 % hlasů pro stranu, čili žádný hlas nominálně. Práce G. Bancka jedná o Brazílii jako celku, ačkoliv jde o 26 federálních států a jeden distrikt. Jiný přístup, ačkoliv také kvalitativní, zmiňuje text Elisy Goldman (*A Cultura Personalista como Herança Colonial em Raízes do Brasil*). V něm vnímá personalismus v Brazílii jako historický fenomén, čili dědictví už od dob kolonizace.

Avšak otázku variace odevzdaných nominálních hlasů v Brazílii vysvětluje až David Samuel v *Incentives To Cultivate A Party Vote In Candidate-Centric Electoral Systems: Evidence From Brasil*. Jemu se podařilo objasnit, jaké faktory vedou politiky k tomu, aby propagovali buď více stranu, za kterou kandidují, nebo svoji osobnost. Ve výzkumu testuje své hypotézy na brazilských volbách do dolní komory Parlamentu v roce 1990 a 1994. Diplomová práce sice využívá jeho teorii, ale dále ji rozvíjí. Autorka přidala další proměnné, které mohou kontrolovat hlasování voličů na základě odlišností mezi studovanými stranami a mohou tak teorii na případě brazilských současných voleb potvrdit. Konkrétně jde o velikost volebních obvodů a procento straníků, jenž jsou registrováni jako oficiální členové strany. Velikost obvodů je institucionální proměnnou vycházející již ze zmiňované teorie M. Carreyho a M. Stugarta. Stranická příslušnost a její souvislost s odevzdanými *label*⁷ hlasy byla studována například Chrisem Bonneauem a Damonem Cannem v *Party Identification and Vote Choice in Partisan and Nonpartisan Elections*.

---

⁷ Jako *label* hlasování autorka považuje pouze hlasy odevzdané pro jednu z politických stran, tedy ne pro konkrétního kandidáta.

Některé Samuelsovy proměnné původní teorie budou upraveny. Například bohatství je podle něj měřeno pomocí průměrného finančního příjmu na osobu v daném státě. Forrest Colburn a Arturo Cruz v článku *Personalism and Populism in Nicaragua* přichází s tezí, že voliči v chudých zemích volí převážně personálně. Tuto tezi autorka přejala a bude ji zkoumat statisticky na případu brazilských států a voleb do Poslanecké sněmovny. V práci je měřena chudoba a rozvoj jednotlivých států podle HDI. Práce tvrdí, že právě tento ukazatel odráží věrohodněji chudobu a zároveň rozvoj daných států. Dále mění kódování proměnné týkající se levo-pravé ideologické škály jednotlivých stran. Tuto proměnnou autor kódoval nominálně. Bude zde využita studie Marcose Fabera *Partidos Políticos*, který zařadil současné brazilské strany do pěti kategorií, a to na levicové, středově levicové, středové, středově pravicové a pravicové. Předkládaný výzkum sice navazuje a vychází z již existující teorie, ovšem hlavním z jeho přínosů je, že se zaměřuje na volby současné. Navzdory velkému kladu Samuelsovy teorie je nutné zmínit, že se zabývala studiem brazilských stran a jejich podněty k ne/personální volbě voličů pouze ve volbách po pádu vojenského režimu. I když mnohé ze studovaných stran existovaly ještě před vojenským režimem, během něho byla většina z nich zakázána. K obnovení činnosti došlo znovu až s návratem k demokracii. Autorka studuje volby současné. Strany po třiceti letech fungování v demokratickém systému mohou být již více zakořeněny ve společnosti a vykazovat jiné výstupy než ve volbách 1990 či 1994. Navíc samotné strany prošly během těchto třiceti let vývojem. Příkladem může být strana PT, která bývávala největší stranou levice v latinskoamerickém regionu a v osmdesátých letech hrála důležitou roli opozice proti vojenskému režimu. Dnes je ovšem PT vnímána jako středo-levicová *catch-all* strana a ideologicky se umírnila, jak uvádí Lúcio Rennó a Andrea Cabello (*As bases do Lulismo: a volta do personalismo, realinhamento ideológico ou nao alinhamento*). Proto testování hypotéz vycházející z revidované Samuelsovy teorie na současných volbách bude přínosem.

Pro získání dat autorka pracovala s několika servery, které shromažďují data o volbách v Brazílii. Jako nejužitečnější a nejvíce podrobný považuje server *Tribunal Superior Eleitoral*. Na něm je možné najít veškerá data týkající se voličů, politických stran či samotných voleb. Databáze je velmi přehledná a postupně se rozšiřuje. Dříve byly možné zjistit pouze finanční dotace, které strany obdrží v daném státě. Od roku 2002 je již zjistitelné, za co finance utrácí apod. Veškeré volební výsledky a zisky poslaneckých křesel pro jednotlivé strany jsou také dostupné na oficiálních stránkách

Câmara dos Deputados do Brasil. Kromě výsledků voleb jsou zde snadno zjistitelné informace o jednotlivých poslancích, od jejich životopisu až po návrhy zákonů.

V neposlední řadě se i internetová periodika stala přínosem. Jedná se především o *Infolatam*, *O Globo* či *El País*. *Infolatam* je internetový server zaměřující se především na region Latinské Ameriky. Najdou se v něm jak každodenní události o dané zemi, tak také hlubší analýzy politologů, sociologů či ekonomů. *Jornal O Globo* je jedno z nejrozšířenějších brazilských periodik zaměřené na všechny sféry života, od sportu až po politiku. Je psán v portugalské a přispěvatelé jsou převážně brazilští občané, proto v něm nalezneme obrovské množství informací a rovněž pohled na politickou situaci novinářů, kteří v Brazílii žijí.

1. Brazilský politický systém

První z teoretických kapitol, zabývající se politickým systémem v Brazílii, je rozdělena na dvě podkapitoly. V první z nich budou představeny zásadní charakteristicky brazilského volebního systému s důrazem především na volební systém do dolní komory brazilského Parlamentu. Ve druhé podkapitole bude pozornost věnována problematice stranického systému. Zároveň v ní budou představeny všechny studované politické strany.

1.1 Brazilský volební systém

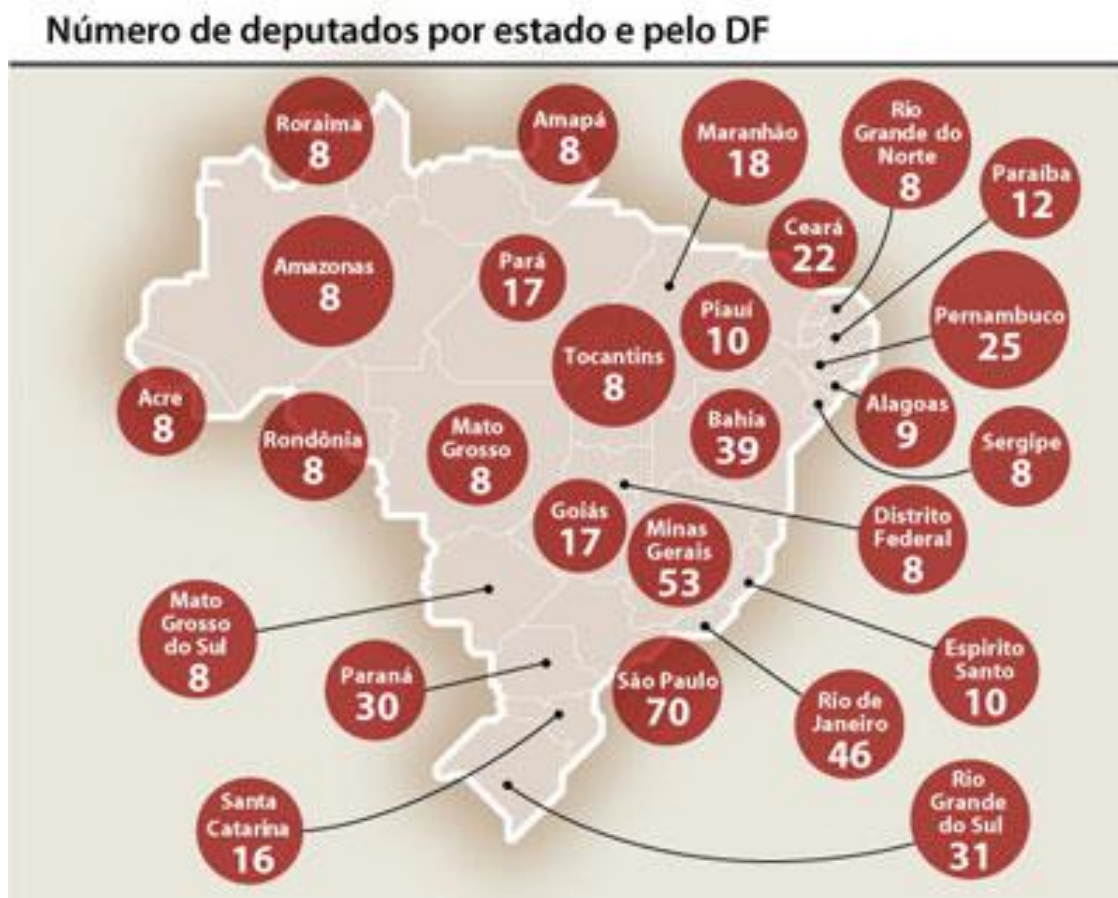
V Brazílii byl zaveden federální systém vlády hned po dekolonizaci v roce 1889 (Samuels 2006: 28—34). Federalismus byl přijat, protože v podstatě neexistovala jiná alternativa. Tento typ členění pocházel totiž už z doby kolonizace (Kingstone 2008: 18—37). Ačkoliv Brazílie v průběhu dalších let procházela obdobím centralizace i decentralizace (federalizace), dnes je federativní prezidentskou republikou. Federativně administrativní struktura byla prohloubena Ústavou z roku 1988, která politickou moc udělila 26 státům a jednomu federálnímu distriktu. Tyto státy a distrikt se pak dále dělí na 5 562 municipalit. Každá federální část má svou vlastní legislativu. Země je tedy rozdělena na tři úrovně (federální vládu, státní vládu a vládu municipalit). Každá z nich má svou legislativu, exekutivu a administrativní strukturu se svoji vlastní Ústavou (Macaulay 2006: 36—56). Legislativní moc každého státu je v rukou dvoukomorového Kongresu (Aguirre 2000).

Dolní komora parlamentu se skládá z 513 poslanců, kteří jsou voleni na čtyři roky. Volební systém je již od roku 1945 proporční. Brazílie má 27 volebních obvodů. Každý z 26 států brazilské federace je tvořen jedním volebním obvodem. Brazilský federální distrikt tvoří 27. volební obvod federace (Aguirre 2000). Federální Senát je složený z 81 senátorů. Z každého volebního obvodu, což je v brazilském případě vždy stát federace a federální distrikt, jsou vybíráni tři senátoři. Senátoři jsou voleni na dobu osmi let, ale každé čtyři roky se obnovuje buď jedna třetina, nebo pak za další čtyři roky dvě třetiny senátorů. V případě Senátu tedy nevadí, že některý stát je lidnatější než jiný. Zástupci se vybírají za každý stát federace rovným dílem (Tamtéž 2000). Dochází tedy k jevu zvanému tzv. *malapportionment*, kdy některý stát, respektive obyvatelstvo daného státu, je nad reprezentované a jiné pod reprezentované. Nevýhodu tak mají velmi zalidněné státy, protože z každého státu je do Senátu vybíráno pouze po třech senátorech (Kingstone 2008). V dolní komoře parlamentu ovšem na lidnatosti státu

záležit. Jeden rok před volbami se stanoví, kolik zástupců bude moci být vybráno z každého státu. Ovšem existuje podmínka, která nařizuje, že žádný stát nesmí mít méně než osm zástupců v dolní komoře, ale také nesmí mít více než 70 (Aguirre 2000). I tady pak dochází k nad reprezentování některých států a zároveň pod reprezentování jiných. Hned po Argentině má Brazílie nejvíce nad reprezentovaných států, jichž je 12 (Kingstone 2008: 18—37). Proto je tento brazilský systém označován jako jeden z nejvíce disproporčních systémů světa (Mainwaring 1990).

Ačkoliv při výběru počtu reprezentantů závisí na velikosti státu i na jeho lidnatosti, malé státy jsou nad reprezentovány a zároveň velké státy jsou pod reprezentovány. Například kandidát ve státu São Paulo potřebuje až 10 krát více hlasů pro zvolení do dolní komory oproti kandidátovi ze státu Acre (Mainwaring 1990). Počet volených poslanců za jednotlivé státy federace můžeme vidět na obrázku 1. Čísla znamenají počet poslanců, kteří jsou voleni za každý stát (Partido da República 2014). Poslanecká sněmovna by tedy spíše měla odrážet zájmy lidu, protože se její reprezentace odvozuje od počtu obyvatel (Němec 2011). Navzdory tomuto tvrzení bylo zjištěno, že jsou nad reprezentovány chudší, méně zalidněné státy, které se geograficky nachází na severu země, dále jde o centrálně-západní a severovýchodní regiony (Samuels 2006: 100—155). Brazilský parlamentarismus je navíc symetrický. Žádný zákon tedy neprojde, pokud ho neschválí obě dvě komory (Aguirre 2000).

Obr. č. 1: Počet volených poslanců za brazilské státy a federální distrikt

Zdroj: Partido da República 2014.

Volební listina je označována jako tzv. volná. Každý volič může tedy zvolit jednu ze dvou možností. Buď hlasuje pro stranu, případně koalici, jako celek, nebo odevzdá svůj hlas jednotlivému kandidátovi. Každá strana může navíc navrhnout na jedno poslanecké křeslo až 1,5 kandidátů, či až 12 kandidátů na osm křesel (Mainwaring 1990). Jinými slovy, ve státě, kde se vybírá deset poslanců, může strana navrhnout až 15 kandidátů (Tamtéž 1990). Voliči se tedy rozhodují buď podle aktuálních témat či programu strany, nebo podle charakteristik jednotlivých kandidátů (Rennó, Cabello 2010). Po volbách tyto hlasy přepočítává *Tribunal Superior Eleitoral* na jednotlivá křesla v Poslanecké sněmovně.

Přepočítávání probíhá pomocí D'Hondtovy kvóty, kdy jsou *voto nulo* a *voto em branco* vyřazeny.⁸ Všechny hlasy pro stranu/koalici či preferenční hlasy pro jednotlivé kandidáty téže strany/koalice jsou sečteny dohromady (DelGuidice 2010). Po dosažení určitého kvocientu strana získá křesla v Parlamentu. Tato křesla jsou pak rozdělena těm kandidátům, kteří byli nejvíce voleni v preferenčním hlasování. (Tamtéž 2010). Pokud má strana obsadit například deset křesel, tak je ze strany vybráno deset kandidátů, kteří obdrželi nejvíce nominálních hlasů (Kingstone 2008: 41—65). Tento volební systém je také atypický z hlediska formy hlasovacích lístků. Listiny nezahrnují ani jména kandidátů, takže je strana nemůže seřadit. Voliči tedy u voleb musí znát jméno kandidáta nebo jeho příslušný kód. Dříve hlasovací lístek zahrnoval obrovské množství jmen kandidátů, dnes je systém jednodušší a voliči napíší jen jméno jednoho z nich (COPA 2006). Stejně je tomu i v případě, pokud se volič rozhodne hlasovat pro danou politickou stranu. Taktéž musí napsat buď její jméno, nebo její kód (Samuels 1999).⁹

Z hlediska volebních systémů je nutné zmínit jejich důležité aspekty, jako jsou velikost volebního obvodu, volební práh či volební formule užívaná při přepočítávání hlasů na křesla. Právě tyto prvky mají vliv na celkový charakter a vlastnosti volebního systému. Velikost volebních obvodů je jedna z největších na světě. V jednom obvodu voliči vybírají až 70 kandidátů. Ovšem jak již bylo zmíněno, velké státy jsou v tomto případě pod reprezentovány. V průměru se vybírá 19 kandidátů za stát (DelGuidice 2010). Až na některé výjimky jsou tedy volební obvody v Brazílii velké či středně velké (Lebeda 2001). Od přechodu k demokracii (1985) Brazílie zavedla 3% volební práh pro stranu. Tato strana musí zároveň mít podporu minimálně v pěti z 27 států. Navíc v každém z těchto pěti států musí obdržet minimálně 2 %, aby mohla získat křeslo v dolní komoře (Nicolau 1993). Tento nízký volební práh jde ovšem snadno překonat tvorbou předvolebních koalic (Melo 2015). Volební formulí přepočítávání hlasů na mandáty je již zmíněná D'Hondtova metoda. Zbylá křesla jsou udělovány pomocí metody největších zbytků (DelGuidice 2010).

---

⁸ *Voto em branco* znamená, že volič neoznačí kandidáta, či při elektronickém hlasování místo čísla kandidáta vybere klávesnicí "branco". *Voto nulo* je takové hlasování, kdy volič označí číslo kandidáta, pod kterým nikdo nekandiduje. Jako například "00" (TRE do Espírito Santo 2014). *Votos em branco* a *votos nulo* je velice častým jevem v Brazílii. Jednou z příčin je zavedení povinného hlasování pro všechny gramotné lidi od 18 let (Kingstone 2008: 65—77).

⁹ Podobný volební systém fungoval v Itálii mezi roky 1945-1993 (Samuels 1999).

Jaké jsou politické důsledky volebního systému v Brazílii? V první řadě odborníci kritizují volné kandidátní listiny, protože tyto listiny mají efekt na to, jakým způsobem voliči volí. Volič si raději vybere variantu personální volby, než volby pro stranu (DelGuidice 2010). Systém volných kandidátních listin nevytváří soutěživost pouze mezi politickými stranami, nýbrž hlavně uvnitř politických stran. Kandidáti často provádějí předvolební kampaň sami za sebe a jejich protivníci nejsou pouze kandidáti jiných politických stran, ale také spolustraníci či kandidáti ze stejné předvolební koalice (Tamtéž 2010). Mainwaring uvádí příklad, který může reálně nastat v brazilském volebním systému. Hypotetický kandidát ze strany *A* může obdržet více hlasů, než kandidát ze strany *B*. Pokud ovšem hypotetická strana *B* získala více hlasů, respektive křesel ve volbách, může se stát, že kandidát *B* dostane křeslo v dolní komoře, kdežto kandidát strany *A* nikoliv. Tento systém tedy směřuje k individualismu jednotlivých kandidátů (Mainwaring 1990). Problematický není až tak volební systém jako jeho nepřehlednost a nepochopitelnost pro samotné voliče. Voliči se domnívají, že systém funguje jako většinový, tedy že křeslo dostanou kandidáti s největším % hlasů (Tamtéž 1990).

Brazilský volební systém je světově specifický v mnoha ohledech. Za prvé, žádný jiný stát neuzívá volnou kandidátní listinu tolik let, jako právě Brazílie.¹⁰ Za druhé, počet voličů je mnohonásobně vyšší než ve státech, kde používají obdobný systém.¹¹ Třetím specifíkem je kombinace více faktorů najednou. Jde o volnou kandidátní listinu a zároveň velké volební obvody, kde je možné kandidovat v předvolebních koalicích. Dále v brazilském volebním systému dochází k *malaportionmentu* a v neposlední řadě také k souběžným volbám (COPA 2006).

Brazilský volební systém vede k tomu, že jsou politické strany v Brazílii slabé a nedisciplinované. Tohle zjistil S. Mainwaring podle empirických dat. Dále zjistil, že strany jsou málo soudržné a celkově institucionalizace stran je slabá. To podle něj vede k následujícím závěrům: strany, které mají málo prostředků, nízkou disciplínu a loajalitu, získanou malou podporu od veřejnosti. Tyto strany totiž nedovedou kontrolovat aktivity svých elit (Mainwaring 1999).

---

¹⁰ Brazílie volnou kandidátní listinu užívá již od roku 1932, i když tři krát změnila její formu. Chile ji používalo od roku 1958 a Finsko ji užívá od roku 1955 (COPA 2006).

¹¹ V Brazílii žilo v roce 2002 115 miliónů voličů. V Polsku 29,4 milionů (2001), v Peru 14,9 mil. (2001), v Chile 8,1 mil. (2001), ve Finsku 4,1 mil. (1999) (COPA 2006).

1.2 Brazilský stranický systém

V diplomové práci autorka zjišťuje variaci odevzdaných nominálních hlasů jak v jednotlivých brazilských státech, tak také mezi politickými stranami. Protože na *TSB* je v současné době registrováno 35 politických stran, bude práce analyzovat pouze deset největších politických stran (TSB 2016). Autorka pracuje s legislativními volbami, které proběhly v roce 2006, 2010 a 2014. Efektivní počet stran v brazilském Parlamentu se postupně navyšuje. V následující tabulce 1 je tento růst zaznamenán. *Eff N_v* je vyjádřením efektivního počtu stran na volební úrovni v Brazílii. *Eff N_s* vyjadřuje efektivní počet stran na parlamentní úrovni. V roce 2006 byl *Eff N_s* 9,32. Po posledních volbách (2014) jde už o 13,22 (Trinity College Dublin 2015).

Tab. č. 1: Efektivní počet stran na volební úrovni a efektivní počet stran na parlamentní úrovni v Brazílii

Brazílie – volební roky	<i>Eff N_v</i>	<i>Eff N_s</i>
1990	9,80	8,69
1994	8,52	8,16
1998	8,14	7,14
2002	9,28	8,47
2006	10,62	9,32
2010	11,21	10,36
2014	14,06	13,22

Zdroj: Autorka na základě Trinity College Dublin: 2015.

Bylo vybráno deset politických stran, které kandidovaly do voleb již v roce 2006 a vznikly ještě před rokem 2002. Je to z toho důvodu, že některá data jsou sbírána v mezi volebním obdobím, takže každá ze stran již musela existovat minimálně čtyři roky před prvními zkoumanými volbami v roce 2006. Strany jsou také vybírány z různého ideologického spektra.

Stranický systém Brazílie byl viděn již od přechodu k demokracii jako zmatený, chaotický a nemožný udržet demokratický systém vlády. Přes velkou stranickou fragmentaci se názory postupně mění (Macaulay 2006: 1—12). Mnoho politických stran v Poslanecké sněmovně nebylo vždy neodmyslitelnou součástí brazilského stranického systému. Činnost politických stran byla zastavena za vlády Getúlia Vargase a jeho *Estado Novo*.¹² Mezi roky 1946—1964 sice vznikly další politické strany, ale jejich

činnost byla opět pozastavena s nástupem vojenské vlády. Během vojenské vlády fungoval bipartismus a k obnovení více stranictví došlo až s přechodem k demokracii (Macalay 2006: 36—65).

V současné době je brazilský stranický systém definovaný jako neinstitucionalizovaný, neideologický, systém s nedisciplinovanými politickými stranami a malou organickou zakořeněností ve společnosti. Politické strany jsou spíše vytvářeny na podporu jednotlivců, než aby zastřešovaly nějaký organický sektor (Tamtéž 2006: 36—65). Stranické systémy jsou běžně klasifikovány jako institucionalizované, když strany dostávají stabilní podíl hlasů ve volbách, zároveň pokud mohou samy rozhodovat, kdo bude u vlády. Dále pak musí být splněna podmínka stranické organizace, která má stabilní pravidla a struktury, a také když jsou strany zakořeněné ve společnosti (Macalay 2006: 65—77). Mnoho odborníků potvrdilo, že brazilský systém nesplňuje ani jednu z těchto čtyř podmínek. Například strana PMDB, která byla jednou z největších stran, získala v národních legislativních volbách roku 1986 48 %. V roce 1990 už to bylo pouze 19,3 %. Ovšem na národní úrovni strany, kromě PT, spíše neexistují a síla jejich organizace se velmi liší (Macalay 2006: 65—77). Strany často nemají ani propracovaný volební program, proto voliči volí spíše jednotlivé kandidáty než ideologii strany (Macalay 2006: 77—98). Brazilské politické strany jsou nedisciplinované. Jejich členové nemusí reprezentovat zájmy a ideologii politické strany a často preferují hájit své vlastní zájmy, nikoliv program politické strany, za kterou kandidovali. Přesto i za takového vystupování mohou kandidovat stále za stranu (Mainwaring 1990).

Brazilský stranický systém lze tedy zjednodušeně charakterizovat jako vysoce fragmentovaný s ideologickou polarizací, s velmi chudou základnou společenské podpory (vyjma strany PT). V Brazílii je také typická vysoká volební volatilita. Na národní úrovni má většina stran slabou organizační strukturu, tedy malou stranickou koordinaci a malou loajalitu mezi straníky. Důvody všech těchto specifíků jsou způsobené jak historicky, tak přijatým volebním systémem (BTI 2010).

Ačkoliv se může zdát, že brazilské strany nemají už žádný význam, není tomu zcela tak pravda. I když je stranická identifikace nízká, velký počet voličů má alespoň vágní poznatky o různých politických stranách a jejich směřování. To některým stranám pomáhá ke znovuzvolení (Macalay 2006: 186—223). Je také velmi časté, že kandidáti

---

¹² Období *Estado Novo* trvalo od roku 1937 do roku 1945 (Macaulay 2006: 36—56).

mění stranickou příslušnost. Právě slabá stranická identifikace nám tento jev může vysvětlit (Mainwaring 1990). Scott Mainwaring se ve své studii zabýval brazilským stranickým systémem. Pomocí empirických dat zjistil, že jsou v Brazílii strany slabé a nedisciplinované. Zjistil také, že strany jsou málo soudržné a v Brazílii je nízká institucionalizace. Říká, že strany mají málo prostředků i malou loajalitu, proto také získávají malou podporu od veřejnosti. Strany navíc nedokážou kontrolovat akce prováděné elitami (Mainwaring 1999: 174).

Autorka pro svou analýzu vybrala následující strany seřazené v tabulce 2. Zleva je nejdříve celý název strany, dále její zkratka, rok založení a v posledním sloupci je ideologická orientace na levo-pravé škále politické orientace.

Tab. č. 2: Vybrané politické strany

Celý název politické strany	Zkratka politické strany	Rok založení	Ideologická orientace
Partido Comunista do Brasil	PC do B	1922	Levice
Partido dos Trabalhadores	PT	1980	Levice
Partido Socialista Brasileiro	PSB	1947	Levice
Partido Democrático Trabalhista	PDT	1979	Levice
Partido da Social Democracia Brasileira	PSDB	1988	Levice
Partido do Movimento Democrático Brasileiro	PMDB	1980 (1964) ¹³	Střed
Partido Progressista	PP	1993 ¹⁴	Pravice
Partido Trabalhista Brasileiro	PTB	1945 (1981) ¹⁵	Pravice
Partido da Frente Liberal/ Democratas	PFL (DEM)	1985 (2007) ¹⁶	Pravice
Partido Social Cristão	PSC	1985	Pravice

Zdroj: Autorka na základě PCdoB 2016; PT 2016; PSB40 2016a; PDT 2016; PSDB 2016; PMDB 2016; PP 2016; PTB 2016; DEM 2016.

---

¹³ Strana PMDB byla sice založena v roce 1980, ale navazovala již na vzniklé Movimento Democrático Brasileiro (MDB) z roku 1964 (PMDB 2016).

¹⁴ Původ strany je spojován už s rokem 1985, ačkoliv strana PP oficiálně vznikla až v roce 1993 (PP 2016).

¹⁵ Strana byla znovu založena v roce 1981 (PTB 2016).

¹⁶ Strana byla rozpuštěna a vznikla pod novým názvem DEM (DEM 2016).

Marcos Faber ve své práci seřadil všechny současné politické strany v Brazílii podle jejich ideologické orientace. Autorka vybrala pouze strany, které v práci analyzuje a tím zjednodušila jeho již vytvořenou tabulku. M. Faber se zabýval historií politických stran a jejich změnou ideologie až do současnosti. Jeho řazení je možné vidět v tabulce 3 (Faber 2010). Čím je strana levicovější, tím se nachází více v řádku vlevo, čím je pravicovější, tím se nachází více vpravo. V následujících kapitolách budou popsány charakteristiky jednotlivých politických stran.

Tab. č. 3: Ideologické rozložení brazilských politických stran

PT	PC do B	PSB	PDT	PMDB	PSDB	PTB	PSC	PFL	PP
-----------	--------------------	------------	------------	-------------	-------------	------------	------------	------------	-----------

Zdroj: Autorka na základě Faber 2010.

1.2.1 PC do B – Partido Comunista do Brasil

PC do B vznikla odtržením od strany PCB v roce 1961 (Ameringer 1992: 103—131). Strana PCB hledala svoji inspiraci v bolševické revoluci (Faber 2010). Navzdory tomuto faktu PC do B chtěla jít cestou Pekingského konsensu. Lidé, kteří tuto stranu založili, byli ti samí, kteří vedli PCB i v letech 1947-1957. Strana měla velmi malý dosah na národní politiku země. V osmdesátých letech přijala trend čínské politiky (Ameringer 1992: 103—131).

V posledních volbách si strana polepšila. V roce 2006 získala 13 křesel, v roce 2010 15 křesel a v posledních volbách 2014 po deseti místech (Câmara dos deputados 2016). Strana vychází z vědecké teorie marxismu a leninismu. Propaguje kolektivismus nad individualismem a vytvoření socialistické Brazílie (PC do B 2016). Podporu má hlavně v severovýchodních městech, nejvíce však v oblastech São Paulo a Rio de Janeiro (Ameringer 1992: 103—131).

1.2.2 PT – Partido dos Trabalhadores

Tato heterogenní levicová strana byla založena v roce 1979 prezidentem kovoprůmyslového odboru ze São Paula, Luisem Ignáciem Lula da Silvou. Strana má stále vazby na *Central Unica dos Trabalhadores*, což je odbor hájící dělníky.

Její ideologie je velmi rozsáhlá. Od přejímání marxistických myšlenek revoluce, přes liberální křesťanskou teologii, až po myšlenky sociální demokracie. Největší úspěchy strana zažila od devadesátých let a především pak se zvolením svého prvního prezidenta Lula da Silvy. Největší podporu získává v chudých oblastech federálních států São Paula, Minas Gerais, Rio Grande do Sul a také na severu Brazílie (Ameringer 1992: 103—131).

Jde o jednu ze dvou nejdůležitějších levicových stran Brazílie. Ideologicky je řazena do středu levice jako sociálně demokratická až socialistická (Faber 2010). Jako jedna z mála brazilských stran má PT silnou stranickou organizaci, stejně tak má rozsáhlou organizovanost místních stranických organizací (IDEA 2011). Odlišuje se také tím, že je jednou z mála brazilských politických stran, jež klade více důraz na svůj volební program, organizovanost a jednotnost, než na patronáž a personalismus. Strana přiznala, že více času věnuje analyzování politiky než lobbingu, jak tomu bývá u většiny brazilských politických stran (Macauley 2006: 12—18).

PT je považována za jednu z největších levicových stran na latinskoamerickém kontinentu. Od osmdesátých let hrála velmi významnou roli opozice proti vládnoucím stranám. Za 22 let, kdy byla v opozici, PT byla viděna jako levicová strana, která chtěla co nejvíce zamezit nerovnosti příjmů a lidského rozvoje v Brazílii. Jedním z největších úspěchů bylo zvolení straníka Luly da Silvy do prezidentského úřadu v roce 2002. Šlo o velmi populárního politika, takže ani PT se nemohla vyhnout zvyšujícímu se personalismu v rámci své stranické struktury. Stále je však považována za disciplinovanou stranu s loajálními členy (Macauley 2006: 12—18).

I po získání křesel v Poslanecké sněmovně zůstala strana velmi organizovanou. Mimo legislativní meetingy pořádá například týdenní setkávání členů a ve většině případů tato strana hlasuje o zákonech jako celek (Kingstone 2008: 223—246). Zisky strany PT v posledních třech volbách jsou následující: v roce 2006 83 křesel, 2010 86 křesel a v posledních volbách 2014 získala strana pouhých 68 křesel (Câmara dos deputados 2016).

1.2.3 PSB – Partido Socialista Brasileiro

Tahle nezávislá levicová strana byla vytvořená v roce 1985 disidenty ze strany PMDB (Ameringer 1992: 103—131). Strana byla založená v Rio de Janeiro převážně studenty a profesory. Manifest PSB se vrací k programu z roku 1947 (PSB 2016). Největší

podporu má na severovýchodě země, speciálně pak ve státě Permabuco (Ameringer 1992: 103—131).

Strana hájí myšlenky socialismu a vystupuje proti soukromému vlastnictví v kapitalismu (PSB 2016). Také se snaží vytvářet protiváhu na poli dvou největších rivalů – PT a PSDB. PSB velmi obratně dokáže vyjednávat s oběma stranami. Jednou je tedy v koalici s PT, podruhé zase s PSDB (Tosta, Coutinho 2016: 62—64). Ve volbách 2006 strana získala 27 křesel. V následujících volbách si polepšila na 35 křesel a ve volbách 2014 obdržela jen o jedno křeslo méně, a to 34 (Câmara dos deputados 2016).

1.2.4 PDT – Partido Democrático Trabalhista

Jde o stranu založenou v roce 1979 guvernérem Rio de Janeiro – Leonelem Brizolou (Ameringer 1992: 103—131). Právě L. Brizola dal straně populistický nádech (Macauley 2006: 15—32). Většina jejich členů byli lidé, kteří museli během vojenské diktatury uprchnout do exilu a v osmdesátých letech se vrátili (Faber 2010). Strana navazuje na politiku Getúlia Vargase. Ačkoliv PDT získává některé bývalé voliče strany PT, stále nemůže zvítězit ve velkých státech jako je Minas Gerais nebo São Paulo (Ameringer 1992: 103—131). Oproti Dělnické straně se liší tím, že je více klientelistická (Macauley 2006: 15—32). Také její organizovanost je slabší. Mimo Parlament se PDT neschází (Ameringer 1992: 103—131). Ideologicky jde o umírněnou levicovou politickou stranu (Macauley 2006: 15—32). Zisky v posledních třech volbách (2006, 2010 a 2014) byly následující: 24, 27 a 19 křesel (Câmara dos deputados 2016).

1.2.5 PSDB – Partido Social Democrático Brasileiro

V roce 1988 se 38 poslanců a sedm senátorů z PMDB postavilo do opozice proti politice prezidenta José Sarneya. Tito politici ze strany PMDB vystoupili a společně vytvořili stranu novou, jež byla právě PSDB. Nejznámějším lídrem byl jeden ze sedmi opozičních senátorů, Mario Covas. M. Covas skončil v prezidentských volbách 1989 na čtvrtém místě. PSDB získává podporu hlavně od městské střední třídy (Ameringer 1992: 103—131). Strana hájí demokracii, decentralizaci administrativy a bojuje za kompletní reformu politiky, podle které by měly být strany posíleny (Faber 2010). Její organizace je středně silná, což je v brazilském politickém prostředí spíše výjimka. Ve straně PSDB jde o mix klientelistických, charismatických a programových sítí (IDEA 2011). PSDB byla největším soupeřem PT v mnoha volbách (Macauley 2006: 15—32). Stejně jako PT, i PSDB obsazuje poměrně velké množství

křesel v Poslanecké sněmovně. V roce 2006 šlo o 66, 2010 a 2014 o 54 křesel (Câmara dos deputados 2016).

1.2.6 PMDB – Partido do Movimento Democrático Brasileiro

PMDB byla největší opoziční skupinou, která vznikla v roce 1979 stranickou reformou. Jde o extrémně heterogenní a personalizovanou stranu (Ameringer 1992: 103—131). Stranická organizace je velmi slabá a funguje jen v některých státech či regionech. Strana je založená spíše na klientelistické bázi (IDEA 2011).

PMDB je stranou velmi flexibilní. Může jít tedy do koalice s kteroukoliv jinou politickou stranou. Její členové jsou taktéž velmi flexibilní, protože často stranu opustí a po čase se k ní vrátí (Macaulay 2006: 15—32). Straníci se setkávají velice málo právě z důvodu jejich nesourodosti. Mezi roky 1991 a 1993 se PMDB sešla pouze dvakrát. Vždy šlo jen o velmi zásadní politické otázky, na kterých se museli dohromady shodnout (Kingstone 2008: 223—246).

Strana bývá řazena spíše k ideologickému středu. Již v letech 1987-1988 dominovala v brazilském Kongresu. I v dalších volbách byla pozice PMDB velmi silná. Podporu získává hlavně v bohatších částech země a to zejména ve státech São Paulo a Paraná. Celkově jde ale říci, že podporu získává napříč celou federací (Ameringer 1992: 103—131). Jak již bylo řečeno, PMDB je jednou z nejvíce zastoupených stran v Kongresu. Do Poslanecké sněmovny bylo v roce 2006 zvoleno 89 poslanců, v roce 2010 78 a v roce 2014 66 poslanců (Câmara dos deputados 2016).

1.2.6 PP – Partido Progressista

Tato strana vznikla v roce 1980 pod názvem Partido Democrático Social (PDS). PDS následovala ARENU, což byla dominantní politická strana během vojenské diktatury. ARENA se v osmdesátých letech oddělila na dvě odnože. Liberálnější křídlo založilo stranu PFL, to konzervativnější právě stranu PDS (Faber 2010). Po impeachmentu na prezidenta Collora de Mello v roce 1993 se přetřansformovala strana pod názvem Partido Progressista Brasileiro (PPB). V čele stáli většinou studenti, kteří propagovali umírněné konzervativní myšlenky. V roce 1995 se strana spojila s PP, ale stále byl ponechán původní název strany, a to PPB. Až v roce 2003 se oficiálně přejmenovala na Partido Progressista (PP) (PP 2016). Strana nejvíce hlasů získává v těchto státech: Acre, Rio Grande do Sul, Santa Catarina a São Paulo (Ameringer 1992: 103—131). V posledních letech se PP řadí mezi čtyři až pět

nejúspěšnější stran ve volbách do Kongresu. V roce 2006 získala 41 křesel, v roce 2010 44 a v posledních volbách 38 (Câmara dos deputados 2016).

1.2.7 PTB – Partido Trabalhista Brasileiro

Tato středo-pravicová strana byla sice založena v roce 1979, ale původ má již v roce 1945, kdy prezident Getúlio Vargas nařídil ministrovi práce, aby založil takovou politickou stranu, která bude přitahovat pracující třídu. Mezi roky 1945 a 1961 strana postupně rostla a získávala hlasy především od pracujících dělníků z větších měst. Za záštitou PTB se G. Vargas dostal v roce 1951 k moci, ale po jeho smrti v roce 1954 strana ztratila na významu. V roce 1964 byla vojenskou vládou zakázána. Strana byla obnovena stranickou reformou z roku 1979 (Ameringer 1992: 103—131). O její znovuoobnovení se zasloužila především neteř G. Vargase, Ivete Vargas (Faber 2010).

Stejně jako PMDB, tak i strana PTB je velice flexibilní a velmi podobná v mnoha ohledech PMDB, ovšem je více konzervativní (Macauley 2006: 15—32). Podporu získává zvláště v následujících státech: Matto Grosso do Sul a Roraima (Ameringer 1992: 103—131). Ve volbách 2006, 2010 obdržela 22 křesel v Poslanecké sněmovně, 2014 získala strana křesel 25 (Câmara dos deputados 2016).

1.2.9 PFL (DEM) – Partido da Frente Liberal

Strana, jež byla vytvořená v roce 1984 disidenty z PDS, kteří protestovali proti prezidentské kandidatuře Paula Salima Malufa (Ameringer 1992: 103—131). PFL je odnoží strany ARENA s tím, že se nepřidala k liberálnější části, která vytvořila stranu PDS (Faber 2010). Jde o konzervativní stranu, jež získává podporu zvláště na venkově. Nejsilnější podporovatelé jsou voliči ze severu a severovýchodu země. Především pak jde o státy jako Rio Grande do Sul a São Paulo. Prvním lídrem strany se stal José Sarney (Ameringer 1992: 103—131).

Stranická organizace je středně silná, založená především na klientelistických vazbách, i když v posledních letech se strana transformuje a klade důraz také na svoji organizační strukturu (IDEA 2011). PFL je pravicovou stranou podporující ekonomický liberalismus a v druhé polovině devadesátých let byla největší politickou stranou v Kongresu (Macauley 2006: 15—32). V roce 2006 byla čtvrtou nejsilnější stranou Poslanecké sněmovny, kdy ve volbách dosáhla na 65 míst. V posledních dvou volbách její popularita ovšem klesá. V těch z roku 2010 získala 43 křesel a v roce 2014 už pouhých 21 (Câmara dos deputados 2016).

PFL podporuje neoliberální reformy a svou popularitu si zajišťuje především porcováním medvěda (Kingstone 2008: 223—246). PFL si v roce 2007 změnila název na Democratas (DEM) (Faber 2010). V práci bude ale používán její starý název PFL, aby bylo jasné, o jakou stranu jde, a aby zbytečně nebyla práce složitější.

1.2.10 PSC – Partido Social Cristão

PSC byla založena v roce 1985 politikem Pedrem Aleixem (PSC 2016). Tato malá středová křesťanská strana získává podporu hlavně v severních a severovýchodních státech. Především jde pak o stát Alagoas (Ameringer 1992: 103—131). PSC zakládá na své Doktríně sociálního křesťanství, kdy řídí program podle křesťanských zásad a nikdo z něj nemůže být vyloučen na základě svého povolání, pohlaví či kultury. Mimo jiné hájí sociální i ekologické otázky (PSC 2016). Ve volbách 2006 bylo devíti poslancům z PSC uděleno místo v Poslanecké sněmovně. V roce 2010 již křeslo získalo 17 zástupců PSC a v roce 2014 13 (Câmara dos deputados 2016).

2. Personalismus a nominální hlasování v Brazílii

Ve druhé kapitole teoretické části práce bude pozornost věnována projevům personalismu v Brazílii, jeho charakteristikám a původu. Dále bude podrobněji klasifikován volební systém Brazílie se zaměřením na nominální hlasování.

Mnoho autorů se shoduje, že brazilský volební systém vede voliče k upřednostňování personalizované volby, a že je téměř nutí k individualismu a proti stranictví. Poměrné volební systémy, ve většině případů, vedou k oslabování pozic politických stran. Pokud jsou kandidátní listiny uzavřené a blokové, mají strany naprostou kontrolu nad tím, v jakém pořadí budou kandidáti na těchto listinách seřazeni (De la Fontaine, Stehnen 2016). Většina poměrných volebních systémů vybírá kandidáty právě přes uzavřené volební listiny (Kingstone 2008: 41 –65). Brazilský systém je ovšem odlišný. Kandidátní listiny jsou některými autory klasifikované jako otevřené (De la Fontaine, Stehnen 2016). Jiní je zařazují do tzv. polootevřených (Colomer 2011). Klasifikaci Josepa Colomera můžeme vidět v tabulce 4 (Tamtéž 2011).

Tab. č. 4: Dvou dimenzionální klasifikace volebních systémů

Table 1.1: A two-dimensional classification of electoral systems

		Party representation		
		<i>Majority</i>	<i>Mixed</i>	<i>Proportional</i>
Personal representation	<i>Open</i>	Ordinal rank (all candidates) Australia, San Francisco	Open mixed (1 candidate + some party candidates) Bavaria, Lithuania	Open ballot (all candidates) Luxembourg, Switzerland
	<i>Semi-open</i>	Two rounds (1 party candidate + 1 party candidate) France, United States	Double vote (1 candidate + 1 party) Germany, Hungary	Preferential list (some party candidates) Brazil, Netherlands
	<i>Closed</i>	Single seat (1 party candidate) Great Britain, Canada	Single candidate (1 party candidate) Mexico, Senegal	Closed list (1 party) Israel, Spain

Zdroj: Colomer 2011.

Zmíněná forma brazilského volebního systému již funguje od založení prvních moderních politických stran (Mainwaring 1990). Ať už ho klasifikujeme jako systém otevřených či polo otevřených kandidátní listin, je v mnoha ohledech specifický.

Tabulka 4 znázorňuje, že preferenční listiny, kromě Brazílie, fungují například i v Nizozemsku (Colomer 2011). Jak již bylo řečeno, volič buď hlasuje pro stranu, nebo pro jednotlivého kandidáta. Většina voličů (až kolem 90 %) vybírá kandidáty nominální volbou (Kingstone 2008). V roce 1994 byl dělán průzkum veřejného mínění. Voliči byli dotazováni, zda při nominálním hlasování alespoň z části zvažují stranu, za kterou kandidát kandiduje, nebo volí jen jména, bez ohledu na to, z jaké strany jejich kandidát pochází. 67 % dotázaných zcela ignorovalo stranickou orientaci svého kandidáta (Tamtéž 2008: 65—77).

Právě volební systém v Brazílii je považován za velmi personalizovaný. Scott Mainwaring definuje personalismus jako „*boj kandidátů ze stejné politické strany za své vlastní zvolení na jedno konkrétní místo*“ (Mainwaring in Banck 1998: 25—43). Farejohn a Fiorina definují nominální volbu obsáhleji. Nominální volba je podle nich „*hlasování, které se vztahuje ke konkrétnímu kandidátovi na základě jeho osobních kvalit, kvalifikace a jeho aktivit. Hlasy, které naopak nejsou nominální, ale pro stranu, směřující tedy přímo k politické straně, jsou odevzdány na základě stranické příslušnosti, pevné voličské charakteristiky jako je třída, náboženství, etnicita, nebo jsou reakcí na současné národní podmínky jako je stav ekonomiky nebo hodnocení výkonnosti současné vlády*“ (Farejohn, Fiorina in COPA 2006: 9). Brazilští voliči ve většině případů zvolí variantu nominální volby (*voto de legenda*) před volbou politické strany (*label*). Jediná strana, která se úspěšně dlouho dobu snažila, aby pro ni její voliči hlasovali ideologicky a nevolili tolik její osobnosti, byla Dělnická strana (PT) (Tamtéž 1998: 25—43).

Podle COPA existují čtyři různé možnosti, které vedou ruku voličů během voleb v Brazílii. Podle dvou stanovených dimenzí (personální hlasy či hlasy pro stranu) a (retrospektivní a neretrospektivní hlasy) rozdělují možnost volby na čtyři různé kategorie (COPA 2006). Tyto možnosti jsou znázorněny a popsány v tabulce č. 5.

Tab. č. 5: Personalizované—Stranické a Retrospektivní—Neretrospektivní hlasy

<p>Personalizované— Retrospektivní hlasy Př.: Hlasy pro některé již úřadující federální zástupce z důvodu jejich legislativního výkonu.</p>	<p>Stranické—Retrospektivní hlasy Př.: Voliči se dlouhou dobu hlásí k určité politické straně. Identifikují se s konkrétní politickou stranou. Často jsou jejími straníky. Především se jedná o stranu PT.</p>
<p>Personalizované—Neretrospektivní hlasy Př.: Hlasování vychází z identifikace (teritoriální, sociální, zájmových skupin, náboženské) s některým z kandidátů. Z důvodu, že kandidát slibuje podniknout do budoucna potřebné kroky, nebo je volen na základě své osobnosti.</p>	<p>Stranické—Neretrospektivní hlasy Př.: Záleží na mobilizaci strany. Jde o hlasy, které jsou dány na základě krátkodobého období. Voliči nejsou delší dobu spjati s politickou stranou.</p>

Zdroj: Autorka na základě COPA 2006.

V Brazílii je personalizovaná politika typická nejenom na studovaných volbách do Poslanecké sněmovny, ale prakticky na všech politických úrovních. Za velmi známou větu, jež brazilskou realitu vystihuje, je považována následující: *Você não sabe com quem está falando?*¹⁷ Lidé, kteří tuto frázi používají, mají většinou přímý vliv a kontakty buď ve vládě, nebo u prezidenta. V Brazílii většina vztahů funguje na klientelistické a elitní bázi. Silní a personalizovaní lidé jsou označováni jako *próximo do poder*.¹⁸ K tomu, aby byli vidět, často používají propagandu v televizi, pořádají různé ceremonie apod. (Banck 1998: 25—43). Pro kandidáta je velice důležitý osobní kontakt s voliči. Pokud sám není dostatečně aktivní v tomhle směru, musí jeho roli zastoupit politická strana. V latinskoamerickém prostředí je velice důležité, aby kandidáti nebyli pouze číslem, ale naopak představovali pro voliče reálnou osobou

¹⁷ V překladu: *Vy nevíte, s kým mluvíte?*

¹⁸ V doslovném překladu: *Ten další u moci.*

(Hardy-Fanta 1999). U nepersonalizovaných politických systémů s disciplinovanými politickými stranami situace bývá často opačná (Katz, Crotty 2006)

Mnohdy kritikou personalizované volby bývá to, že politici mnohem snadněji sklouzávají k populismu a anti-stranictví (Katz, Crotty 2006). Obvykle se stává, že kombinace multipartidismu a poměrného volebního systému s otevřenými kandidátními listinami, vedou k personalismu a v těchto systémech častěji dochází ke korupci a ke klientelismu (Macaulay 2006: 33—61). Navzdory kritice tohoto systému existují jeho zastánci. Mezi argumenty hájící kvality personalizovaného systému se řadí ty, které kritizují přílišnou roli politických stran a tvrdí, že právě personalizovaný systém umožňuje voličům výběr mezi jednotlivými kandidáty (Mainwaring 1990).

Někteří autoři vidí personalizovanou politiku Brazílie neodmyslitelně spjatou již z historického hlediska (Klíma 2011: 6. kapitola). Jiní vidí nástup personalismu s pádem věku ideologií, který byl převážně ve 20. století (Rourke, Ch. Rourke: 2007). Další ovšem tvrdí, že personalismus do Brazílie přišel až s nástupem Luly da Silvy. Ačkoliv se PT snaží, aby její voliči volili její ideologii, a ne tolik osobnosti, hodně voličů zvolilo Luly, aniž by sympatizovalo s ideologií strany PT (Rennó, Cabello 2010).

Brazilský systém je sice velmi personalizovaný, ale minimálně televizní zpravodajství prostor jednotlivým kandidátům příliš nedává. Brazilské nařízení pro konání kampaní má jasné podmínky. Kandidáti si nemohou zaplatit reklamy v televizi či v rádiu. Na druhé straně TV poskytuje stejný čas všem politickým stranám v poměru jejich velikosti. K propagaci jednotlivých kandidátů pak spíše slouží billboardy než média (Kingstone 2008: 41—65).

Ačkoliv je Brazílie velkou zemí, personalizace politiky se projevuje již v předvolebních kampaních. Kandidáti se setkávají s voliči osobně díky návštěvám malých komunit. To se těší v Brazílii úspěchu u voličů. Místní si pak vzpomenou na jednotlivá jména a pak projeví svoje sympatie s konkrétními kandidáty při jejich volbě (Kingstone 2008: 77—98). Kandidáti stran mají právo na bezplatnou předvolební propagaci jak v rádiu, tak v televizi. Zákon stanovuje vždy ve třech pracovních dnech v týdnu a zároveň 45 dní před zahájením voleb prostor pro propagaci v médiích. Dvakrát denně je tedy pouštěn padesáti minutový program. Celkový čas pro prezentaci kandidátů tak tvoří zhruba 900 minut. Tento čas je rozdělen proporčně, kdy větší strany získanou také větší prostor. Z důvodu, že velké strany většinou nominují rozsáhlé

množství kandidátů, pak tito kandidáti v závěru mají velmi omezené množství času na svoji prezentaci (COPA 2006).

3. Zkoumané volby do Poslanecké sněmovny v Brazílii

Ačkoliv jak legislativní, tak exekutivní volby probíhají v Brazílii souběžně, výsledky se velmi liší. Například v prezidentských volbách již přes dvacet let vedou dvě politické strany, a to PT a PSDB. V ostatních volbách se jim ale tak jednoznačně vítězit nevede. Například obě strany dohromady obdržely pouze 24,1 % hlasů v posledních parlamentních volbách 2014. To, z jaké strany zvítězí prezident, neznamená, že tahle strana uspěje ve volbách do Sněmovny. Po dvaceti letech hegemonie na prezidentské sféře pro strany PT a PSDB nebyl zaznamenán žádný nárůst jejich reprezentace v Poslanecké sněmovně (Melo 2015).

Další typickou charakteristikou politických stran ve Sněmovně je velká legislativní fragmentace. Velké množství stran, které získanou křeslo, je způsobeno poměrným volebním systémem a velkými volebními obvody. Jedinou překážkou by měla být volební klauzule, ale ta je snadno překonána předvolebními koalicemi. Zmíněná fragmentace by mohla být snížena právě zrušením předvolebních koalic (Tamtéž 2015). V následujících částech třetí kapitoly budou rozebrány specifika tří analyzovaných voleb, které současně byly volbami posledními v době psaní této práce: 2006, 2010 a 2014.

3.1 Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2006

V říjnu roku 2006 probíhalo souběžně několik voleb. Jako tradičně šlo o volby prezidentské, do Poslanecké sněmovny, ale také do třetiny Senátu. Také se volila exekutiva a legislativa federálních států. Křesla získalo ve Sněmovně 21 politických stran. Jan Němec ovšem tvrdí, že pokud se podíváme na strany, jež získávají 10 a více %, tak je brazilský stranický systém spíše stabilní. Na druhé straně se zvyšuje efektivní počet relevantních stran měřený pomocí Laakso/Taageperova indexu¹⁹ (Němec 2008: 96—113).

Nejvíce procent hlasů, a tedy i křesel, získala strana PMDB (89 křesel). Za ní se umístila strana PT, jež se svými 16,18% obdržela 83 křesel. PSDB, stejně jako PFL, získala po 65 křeslech (UOL 2014). Ostatní strany dosáhly ve volbách méně než na 10

---

¹⁹ Tento indikátor bere v potaz počet politických stran a jejich relativní sílu měřenou počtem obdržенých poslaneckých křesel (Němec 2008: 96—113).

% hlasů. Podrobná tabulka č. 6 s výsledky je zde znázorněna. V levé části tabulky č. 6 je název politické strany. Ve středu pak počet zvolených poslanců do dolní komory Parlamentu a v pravé části tabulky najdeme %, které zaujímá každá ze stran ve Sněmovně.

Tab. č. 6: Výsledky legislativních voleb do Poslanecké sněmovny Brazílie v roce 2006

	<u>Politické strany</u>	<u>Počet zvolených poslanců</u>	<u>%</u>
	PMDB	89	17,35
	PT	83	16,18
	PFL	65	12,67
	PSDB	65	12,67
	PP	42	8,19
	PSB	27	5,26
	PDT	24	4,68
	PL	23	4,48
	PTB	22	4,29
	PPS	21	4,09
	PC do B	13	2,53
	PV	13	2,53
	PSC	9	1,75
	PTC	4	0,78
	PMN	3	0,58
	PSOL	3	0,58

	PHS	2	0,39
	PRONA	2	0,39
	PAN	1	0,19
	PT do B	1	0,19
	PRB	1	0,19

Zdroj: Autorka na základě UOL 2014.

Strana PT ztratila svoji vítěznou pozici, kterou obdržela ve volbách 2002. Ve zmiňovaných volbách totiž zvítězila jak na exekutivní, tak na legislativní úrovni. Volby roku 2006 byly ovšem ovlivněny předchozí Lulovou vládou. V roce 2002 získal Lula jak prezidentské křeslo, tak jeho strana PT obdržela nejvíce křesel v Poslanecké sněmovně. Ačkoliv díky jeho ekonomickému programu se pro mnoho miliónů rodin životní úroveň zlepšila, v období před volbami 2006 vypukla řada korupčních afér v rámci Dělnické strany. Největším skandálem byl tzv. *mensalao*, v němž byla obviněna řada činitelů vysoce postavených osob z korupce. Lula se přímému obvinění vyhnul a v roce 2006 obhájil tedy i svůj prezidentský mandát. Naopak strana PT tímto skandálem ztratila hlasy ve Sněmovně a skončila druhá, až za stranou PMDB (Álvarez-Rivera 2014). Voleb se zúčastnilo 83 % z celkové 125 milionové populace. Do Poslanecké sněmovny, která volí 513 členů, kandidovalo 5000 členů různých politických stran (IPU 2010).

3.2 Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2010

V těchto volbách se Dělnické straně vedlo ve všech ohledech. Prezidentská kandidátka strany PT zvítězila a také v Poslanecké sněmovně strana obhájila nejvíce křesel. Zvýšila svůj počet poslaneckých míst na 88. Až druhou za ní skončila PMDB, která snížila svůj počet na pouhých 79 křesel, tedy o 10 méně, než tomu bylo ve volbách předchozích (Malamud 2010). Strana PFL v roce 2010 již kandidovala s pozměněným názvem jako strana DEM (Tamtéž 2010).

Od poloviny devadesátých let se držely čtyři největší stranické bloky v Poslanecké sněmovně. Jednalo se o následující strany: PMDB, PT, PSDB

a PFL/DEM. V roce 2010 strana PT velmi silně vystupovala ve svých kampaních proti PSDB a DEM. Ačkoliv Dělnická strana nezískala tak velké procento hlasů, prezidentka Rouseffová měla podporu 351 poslanců na začátku svého prezidentského období. Do Sněmovny se dostalo o jednu stranu více, než tomu bylo ve volbách předchozích, tedy 22. Volební systém ale ukazuje některé paradoxy. Například jeden z kandidátů, který v těchto volbách kandidoval a obdržel 200 000 hlasů, křeslo nezískal, naopak jiný, který měl pouze 50 000 hlasů, místo ve Sněmovně obdržel (Freedom House 2012).

Stranická příslušnost v těchto volbách spadala pod nový zákon z roku 2007. Nejvyšší soud se snažil zabránit přílišnému personalismu ve Sněmovně. Z toho důvodu byl v říjnu 2007 vydán zákon, který tvrdí, že Poslanecká sněmovna náleží politickým stranám a nikoliv individuálním politikům. Zákon stanovuje, že kterýkoliv poslanec, jenž opustí stranu, musí být vyloučen také z Kongresu. To snížilo přeběhlictví, které bylo velmi typickým trendem v povolebním období (BTI 2010). Kolik jednotlivé strany nabyly křesel a jaké procento obsadily po těchto volbách ve Sněmovně, je znázorněno v tabulce č. 7.

Tab. č. 7: Výsledky legislativních voleb do Poslanecké sněmovny Brazílie v roce 2010

	<u>Politické strany</u>	<u>Počet zvolených poslanců</u>	<u>%</u>
	PT	88	17,15
	PMDB	79	15,4
	PSDB	53	10,33
	DEM/PFL	43	8,38
	PP	41	7,99
	PR	41	7,99
	PSB	34	6,63
	PDT	28	5,46
	PTB	21	4,09
	PSC	17	3,31

	PV	15	2,92
	PC do B	15	2,92
	PPS	12	2,34
	PRB	8	1,56
	PMN	4	0,78
	PT do B	3	0,58
	PSOL	3	0,58
	PHS	2	0,39
	PRTB	2	0,39
	PRP	2	0,39
	PSL	1	0,19
	PTC	1	0,19

Zdroj: Autorka na základě UOL 2010.

3.3 Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2014

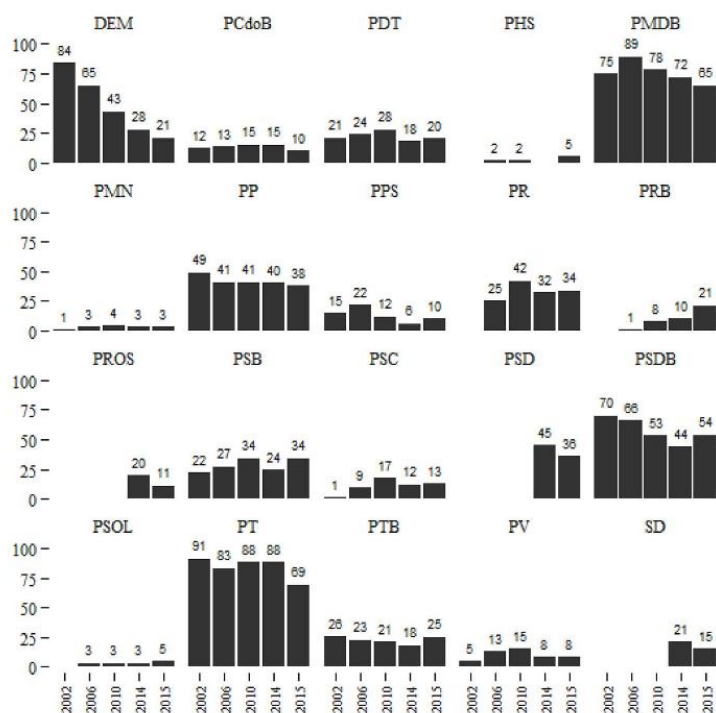
Legislativní volby v roce 2014 pokračovaly v duchu legislativní fragmentace. Částečně tento trend může být vysvětlen nástupem tří nových stran v období 2011 až 2015 (Melo 2015). Do Sněmovny se dostalo 28 politických stran (Economist 2014). Stranou s největším zastoupením v Poslanecké sněmovně i nadále zůstala PT, přesto však obdržela pouze 13,6 % křesel. V pořadí druhou zůstala PMDB s 10,5% (Melo 2015). Koalice, jež podporovala prezidentku Rouseffovou, měla v Poslanecké sněmovně 304 křesel (Economist 2014). Vývoj největších politických stran v posledních čtyřech volbách je viděn v tabulce 8. Postupný pokles zaznamenaly strany: DEM, PRB a PSB. Naopak nárůst se objevil u strany PSDB (Santos, Canello 2015).

Nejvíce volenou stranou byla opět Dělnická strana, ačkoliv křesel získala pouze 70. Druhou, hned za PT, byla strana PMDB se svými 66 poslaneckými místy. Rozdíl v obdržení křesel byl pouze jednoprocenní. Zatímco PT obdržela 13,65 %, PMDB

získala 12,87 %. Strana PSDB si také udržela svoji třetí pozici z předchozích voleb a bylo zvoleno 54 jejích členů. Nejvíce procent ztratila již zmiňovaná strana DEM, která si od posledních voleb 2010 pohoršila o 48,84 % křesel. Možným vysvětlením je nastoupení nových politických stran, které se dostaly do Sněmovny, a tudíž straně sebraly část hlasů, tedy i mandátů (Yazbek 2014).

Podrobné výsledky parlamentních voleb do Sněmovny jsou vidět v tabulce č. 9.

Tab. č. 8: Počet křesel jednotlivých stran v Poslanecké sněmovně během posledních let

Zdroj: Santos, Canello 2015.

Tab. č. 9: Výsledky legislativních voleb do Poslanecké sněmovny Brazílie v roce 2014

	<u>Politické strany</u>	<u>Počet zvolených poslanců</u>	<u>%</u>
	PT	70	13,65
	PMDB	66	12,87
	PSDB	54	10,53
	PSD	37	7,21
	PP	36	7,02
	PR	34	6,63
	PSB	34	6,63
	PTB	25	4,87
	DEM/PFL	22	4,29
	PRB	21	4,09
	PDT	19	3,7
	PTB	21	4,09
	SD	15	2,92
	PSC	12	2,34
	PROS	11	2,14
	PC do B	10	1,95
	PPS	10	1,95
	PV	8	1,56
	PHS	5	0,97
	PSOL	5	0,97
	PTN	4	0,78

	PMN	3	0,58
	PRP	3	0,58
	PEN	2	0,39
	PSDC	2	0,39
	PTC	2	0,39
	PRTB	1	0,19
	PSL	1	0,19
	PT do B	1	0,19

Zdroj: Autorka na základě Globo 2016.

4. Teorie personálního hlasování a operacionalizace nezávisle proměnných

V následující kapitole jsou operacionalizovány a zároveň podrobněji analyzovány nezávislé proměnné, které podle autorky budou mít vliv na to, že voliči volí nominálně. Tato kapitola bude rozdělena do sedmi podkapitol, kde každá z nich podrobně operacionalizuje tyto proměnné. Konkrétně jde o tyto podkapitoly: vytváření předvolebních koalic, přístup k financování předvolebních kampaní, vládní strany, přístup k *pork-barreling* ministerstvům, pravicová ideologie stran, velikost volebních obvodů, chudoba země a stranické příslušenství.

4.1 Vytváření předvolebních koalic a nominální hlasy

První proměnnou zkoumanou ve výzkumu je strategie koalic. To, zda strana bude ve volbách kandidovat sama za sebe, nebo se spojí v rámci koalic, rozhoduje, zda volba pro stranu bude spíše nominální či ideologická. Pokud je v Brazílii vytvořená před volbami koalice, tak hlasy, které byly odevzdány ideologicky, směřují pro celou koalici, nikoliv pro jednotlivé politické strany. Pokud strana vstoupí do předvolební koalice, mají její kandidáti větší tendence získávat personální hlasy přímo pro ně samotné, než dosahovat hlasů ideologických. David Samuels navíc vytvořil žebříček od nejvýznamnější uděleného hlasu po ten nejméně, podle názorů kandidátů. Kandidáti hodnotí jako nejdůležitější hlasy ty, které jsou odevzdány personálně přímo jim. Poté jde o ideologické hlasy odevzdané straně (pokud strana není v předvolební koalici), dále hlasy odevzdané jejich straně v předvolební koalici a jako nejméně významné jsou pro ně hlasy odevzdané jiným kandidátům či jiným stranám (Samuels 1999: 498).

Problém nevytvoření předvolební koalice se týká především malých politických stran, protože tyto strany ztrácí možnost se do dolní komory dostat. Volí tedy variantu *free-rider* a kandidují v rámci koalic. To jim zvyšuje šanci získat poslanecké křeslo. Straně stačí soustředit kampaň velmi personálně, aby její kandidáti získali nejvíce hlasů v rámci dané koalice. Pokud by se strana, která kandiduje v koalici, zaměřila pouze na kampaň strany jako celku, a ne jednotlivých jmen kandidátů, může se stát, že hlasy pro stranu nebudou stačit na získání poslaneckého křesla. Strana v koalici bude tedy

chtít získat méně hlasů pro stranu, než kdyby kandidovala sama bez koalice (Tamtéž 1999: 499).

Prvotním cílem vytváření těchto koalic je maximalizace volebních zisků, až sekundárním cílem je vytvoření a udržení vztahů v rámci koalice i po volbách. Ačkoliv polovina až dvě třetiny předvolebních koalic je složeno ze stran stejného ideologického spektra, zbylá procenta nevyhovují této definici. Můžou se tak vyskytovat předvolební koalice, kde pravicová strana kandiduje společně se stranou levicovou (Macaulay 2006: 33—61). Koalice se častokrát také vytvoří napříč sociálními *cleaves*. Výběr je velmi flexibilní. Zásadním faktorem je zvláště to, aby byli členové zvoleni do Kongresu (Kingstone 2008: 41—65). Malé strany tedy kandidují velice často v rámci koalice se stranami většími, aby dosáhli potřebného % volebního prahu, a tak mohly vstoupit do Poslanecké sněmovny. Kandidát, který by osobně získal velký počet personálních hlasů, ale jeho strana by nepřekročila povinný volební práh, má tak díky koalici stran větší šanci uspět. Předvolební koalice jsou opravdu pouze předvolební. Neznamená to, že po volbách spolu musí strany nadále spolupracovat. Na druhé straně ovšem před uzavřením předvolební koalice se stanovují určité společné body, tedy něco jako společný volební program (Tamtéž 2008: 65—77).

Tahle proměnná bude kódována nominálně. Kód 1 získanou všechny strany, které vstoupily do jednotlivých voleb v rámci svého volebního obvodu (federálního státu či distriktu) do předvolební koalice. Ty strany, které kandidovaly samy za sebe a do žádné předvolební koalice nevstoupily, budou kódovány 0. Veškerá data týkající se předvolebních koalic před každými volbami v rámci jednotlivých brazilských států a federálního distriktu, jsou dostupná na brazilské databázi *TSE – Tribunal Superior Eleitoral*. Předpokladem je, že strany, které kandidovaly v předvolebních koalicích, dosáhnou většího procenta personálních hlasů než strany, které kandidovaly samy za sebe (Samuels 1999: 502).

4.2 Přístup k financování předvolebních kampaní

Financování kampaní v Brazílii je u většiny stran vysoce decentralizované. Většina stranických organizací je slabá, a proto jsou samotní kandidáti zodpovědní za financování jejich vlastních kampaní (Samuels 1999: 496). Navzdory tomuto faktu jsou příjmy některých stran mnohem vyšší, tudíž existuje variace mezi zkoumanými stranami. Kandidáti z chudších stran si nemohou dovolit příliš zaujímat personalizované

kampaně a musí se spíše spolehnout na značku vlastní strany. Naopak kandidáti z bohatších stran mohou více vykonávat personalistické praktiky a jsou méně závislí na hlasech pro vlastní stranu (Tamtéž 1999: 496).

Pro zjištění variace financování kampaní mezi zkoumanými stranami autorka použila data z internetové databáze *TSE*. Jde zjistit, kolik každý z kandidátů přijal na financování své kampaně před danými volbami v brazilských reálech. Nejdříve je vypočítán počet kandidátů, jenž kandidovali za stranu v určitém volebním obvodu (státu či distriktu) a částka, kterou strana v daném státě obdržela na financování svých kampaní. Z této částky je pak vypočítán aritmetický průměr, který připadá na jednoho kandidáta. Je nutné zmínit, že ne všichni kandidáti jsou ovšem zvoleni do Poslanecké sněmovny. Kandidát jedné strany může obdržet mnohem více financí než některý jeho kolega ze stejné strany kandidující ve stejném státě. Běžně se stává, že pouze jeden kandidát ze strany za jednotlivý stát dostane větší obnos financí a zbylí kandidáti téměř nic. Často jde o takový rozdíl, kdy jeden kandidát dostane 15 000 krát více financí než jeho kolega ze strany (TSE 2016).

Z toho důvodu je nutné do výzkumu zahrnout i směrodatnou odchylku průměrné finanční dotace pro kandidáty strany. Tím, že jsou do výzkumu zahrnuti jak úspěšní kandidáti, tak ti, kteří křeslo nezískali, se stane, že tato směrodatná odchylka bude velká. Předpokladem je, že čím větší průměrná finanční dotace na kandidáta, a čím je zároveň větší směrodatná odchylka mezi jednotlivými kandidáty strany, tím bude tato strana získávat více nominálních hlasů a tedy méně hlasů pro samotnou stranu (Samuels 1999: 496—497).

Brazílie má velmi propracovaný a transparentní systém financování kampaní, který je přístupný všem na internetu v databázi *TSE*. V posledních letech také zveřejňuje, jak a kolik financí bylo jednotlivými kandidáty utraceno (TSE 2016). Brazílie vydala řadu zákonů a podmínek, pod kterými financování pro strany smí či naopak nesmí být uskutečňováno. Pro lepší přehlednost byly tyto následující podmínky seřazeny do odrážek:

- ✓ Je zakázáno, aby zahraniční korporace a státem vlastněné podniky finančně přispívaly stranám a kandidátům.
- ✓ Příspěvky jak od korporací, tak od jednotlivců musí být omezeny.
- ✓ Každá politická strana musí vydat strop maximálních výdajů jednotlivých kandidátů na kampaně.

- ✓ Některé reklamní náklady jsou definovány a jsou pod dohledem. (Například je zakázáno najmout baviče, není povolena žádná reklama 48 hodin před a 24 hodin po volbách, která by zahrnovala předvolební průzkumy, apod.).
- ✓ Stát financuje náklady v rozhlasu a televizi, kdy prostor má každá strana takový, kolik má kandidátů. Prostor je tedy udělen proporčně.
- ✓ Je nutné předložit předběžný rozpočet na kampaně, aby mohly být finance uvolněny.
- ✓ Stát nefinancuje žádnou z politických stran (COPA 2006).

4.3 Vládní strany a nominální hlasy

David Samuels ve své práci zkoumal vliv *pork barreling* na odevzdané hlasy pro strany v Brazílii. Podle jeho hypotézy předpokládal, že politici, jejichž strana se dostane k možnosti porcování medvěda, budou pak voleni spíše personálně a hlasy pro konkrétní stranu budou nižší (Samuels 1999: 498). Hypotéza zní: *Čím větší přístup k pork barreling, tím větší % odevzdaných nominálních hlasů ve volbách*. Politici, kteří jsou zvoleni do Poslanecké sněmovny, většinou pak nereprezentují zájmy celé Brazílie, ale pouze státu, ve kterém byli zvoleni. Často jde o politiky, kteří před zvolením do Poslanecké sněmovny pracovali již pro svůj stát na nižší politické pozici. Pokud dokážou dostatečně odvádět *pork barreling* pro svůj stát, může jim to zajistit znovuzvolení (Samuels 2006: 1—9).

D. Samuels dokázal, že brazilští politici nemají za cíl vybudovat si kariéru v Poslanecké sněmovně, ale zastupovat svůj stát. Většímu personalismu také nahrává, že není žádné omezení znovuzvolení do Kongresu. Poslanci jsou velmi dobře placeni a mají celou řadu výhod. Mezi výhody patří například právo předložit pozměňovací návrhy na roční rozpočet pro svůj stát či zažádat o speciální fondy pro konkrétní federální stát (Samuels 2006: 10—27). Pozměňovací návrhy k rozpočtu mohou ministři předkládat již od roku 1988 (Samuels 2006: 48—100). To přináší prospěch pro obyvatele a také média se tak začnou zaměřovat ve prospěch daného politika (Samuels 2006: 10—27). V jednomandátových obvodech je pravděpodobnost dosažení *pork barreling* pro všechny státy stejná. Naopak ve více-mandátových obvodech, jako je příklad Brazílie, se k *pork barreling* dostanou většinou pouze ministři (Kingstone 2008: 136—157). Brazilská legislativa je tedy výkonná v poskytování

porcování medvěda, méně však výkonná v prosazování zákonů na celonárodní úrovni (Tamtéž 2008: 186—223).

Nezávisle proměnnou je v tomto případě složení stran ve vládě. Stejně jako David Samuels, i autorka bude předpokládat, že *čím je více strana zahrnuta ve vládě, tím více budou její kandidáti voleni personálně* (Samuels 1999). Kódování proběhne na základě nominální proměnné, kdy pod 1 spadnou všechny politické strany, které jsou součástí vlády čtyři roky před volbami. 0 budou kódovány ostatní strany, které ve vládě zastoupeny nebyly.

4.4 Přístup k ministerským křeslům a nominální hlasování

Další proměnnou, která by měla pozitivně korelovat s odevzdanými nominálními hlasy, je přístup ministrů k *pork barreling*. Ministři z určité politické strany, kteří okupují *pork barreling* ministerstva, budou voleni nominálně. Vzhledem k rozsahu práce a neexistující publikaci, která by se přímo zabývala *pork barreling* ministerstvy v Brazílii, se autorka rozhodla přejmout studii Davida Samuelse, který považuje za *pork barreling* všechna ministerstva, kromě následujících: ministerstvo kultury; vědy a technologií; životního prostředí; spravedlnosti; zahraničních vztahů; plánování; hospodářství (Samuels 1999: 498—502).

Ministři mají totiž mnohem více příležitostí dostat se k porcování medvěda než samotní poslanci (Samuels 2006: 10—27). Tedy díky porcování medvěda získávají potřebné hlasy pro znovuzvolení (Tamtéž 2006: 48—100). Ministři, kteří byli z *pork barreling* ministerstev v období čtyř let před studovanými volbami, budou kódováni 1. Naopak ti ministři, kteří byli součástí ministerstva, které nemá tolik možností na dosažení porcování medvěda či ostatní poslanci ze stran, kteří ani nedostali ministerské křeslo, budou kódováni 0. V některých případech se stane, že v jednom ministerstvu v období před volbami se vystřídá více ministrů z více stran. Každý z nich je zahrnut do výzkumu.

David Samuels uvádí dvě proměnné v hypotéze k přístupu k porcování medvěda, jež korelují s odevzdanými nominálními hlasy. Ačkoliv zdůrazňuje, že často ministři získávají peníze pro stát, ve kterém byli zvoleni, neuskutečnil v tomto případě analýzu variace u jednotlivých států, ale pouze u politických stran (Samuels 1999: 498—502). Pokud ministři zvolení za daný stát mají tendence k porcování medvěda, budou poté voleni personálně. Autorka této práce se rozhodla

zahrnout i tuto operacionalizaci do výzkumu. Strana, jež má ministra obsazeného v *pork barreling* ministerstvu, získala kód 1 pouze pro daný stát, ve kterém byl tento politik zvolen. Ostatní strany byly kódovány 0. Autorka tím chce zjistit, jaká je variace jak mezi jednotlivými brazilskými státy, tak mezi politickými stranami v této konkrétní proměnné. Poslanci namísto toho, aby svoji energii investovali na práci v Poslanecké sněmovně, ji zaměřují na politiku svého státu, tedy mimo Kongres (Samuels 2006: 48).

Politici, kteří byli zvoleni do Poslanecké sněmovny, neusilují o dlouhodobou kariéru v Kongresu. Často jdou pak spíše působit do politik svého státu (Tamtéž 2006: 100—155). Předpokládá se, že poslanci, kteří byli zvoleni personálně, pak více tíhnou k politice svého státu. Mají mnohem bližší vazby ke svým voličům. Také se očekává větší zájem o prosazování prospěšné politiky ve prospěch svého státu, ale nikoliv strany, ze které politici pocházejí. V ten samý okamžik ovšem musí zajišťovat *pork barreling* programy pro svůj stát, aby si zajistili přízeň voličů (Tamtéž 2008: 186—223).

4.5 Pravicová ideologie stran a nominální hlasy

V práci je ověřována Mainwaringova teze, že levicová ideologie vysoce koreluje s volbou ideologickou (Mainwaring 1992: 688). Čím více se tedy ideologie strany posouvá směrem doprava, tím by voliči této strany měli volit spíše personálně než ideologicky. A naopak, čím více je strana levicová, tím více by měla obdržet hlasů pro stranu. David Samuels tuto tezi zkoumal pomocí nominálně proměnné, kdy jako 1 kódoval všechny strany, které mají levicovou ideologii. Jako 0 strany, které se neřadí k levicové ideologii (Samuels 1999). Od roku 1999 se ale ideologie některých politických stran změnila. Jedny se posunuly spíše do středu levice či pravice, některé se staly *catch-all* stranami a posunuly se ideologicky do středu (Lucas 2015).

Autorka proměnnou pravicové ideologie seřadí ordinálně. Je totiž možné uspořádat vybrané politické strany do pěti kategorií. Tohle seřazení bylo již uváděno dvěma autory. Diplomová práce tedy čerpá z jejich analýz. Navíc si ideologii těchto stran potvrzovala na oficiálních webových stránkách daných politických stran. Číslem 1 jsou kódovány všechny politické strany, které jsou levicové a na ideologické ose se nacházejí blíže ke krajní levici. Číslem 2 ty, jež se nalézají ve středu levice. Číslem 3 jsou kódovány strany, které se nacházejí v ideologickém středu. Tedy nelze je zařadit ani mezi levicové, ani mezi pravicové strany. Číslo 4 dostaly strany, jež se

v ideologickém spektru nacházejí v pravicovém středu a 5 strany z pravice, které se blíží ke krajní škále pravice. Například Dělnická strana (PT), byla v roce 1980 založená jako levicová strana. V dnešní době jde ale o středo-levicovou stranu, která propaguje ideologii sociální demokracie (Bobbio 1995; Neves 2005; Santos 2007). Obecně by tedy mělo platit, že čím více je strana levicovější, tím více její voliči budou volit ideologicky a méně personálně. Naopak, čím více je strana pravicová, tím více dostane také nominálních hlasů (Samuels 1999).

Marcos Faber vytvořil graf, kam zařadil všechny současné politické strany na pravolevé škále. Z grafu vyplývá, že mezi levicové strany současnosti můžeme zařadit PC do B. Ke středu levice zase strany PT, PDT a PSB. K ideologickému středu se řadí strany PMDB, PTB a PSDB. Ke středu pravice pak strana PFL/DEM. Pod pravici spadají dvě další strany: PP a PSC (Faber 2010).

4.6 Velikost volebních obvodů a nominální hlasy

Velikost volebního obvodu je zásadní institucionální proměnnou. Jde o jeden z technických nástrojů, jehož nastavením můžeme měnit výsledky voleb, především pro malé strany. „*Velikost volebních obvodů je označována M (magnitude). Vyjadřuje, kolik mandátů se rozděluje v daném obvodu*“ (Lebeda 2001). Například Dieter Nohlen dělí volební obvody do třech kategorií, podle jejich velikosti. Jde o obvody: malé (2 – 5 mandátů); střední (6 – 10 mandátů) a velké (10 a více mandátů) (IPM 2016).

V Brazílii jsou volebními obvody jednotlivé brazilské státy. Jde tedy o 27 více mandátových volebních obvodů, kdy 26 z nich je tvořeno federálními státy a jeden je federální distrikt (Aguirre 2000). Počet kandidátů za jednotlivé státy je stanoven počtem obyvatelstva, které v daném státě žije. V současnosti je Brazílie rozdělena na 27 volebních obvodů, z nichž nejmenší podle zákona musí mít minimálně osm mandátů v Poslanecké sněmovně, největší maximálně 70 (Tamtéž 2000).

V diplomové práci jsou studovány tři poslední parlamentní volby, respektive volby 2006, 2010 a 2014. V těchto volbách byla velikost volebních obvodů vždy stejná. Jedenáct států spadalo do kategorie středně velkých obvodů, kdy křesla byla rozdělena mezi osm kandidátů. Jeden obvod volil devět kandidátů, dva obvody po deseti, jeden po 12, jeden po 16, dva po 17, jeden po 18, jeden po 22, jeden po 25, jeden po 30, jeden po 31, jeden po 39, jeden po 46, jeden po 53 a jeden po 70 (Partido da República 2014).

Ačkoliv podle změny počtu obyvatel dochází k obměně počtu mandátů, nejde o změny příliš velké. Pro následující volby, které proběhnou v roce 2018, došlo k novému přerozdělení u 13 států. Osmi z nich bude snížen počet mandátů o jeden, maximálně dva mandáty. Pěti z nich bude počet navýšen, dokonce státu Pará o čtyři mandáty (Joao Esocorro 2014).

Podle posledního sčítání obyvatel z roku 2014 je stát São Paulo podle počtu obyvatel až 886 136 větší než nejméně lidnatý stát Roraima. Má ovšem pouze 8,75 krát více mandátů než stát Roraima. Počet mandátů je tedy velmi nepoměrný. Jinými slovy, na zvolení poslance ve státě São Paulo je zapotřebí deset krát více hlasů než ve státě Roraima (IBGE 2014).

Všeobecně platí, čím menší volební obvod, tím více personalizovaného hlasování a partikularismu (Pizzaro Leongómez 2006: 88). Pokud tato podmínka bude platit také v případě Brazílie, tak se předpokládá, že voliči v malých volebních obvodech budou spíše hlasovat nominálně než pro určitou politickou stranu. Naopak ve větších volebních obvodech budou hlasovat pro politickou stranu, tedy spíše podle ideologie.

Nízký volební práh v kombinaci s velkými volebními obvody umožňuje i malým a novým stranám, aby se dostaly do Kongresu. Tyto malé strany jsou často více jak na ideologii založené na charismatické povaze svých lídrů a na individualismu (Mainwaring 1990).

4.7 Chudoba země a nominální hlasy

Jedním z všeobecných předpokladů je, že chudé země tíhnou více k personalismu (Colburn, Cruz 2012). Brazílie je federativní republikou rozdělenou na 26 federálních států a jeden federální distrikt, takže se tu určitě najde variace z hlediska chudoby i mezi jednotlivými státy brazilské federace (Aguirre 2000). Existuje řada indexů, které se snaží měřit chudobu. Například ekonomický rozvoj země je často měřen indexem nazvaným Hrubý národní produkt (HNP). Jde o „*celkovou peněžní hodnotu finálních statků a služeb vyrobených během určitého období občany dané země v tuzemsku i zahraničí*“ (Rusmichová, Soukup 2002: 9 –19). Ačkoliv HNP je nejčastěji užívaným ukazatelem pro měření rozvoje země, autorka v práci použije Index lidského rozvoje (HDI). HNP totiž nezahrnuje důležité faktory, které mohou být pro rozvoj země

klíčové, a které ji tak mohou vyvést z chudoby. Jde například o nezahrnutí zemědělské produkce, kterou si lidé produkují pro své účely. Dále tu nejsou zahrnuty nepeněžní transakce či neformální ekonomika, která probíhá především ve městech (Horký, Začalová 2012).

HDI je podle autorky vhodnějším ukazatelem pro měření chudoby a zároveň rozvoje země. Tento index je měřen na základě tří faktorů. Všechny tři jsou spojeny s posuzováním kvality lidského života. První je zaměřen na zdraví, tedy měří průměrnou délku života obyvatel. Druhý faktor, vzdělání, je souhrn dvou hodnot: podílu gramotných nad 15 let (ze 2/3) a podílu lidí zapsaných ke studiu (z 1/3). Posledním faktorem jsou prostředky pro slušnou životní úroveň. Tady jde o paritu kupní síly HDP na osobu (Herrero Blanco, Martínez Rico, Villar Notario 2008: 5 –7).

Ačkoliv index HDI je měřen každý rok, srovnání probíhá převážně mezi jednotlivými státy, nikoliv tak často v rámci jedné země. Data pro jednotlivé brazilské státy jsou kompletně za každý rok zveřejněna pouze od roku 1990 do roku 2005. Mnohem častější je srovnání částí federace vždy jednou za deset let. Vhodnější by bylo dělat průměr za každý rok v každém státě v předvolebním období, tato data ale chybí. V průběhu let 1990-2005 HDI rostlo každým rokem v každém brazilském státě postupně. V žádném případě se nejednalo o extrémní výkyvy, ale spíše o postupný růst. Z toho důvodu autorka použila data, která byla dostupná. Tedy úroveň HDI vždy v roce před volbami. Je tu tedy použita velikost HDI z roku 2005, 2009 a 2013 (Atlas Brasil 2016).

Nutné je také zmínit, že ne vždy stát, který se nám jeví jako bohatý a rozvinutý, má rozložené své bohatství mezi obyvatele rovnoměrně. Velmi častým jevem, hlavně v latinskoamerickém prostředí, je, že se zde nachází vysoká nerovnost. V Brazílii se stupeň nerovnosti drží na předních příčkách ve světovém žebříčku. Ačkoliv se situace pomalu zlepšuje (např. díky programu *Bolsa familia*, nízké inflaci, apod.), na druhé straně stále zůstává řazena mezi země s nejvyšší nerovností na světě. Například v roce 2008 patřilo 45 % národního bohatství do rukou 10 % obyvatelstva a naopak 20 % těch nejchudších kontrolovalo pouze 2,4 % bohatství. Ačkoliv má Brazílie na světovém žebříčku střední úroveň rozvoje, nerovnost je obrovská. Je to dáno tím, že bohatší částí země (především jihovýchod a východ) vyvažují chudší části (hlavně severní) (BTI 2010). Kvůli tomu, že chybí data GINI pro jednotlivé státy v každém roce, tento index do výzkumu zahrnut nebude.

4.8 Stranické příslušnictví a nominální hlasy

Příslušnost voliče k určité politické straně je velice významnou proměnnou při studiu voleb a volebního chování. Za poslední 50 let dochází ve většině států světa k poklesu straníků, respektive k poklesu voličů, kteří by se identifikovali s ideologií některé politické strany. Larry M. Bartels tvrdí, že ačkoliv dochází k poklesu stranických příslušníků, tak jejich dopad na volební chování v čase roste. Zkoumal tuto proměnnou jak u prezidentských, tak u parlamentních voleb v USA (Bartels 2000).

Zda se volič rozhodne volit personálně, nebo odevzdá svůj hlas politické straně na základě její ideologie, může být spojeno se stranickou příslušností, která je odlišná v rámci jednotlivých států brazilské federace. Stranická příslušnost je definována jako *„souhrn aktivních i pasivních členů strany a také těch, co se pouze identifikují s politickou stranou a její ideologií“* (Belén 2012). Autorka práce tvrdí, že stranická identifikace může být jedním z velmi důležitých ukazatelů, který ovlivňuje chování voličů, respektive jejich samotnou volbu. Ačkoliv se všeobecně stranickou příslušností nemusí myslet výlučně pouze členství v dané politické straně a může jít také o psychologickou identifikaci voliče s některou z politických stran (Pew Research Centre 2012), tak je v diplomové práci stranická příslušnost vnímána jako oficiálně registrované členství obyvatel k určité politické straně. Předpokladem je, že ti voliči, kteří se identifikují s konkrétní politickou stranou, budou poté volit spíše na základě ideologie než personálně (Marsh 2003; Bonneau, Cann 2013). Premisou tedy je, že pokud je volič straně loajální, bude ji i volit (Prysbý, Scavo 1993).

Mnoho výzkumů již prokázalo vztah mezi stranickým příslušnictvím a volebním chováním. Čím méně je straníků, tím má větší pravděpodobnost uspět kandidát, který již vykonává mandát, respektive má větší šanci na znovuzvolení, kdy volební chování je řízeno personálním hlasováním (Bartels 2000). Neznamená to ovšem, že by naopak loajální straník nemohl vybrat kandidáty přímo z dané strany. Přesto autorka tvrdí, že proměnná stranická příslušnost je významným faktorem při studiu volebního chování.

Stranická identifikace se za běžných podmínek měří individuálně, na základě dotazníkového šetření (Abramson, Aldrich, Rhode 2003). Brazílie má velmi propracovaný systém, jak zjistit počet stranických příslušníků i v těch nejnižších volebních jednotkách. V případě Brazílie autorka použije data z internetové databáze *Tribunal Superior Eleitoral (TSE)*, kde se nachází počet všech straníků od národní úrovně, až po úroveň nejnižší, tedy municipální. V práci jsou použita data v rámci

jednotlivých brazilských států. Jinými slovy, jaké procento příslušníků dané politické strany se nachází v jednotlivých státech brazilské federace. Data jsou sbíraná v rámci povinných stranických registrací. *TSE* začal shromažďovat data již od roku 2002 jedenkrát ročně. V současné době data aktualizuje každé dva měsíce. Práce se ptá, jaká je korelace mezi % odevzdaných hlasů personálně a % stranických příslušníků v daném státě. % stranických příslušníků je zjišťováno pomocí průměru třech roků před volbami a samotným volebním rokem (*TSE* 2016).

Stranickým příslušníkem je podle *TSE* každý, kdo je právně způsobilý a nevykonává jinou veřejnou funkci, která by byla neslučitelná se stranickou příslušností. Takový občan se může registrovat jako stranický příslušník některé z brazilských politických stran. Registrovat se může pouze jako příslušník jedné politické strany. Není povoleno být stranickým příslušníkem více politických stran. Pro zrušení stranického příslušenství musí příslušník vypsát formální dokument o svém výstupu a předat ho v oblasti, kde je registrovaný. Poté čeká další dva dny na schválení. *TSE* tedy definuje stranické příslušenství jako počet lidí, kteří jsou formálně registrovaní v dané zóně k příslušenství k některé z politických stran. Výhodou tohoto měření je, že se voliči nemusí pouze identifikovat s politickou stranou na základě podobných hodnot, což je měřeno pouze dotazníkovou metodou, ale musí podniknout formální kroky, aby se stali stranickými příslušníky (*TSE* 2016).

5. Metodologie, hypotézy a data

V poslední z kapitol teoretické části práce bude podrobněji vysvětlena metodologie práce, dále budou uvedeny výzkumné otázky a znovu bude pozornost věnována nezávislým proměnných. Bude odůvodněno, proč zrovna vybrané proměnné by měly variaci v odevzdaných nominálních hlasech v Brazílii vysvětlit. Z teorie budou vytvořeny hlavní i kontrolní hypotézy.

5.1 Metodologie

Volby a volební systémy jsou akademiky studovány již řadu let. Brazílské legislativní volby jsou stěžejní otázkou této diplomové práce. Často jsou analyzovány charakteristiky volebního systému a jejich dopady na rozhodování voličů. V této práci je ovšem kladen důraz na podněty, které vedou voliče hlasovat nominálně a ne ideologicky ve volbách do brazilské Poslanecké sněmovny. Ačkoliv velký vliv mají samotní politici a vedení jejich předvolebních kampaní, nesmí se opomíjet, že i samotní voliči rozhodují právě díky svému výběru (Banck 1998). Záměrem práce je ukázat, že, navzdory *candidate-centric* volebnímu systému v Brazílii, existují strany, které dostanou více nominálních hlasů a jiné, které naopak obdrží více hlasů pro stranu. Autorka tuto variaci vysvětlí odlišnými stranicko-strukturálními rysy každé ze zkoumaných stran.

Právě volební systémy jsou často považovány za jednu z významných proměnných, která ovlivňuje ne/personalizovanou volbu. Volební systémy, v nichž jsou kandidáti voleni v určitém geografickém obvodu, mají za častější výsledek právě personalizovanou volbu. Tyto systémy podporují mezistranickou soutěž. Především poměrné volební systémy s otevřenou kandidátní listinou vedou voliče k personalizované volbě. Dále se jedná o systémy jednoho nepřenosného hlasu, kdy má volič vždy jeden hlas, který musí udělit některému z kandidátů, i systémy jednoho přenosného hlasu. Naopak poměrné volební systémy s uzavřenou kandidátní listinou mají většinou tendence udržovat volbu v rámci politických stran (Gallagher, Mitchell 2005: 25—57).

Brazílie je decentralizovanou federativní republikou tvořenou 26 státy a jedním federálním distriktem. Ve všech státech i federálním distriktu je zaveden stejný volební systém (Němec 2004). V této diplomové práci nebudou srovnávány volební systémy jednotlivých zemí, ale studie bude zaměřena na zkoumání charakteristik politických

stran v jednotlivých brazilských státech a Federálním distriktu a bude analyzován souhrn faktorů určujících personální volbu.

Autorka hledá odpovědi na následující výzkumné otázky:

- 1) *Jaké podmínky vedou kandidáty směrem k individualismu a k propagaci individuálních praktik před těmi stranickými?*
- 2) *Existují nějaké faktory, které navzdory pro-personálnímu volebnímu systému, ovlivňují, zda budou voliči vybírat kandidáty z jedné strany více personálně?*
- 3) *Na jakých faktorech závisí to, zda strategie kandidátů bude individuální a ne kolektivní pro stranu?*

Výzkumné otázky mají za cíl ukázat, že existuje variace při nominální či ideologické volbě jak mezi brazilskými politickými stranami, tak v rámci 26 států a jednoho federálního distriktu. Díky této variaci bude určováno, zda existuje korelace mezi vytyčenými faktory, jenž ovlivňují hlasování voličů a jejich personální volbou.

Diplomová práce vychází z teorie personálního hlasování v tzv. *Candidate-centric* volebních systémech. V těchto systémech existují předpoklady, že kandidáti budou více voleni personálně než v jiných volebních systémech. *Candidate-centric* systémy musí splnit následující kritéria. (1) *Více volebních možností*: voliči mohou hlasovat pro stranu nebo pro kandidáta. V případě druhé možnosti mohou hlasovat buď pro jednoho, nebo více kandidátů. (2) *Velikost volebního obvodu*: volební obvody musí být minimálně tak velké, že z každého z nich se vybírá do Sněmovny více než jeden kandidát. (3) *Rozdělování křesel*: pokud neexistuje kandidátní listina se seřazenými jmény kandidátů, křesla obdrží ten ze strany, který získal nejvíce nominálních hlasů. Pokud kandidátní listina se seřazenými jmény existuje, křeslo dostane ten z kandidátů, který byl v rámci své strany hlasován nejvíce.²⁰

---

²⁰ Mezi volební systémy, které splňují tyto kritéria, řadíme: systémy STV jako je případ Irska, Malty a australský Senát; dále systémy SNTV jako je ten taiwanský nebo japonský před rokem 1994. V neposlední řadě jde o poměrné volební systémy s otevřenou kandidátní listinou jako je systém polský, chilský, finský, studovaný brazilský a italský před rokem 1994 (Samuels 1999).

Přesto existuje řada faktorů, které vedou ještě k více personalizované volbě pro některé politické strany. To, zda kandidáti upřednostní více individuální nebo naopak kolektivní strategii v předvolebním období, může záviset na následujících faktorech: a) *přístup kandidátů k předvolebnímu financování*, b) *přístup kandidátů k pork barreling ministerstvům*, c) *příležitosti vytvoření předvolebních koalic* (Samuels 1999). Vzhledem ke studiu podmětů kandidátů politických stran, zda budou preferovat individuální nebo kolektivní předvolební strategie, autorka shledává jako důležité zahrnout další faktor, který souvisí s politickými stranami. Jedná se o d) *stranické příslušenství* (Prysbý, Scavo 1993; Marsh 2003; Bartels 2000). Dále do výzkumu zahrnuje další dvě kontrolní proměnné. Jedna z nich je institucionální a druhá strukturální. Jako institucionální faktor byla do výzkumu začleněna e) *velikost volebních obvodů* (Mainwaring 1990; Pizzaro Leongómez 2006: 88), která se v brazilských státech a distriktu liší. Dále šlo o faktor strukturální, tedy f) *chudobu a rozvoj* (Colburn, Cruz 2012) jednotlivých brazilských států a federálního distriktu měřenou pomocí HDI.

5.2 Hypotézy

Hypotéza 1: Financování předvolebních kampaní a nominální hlasy

K tomu, aby kandidáti mohli využívat personální praktiky, musí mít dostatek financí. Strany, které obdrží dostatek předvolebních finančních darů, mohou také více vyprodukovat kandidátů, kteří budou voleni nominálně. Také by toto tvrzení mělo platit naopak. Kandidáti z chudších stran se nebudou moci prezentovat sami za sebe, a proto budou více spoléhat na značku své strany (Samuels 1999).

Financování předvolebních kampaní je operacionalizováno pomocí dvou měřitelných faktorů. Prvním je *aritmetický průměr* těchto obdržených financí pro stranu v brazilském státě či distriktu. Autorka tedy zjistila, kolik financí získala strana A v brazilském státě I. Tyto finance jsou pak vyděleny počtem kandidátů ze strany A ve státě I. Tím je tedy udělán aritmetický průměr, který ukazuje, kolik financí obdrží jeden kandidát ze strany A ve státě I.

Vzorec aritmetického průměru je následující:

$$\bar{x} = \frac{1}{n} (x_1 + x_2 + \dots + x_n) = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n x_i.$$

$\bar{x}$ ...aritmetický průměr

n ...počet kandidátů

x_1, x_2, x_n ...finance obdržené pro jednotlivé kandidáty

Ačkoliv se vypočítá aritmetický průměr, který obdržela strana pro kandidáta ve volebním obvodu, je nutné zmínit, že existuje velká odchylka mezi jednotlivými kandidáty většiny stran. Je velmi časté, že jeden z kandidátů získá částku mnohonásobně vyšší než jeho kolega ze strany (TSB 2016). Z toho důvodu autorka operacionalizuje financování kampaní také pomocí směrodatné odchylky (dále pouze SD). Předpokladem je, že čím více financí jednotlivý kandidát obdrží oproti svým kolegům ze strany, tím více bude tíhnout k personalistickým praktikám. Naopak, pokud budou finance stejnoměrně rozloženy, je pravděpodobnost personalismu nižší (Samuels 1999). Směrodatná odchylka²¹ nám určuje, jak moc jsou hodnoty rozptýleny od průměru hodnot. Pro zjištění SD je nutné nejdříve vypočítat rozptyl, aby bylo zjištěno, jak moc jsou hodnoty financí ve statistickém souboru rozptýleny. SD se vypočítá druhou odmocninou z rozptylu (Homola 2016). SD je vysoká, protože do výzkumu jsou zahrnuti všichni kandidáti stran, i ti, kteří poslanecké křeslo nezískali.

$$\sigma = \sqrt{\text{Var}(X)}$$

σ ... směrodatná odchylka

$\text{Var}(X)$ ... rozptyl souboru hodnot X

$X=[x_1, x_2 \dots, x_N]$

$$\text{Var}(X) = \frac{1}{N} ((x_1 - \bar{x})^2 + (x_2 - \bar{x})^2 + \dots + (x_N - \bar{x})^2)$$

---

²¹ Směrodatná odchylka se do angličtiny překládá jako *Standard deviation*, proto i jako zkratka je mnohem častěji užíváno *SD* (Samuels 1999).

N...počet kandidátů

$(x_1, x_2, \dots, x_n)$ ...finance pro každého kandidáta

x...průměr financí na kandidáta za stranu

Hyp.1: Čím vyšší finanční příspěvek na kandidáta a čím vyšší směrodatná odchylka od zbylých kolegů ze strany, tím bude kandidát tíhnout více k personalismu a strana získá více nominálních hlasů.

Hypotéza 2: Přístup k pork barreling ministerstvům a nominální hlasy

Brazílie je decentralizovanou prezidentskou republikou, která se v současné době skládá z 26 federálních států a jednoho federálního distriktu (Němec 2004). Poslanci jsou voleni v jednom z těchto států. Pokud jsou zvoleni do Poslanecké sněmovny, tíhnou pak získávat velkou část rozpočtu pro stát, ve kterém byli zvoleni. *Pork barreling* je tedy běžnou praxí. Politici, kteří k němu mají větší přístup, budou voleni spíše nominálně než ti, kteří přístup k porcování medvěda nemají (Samuels 1999).

Přístup kandidátů k *pork barreling* bude operacionalizován pomocí tří faktorů. Za prvé jde o všechny politické strany, které tvoří vládu. Proměnná je kódována nominálně. Všechny strany, které jsou od posledních voleb do voleb následujících ve vládě, budou kódovány 1. Ty strany, které vládu netvoří, jsou kódovány 0. Druhým faktorem, který by měla strana splňovat, aby obdržela více nominálních než ideologických hlasů, je obsazenost *pork barreling* ministerstev. Zjištění, která ministerstva jsou *pork barreling* se pravděpodobně liší země od země. Neexistuje doposud publikace, která by byla zaměřená na studium *pork barreling* ministerstev v Brazílii. Z toho důvodu autorka použila kategorii těchto ministerstev podle D. Samuelse (Tamtéž 1999). Pro lepší přehled je představena tabulka č. 10 s těmito ministerstvy. V pravé části tabulky se nachází ministerstva, jenž nespádají do *pork barreling* ministerstev, i když jsou součástí vlády. V levé části tabulky jsou naopak ministerstva, která spadají do těch, které mají přístup k porcování medvěda.

Tab. č. 10: *Pork barreling* ministerstva v Brazílii

<i>Pork barreling</i> ministerstva	Ministerstva, která nejsou <i>pork barreling</i>
Rybolovu a zemědělství	Kultury
Cestovního ruchu	Vědy a technologií
Rozvoje, průmyslu a obchodu	Životního prostředí
Sportu	Spravedlnosti
Agrárního rozvoje	Zahraničních vztahů
Komunikací	Plánování
Národní integrace	Hospodářství
Zemědělství, chovu dobytka a zásobování	
Hornictví a energetiky	
Dopravy	
Financí	
Měst	
Práce	
Obrany	
Vzdělání	
Zdravotnictví	
Sociálního rozvoje a boje proti hladu	
Sociálních věcí	

Zdroj: Autorka na základě Samuels 1999; Portal Brasil 2016.

Třetí faktor se týká již těch ministrů, kteří okupují *pork barreling* ministerstva v jednotlivých státech federace. Autorka tuto operacionalizaci zařadila z důvodu zkoumání nejen variace odevzdaných nominálních hlasů mezi politickými stranami, ale také mezi jednotlivými státy federace. Tato nominální proměnná bude kódována následovně: kód 1 pro ministra ze strany, jenž kandidoval v určitém státě. Ostatní strany a státy, které nesplňují stanovenou podmínku, budou kódovány 0. Tím se ukáže nejen variace mezi deseti studovanými stranami, ale také mezi všemi volebními obvody, potažmo státy federace.

Hyp.2: Strany, jejichž poslanci mají přístup k pork barreling ministerstvům a strany, které mají místo ve vládě, budou spíše voleny personálně než ideologicky pro stranu.

Hypotéza 3: Předvolební koalice a nominální hlasy

To, zda strana vstoupí do předvolební koalice s jinými stranami, nebo bude kandidovat sama za sebe, může ovlivnit, zda pak dostane více nominálních či naopak více *label* hlasů. Pokud strana vstoupí do koalice, její kandidáti se budou snažit získat co nejvíce personálních hlasů, díky čemuž pro ně existuje větší pravděpodobnost, že získanou i poslanecké křeslo. Prvotně totiž záleží na nominálních hlasech. Naopak strany, jež kandidují samy za sebe, by měly obdržet více hlasů pro stranu a méně pro jednotlivé kandidáty (Samuels 1999).

Hyp.3: Strany, které kandidují v rámci předvolební koalice, obdrží více nominálních hlasů než strany, jež kandidují samy za sebe.

5.3 Alternativní hypotézy

Kontrolní hypotéza 1: Stranická registrace a nominální hlasy

To, zda je volič registrovaný v daném obvodě ke konkrétní politické straně a již podnikl nezbytné kroky k dokončení potřebné registrace, může rozhodnout, jak bude volit. Registrovaní straníci odevzdají hlasy spíše straně jako celku, než konkrétnímu kandidátovi. Předpokladem je, že pokud volič podnikl potřebné kroky k registraci, měla by existovat větší pravděpodobnost, že také volit bude spíše pro stranu než personálně (Marsh 2003; Maisel, Brewer 2010: kap. 11).

K. hyp. 1. Registrovaní straníci budou spíše volit stranu jako celek pro její ideologii a méně budou volit nominálně.

Kontrolní hypotéza 2: Chudoba a nominální hlasy

Všeobecně by mělo platit, že čím jsou lidé chudší, tím více budou volit ve volbách osobnosti než stranickou ideologii (Allen 2012). Pro zahrnutí této proměnné do výzkumu chybí dostatečná data. Z toho důvodu, že na úrovni federálních států a federálního distriktu vycházejí data jak o absolutní²², tak o relativní²³ chudobě pouze jednou za deset let a také proto, že jsou zkoumány poslední tři volby (2006, 2010 a 2014), nebude tato proměnná zahrnuta do výzkumu. S chudobou ovšem úzce souvisí rozvoj země. Ten může být chápán na základě čtyř ukazatelů: 1) rozvoj jako produktivita, 2) spravedlivý růst, 3) rozvoj jako snížení neuspokojených základních potřeb, nebo jako 4) nárůst kapacit (schopností) (Jurgen 2005: 15—70).

Měření chudoby se potýká s řadou problémů. Jedním z nich je, že země může vydávat zkreslující údaje díky nerovnoměrnosti rozdělení bohatství ve společnosti. Ačkoliv i koeficient *Gini*²⁴ by byl vhodným ukazatelem, i u něj se nachází data pro brazilské státy pouze jednou za deset let (BDE 2010). HNP je často užívaným ukazatelem pro měření rozvoje zemí. Autorka ovšem ve svém výzkumu použije Index lidského rozvoje (HDI). Výběr tohoto indexu je zdůvodněn v popisu teoretické části práce.

K. hyp. 2: Čím je stát chudší, tím jeho obyvatelé budou spíše volit personálně než stranicky.

Kontrolní hypotéza 3: Pravicová ideologie a nominální hlasy

Hlasy pro politickou stranu vysoce korelují s levicovou ideologií (Mainwaring in Samuels 1999: 501). Strany, které se tedy blíží více k pravici, by měly být také častěji voleny nominálně. D. Samuels tuto proměnnou kódoval nominálně (Samuels 1999). Autorka ovšem, podle studie Marcose Fabera, rozdělila deset

---

²² *Absolutní chudobou* je myšlen stav, kdy kvůli nedostatku prostředků člověk nemůže uspokojovat své základní životní potřeby do takové míry, kdy je ohrožena sama existence člověka a hrozí mu smrt (Tomeš 1996: 126—130).

²³ *Relativní chudoba* je stav, v němž jedinec, rodina nebo sociální skupina uspokojují své potřeby na mnohem nižší úrovni, než jakou má úroveň průměrný jedinec v daném státu (Tamtéž 1996: 126—130).

²⁴ *Gini koeficient* je číselný ukazatel rozdílného rozložení bohatství v zemi (World Bank 2016).

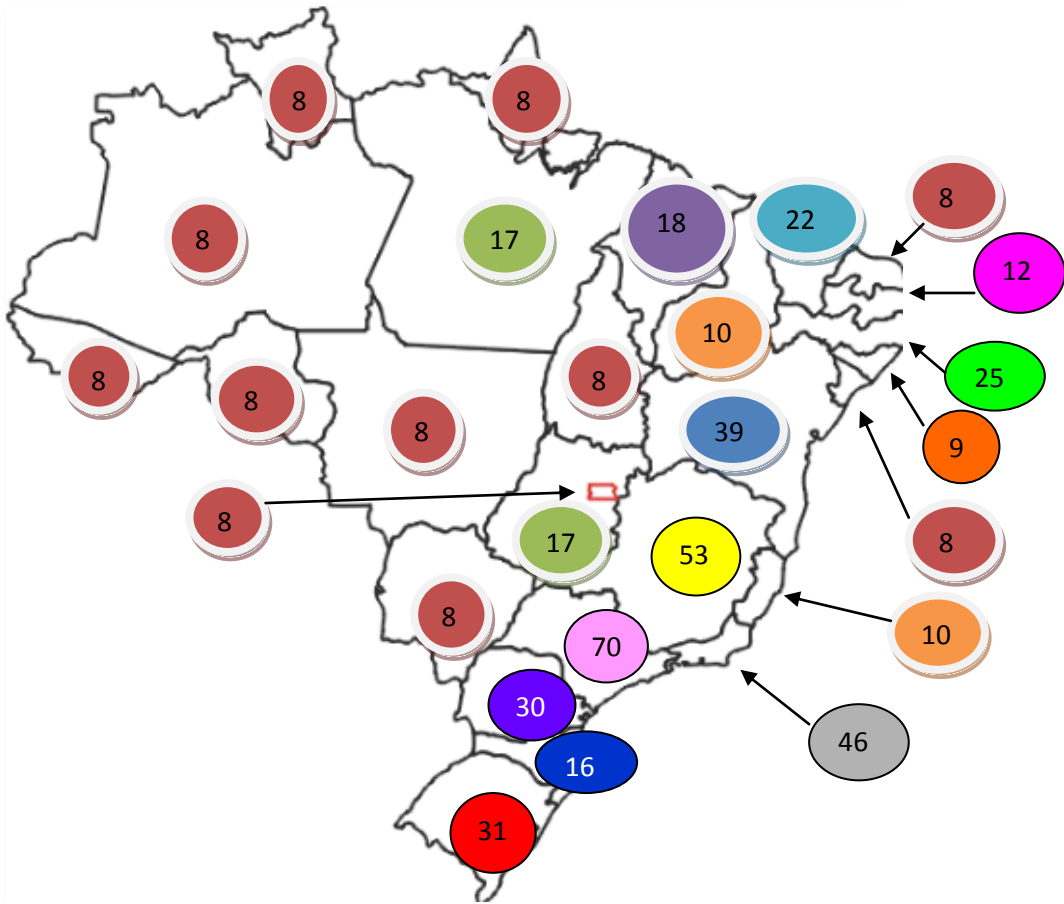
zkoumaných brazilských politických stran do pěti kategorií, a to na: levicové strany, střed-levice, středové strany, střed-pravice a pravicové strany. Kódování bude probíhat ordinálně. Levicové strany dostanou kód 1, střed-levice 2, středové strany 3, střed-pravice 4 a pravicové strany 5.

K. hyp. 3: Čím se strana blíží svou ideologií k pravici, tím bude více získávat nominální hlasy.

Kontrolní hypotéza 4: Velikost volebního obvodu a nominální hlasy

Ačkoliv jsou brazilské volební obvody velké, i mezi nimi existuje určitá variace. V nejmenších z nich je voleno pouze po osmi kandidátech, v největších po 70 (Partido da República 2014). Mělo by platit, že čím je volební obvod menší, tím i strany kandidující v tomto obvodě budou voleny převážně nominálně, kdežto ve větších obvodech ideologicky (Mainwaring 1990). Na obrázku č. 2 jsou vidět jednotlivé brazilské federální státy a federální distrikt a velikost volebních obvodů, respektive kolik kandidátů je voleno za jednotlivé obvody podle posledních tří legislativních voleb.

Obr. č. 2: Velikost volebních obvodů v Brazílii

Zdroj: Autorka na základě Partido da República 2016.

K. hypotéza 4: Čím je volební obvod menší, tím bude procento odevzdaných nominálních hlasů vyšší.

5.4 Data

Data jsou agregována na úrovni 27 brazilských volebních obvodů. Konkrétně jde o 26 států federace a jeden federální distrikt. Většina dat pochází z brazilské elektronické databáze *Tribunal Superior Eleitoral (TSE)*, která shromažďuje data volebního chování i výsledků voleb od úrovně celé brazilské federace až po úroveň jednotlivých municipalit.

Studovanou závisle proměnnou jsou procenta odevzdaných nominálních hlasů pro stranu v jednotlivých volebních obvodech. V databázi TSE jsou dostupná všechna

data týkající se odevzdaných nominálních i ideologických hlasů. Je možné také zjistit, kolik procent zmíněných nominálních hlasů obdržel každý z kandidátů. Jednou z nezávisle proměnných je možnost vytváření předvolebních koalic. Veškerá data, která zjišťují, zda strana vstoupila či nevstoupila do předvolební koalice ve svém volebním obvodu, jsou dostupná taktéž v databázi TSE. Mimo jiné je možné dohledat, se kterými stranami studovaná politická strana uzavřela předvolební koalici. Brazilská databáze TSE má rovněž propracovaný a transparentní systém financování kampaní, který je přístupný volně na internetu. V posledních letech také zveřejňuje, jak a kolik financí bylo jednotlivými kandidáty utraceno. Za nedostatek databáze autorka považuje zveřejnění dat o útratách kandidátů pouze za poslední roky. Pro hlubší analýzu, v rámci času, týkající se financování kampaní, nelze data dohledat.

Za jistou nevýhodu autorka považuje nedostupnost dat HDI pro jednotlivé brazilské federální státy a distrikt. Ačkoliv hodnoty HDI jsou zveřejňovány jednou za rok pro každou zemi, HDI v rámci států federace bývá dostupné na internetu s odstupem pěti až deseti let.

S daty je posléze pracováno prostřednictvím statistického programu IBM SPSS Statistics 20, který provádí výpočty Pearsonova korelačního koeficientu a jednotlivých regresních modelů.

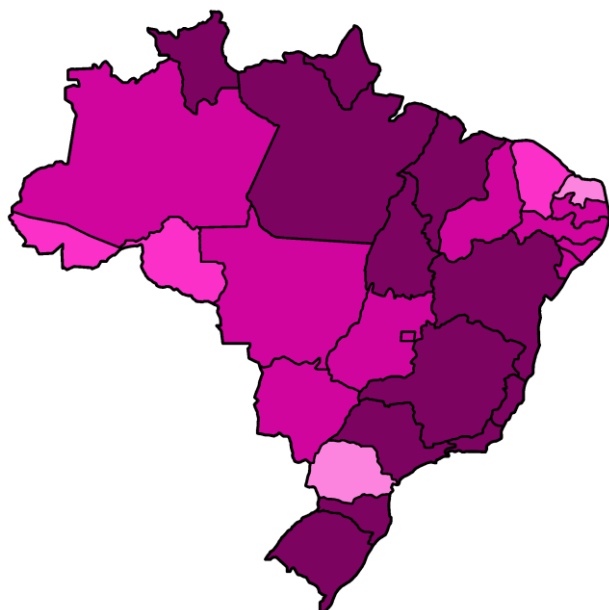
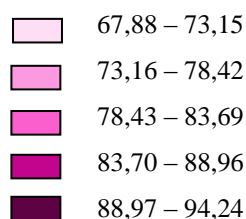
6. Analýza výsledků

V předchozích kapitolách byly představeny hypotézy a operacionalizace stanovených proměnných. Kromě nezávislých proměnných byly do výzkumu zahrnuty také kontrolní nezávislé proměnné, jež nám kontrolují, zda do Samuelsovy teorie nevstupují další proměnné, které autor mohl opomenout. V následující kapitole bude věnován prostor samotné analýze výsledků. Nejprve bude znázorněna variace odevzdaných nominálních hlasů v rámci prostoru. Dále již budou představeny regresní modely i korelační analýzy.

Autorka se nejprve zaměřila na volby 2006. Variace mezi odevzdanými nominálními hlasy se nenachází pouze mezi politickými stranami, ale také mezi federálními státy a distriktem. Konkrétně u voleb 2006 dosahoval variační koeficient nominálního hlasování voličů hodnoty 0,20. Patrné rozdíly jsou znázorněny na mapě č. 1. Jak je z mapy zřetelné, v každém brazilském obvodu z celkově odevzdaných nominálních hlasů ve volbách 2006, bylo 67,88 % a více dáno vždy jednotlivému kandidátovi, respektive nominální volba vždy převažuje nad tou stranickou. Nejmenší procento odevzdaných nominálních hlasů bylo zaznamenáno ve státě Rio Grande do Norte (67,88 %). Vyšší procento *label* hlasů, oproti ostatním brazilským státům, také vykazují státy Acre (78,71 %), Rondônia (80,78 %) a Tocantins (80,22 %). Naopak nejvyššímu nominálnímu hlasování se těší stát - Rio Grande do Sul (94,24 %). Rozdíl mezi volebním obvodem s nejvyšším a nejnižším procentem nominálních hlasů tvoří tak 26,36 %.

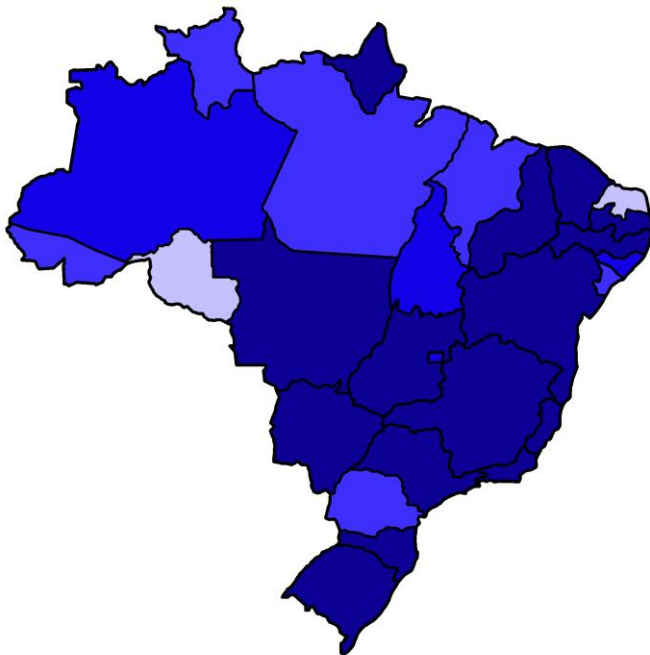
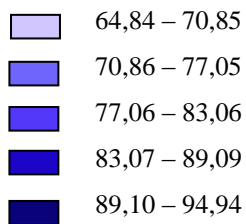
Mapa č. 1: Rozložení nominálního hlasování ve volbách 2006 v %

Zdroj: Autorka na základě vlastního výpočtu a dat z TSB.

V následujících parlamentních volbách 2010 koeficient variace vypovídá stejné hodnotě jako ve volbách předchozích, a to 0,20. Opět ve všech státech a distriktu voliči volili spíše nominálně a jen malé procento hlasů bylo odevzdáno přímo pro politickou stranu. Přesto dochází ke značné variaci a rozdílu až 30,1 % mezi státem, kde se volilo nejvíce nominálně a tím, kde bylo hlasováno v daném období nejvíce pro konkrétní politickou stranu. Jedná se o státy Amapá (94,94 % odevzdaných nominálně) a opět stát Rio Grande do Norte (64,84 %). Pokud dojde k porovnání výsledků z obou map, až na drobné rozdíly, jsou mapy identické. Jinak řečeno, existují státy, v nichž se udržuje voličstvo, jenž volí pro politickou stranu (Acre, Rondônia, Rio Grande do Norte, Paraná) a naopak jiné státy, kde až přes 90 % voličů hlasuje nominálně (Rio Grande do Sul, Santa Catarina, Rio de Janeiro, apod.).

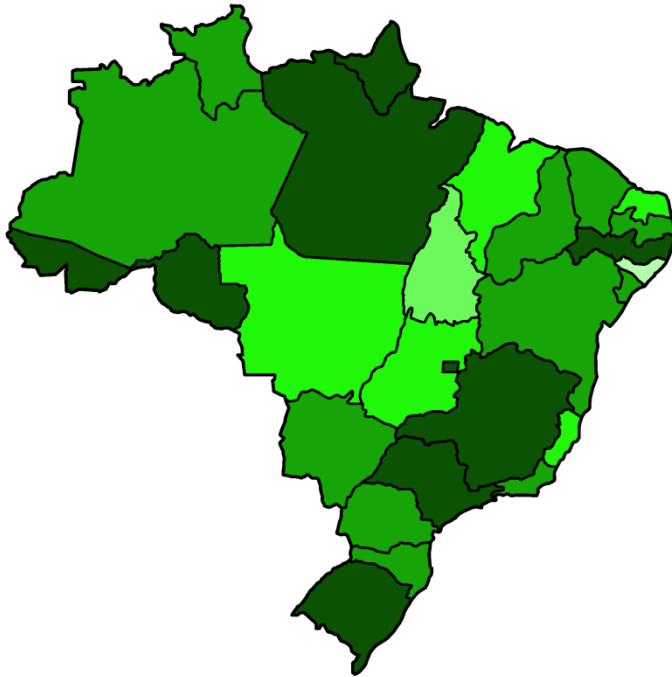
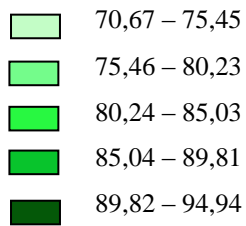
Mapa č. 2: Rozložení nominálního hlasování ve volbách 2010 v %

Zdroj: Autorka na základě vlastního výpočtu a dat z TSB.

V posledních studovaných volbách vyjadřuje variační koeficient hodnotu 0,15, tady se nejvíce blíží značné homogenizaci odevzdaných nominálních v rámci jednotlivých brazilských států. Rozdíl mezi státy s ohledem na procenta odevzdaných hlasů, opět jde o stát s nejvyšším a nejnižším procentem těchto hlasů, je tentokrát nejmenší, a to 23,94 %. Nejméně nominálních hlasů tentokrát obdržel stát Alagoas (70,67 %), nejvíce Distrito Federal (94,61 %). Ostatní státy se vyskytovaly na úrovni mezi 80—90 %.

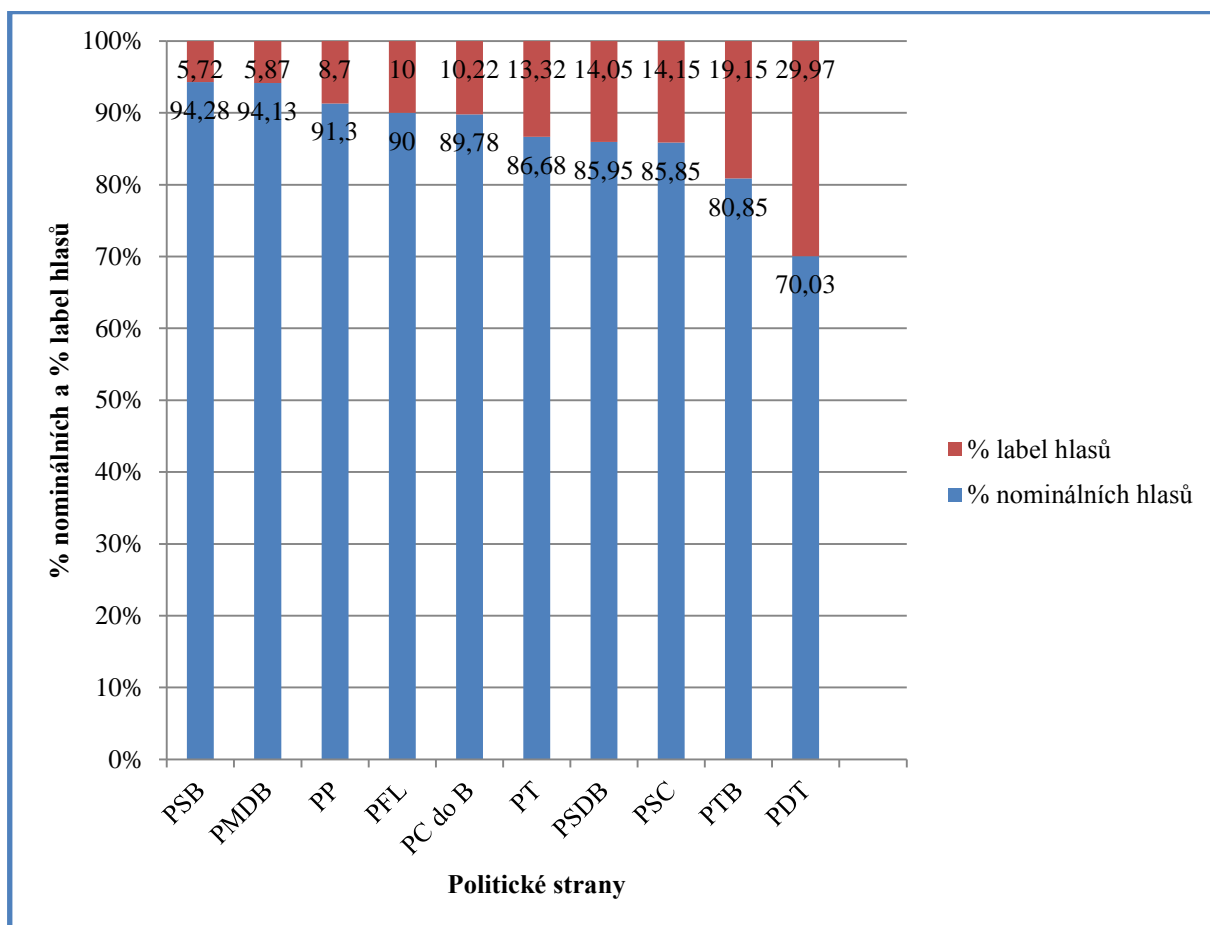
Mapa č. 3: Rozložení nominálního hlasování ve volbách 2014 v %

Zdroj: Autorka na základě vlastního výpočtu a dat z TSB.

Diplomová práce se především koncentruje na variaci odevzdaných nominálních hlasů mezi deseti brazilskými politickými stranami. V následující části bude na třech grafech znázorněno, jaký podíl nominální hlasů strany získaly oproti *label* hlasům.

Graf č. 1: Nominální a stranické hlasy pro jednotlivé strany ve volbách 2006

Zdroj: Autorka na základě vlastního výpočtu a dat z TSB.

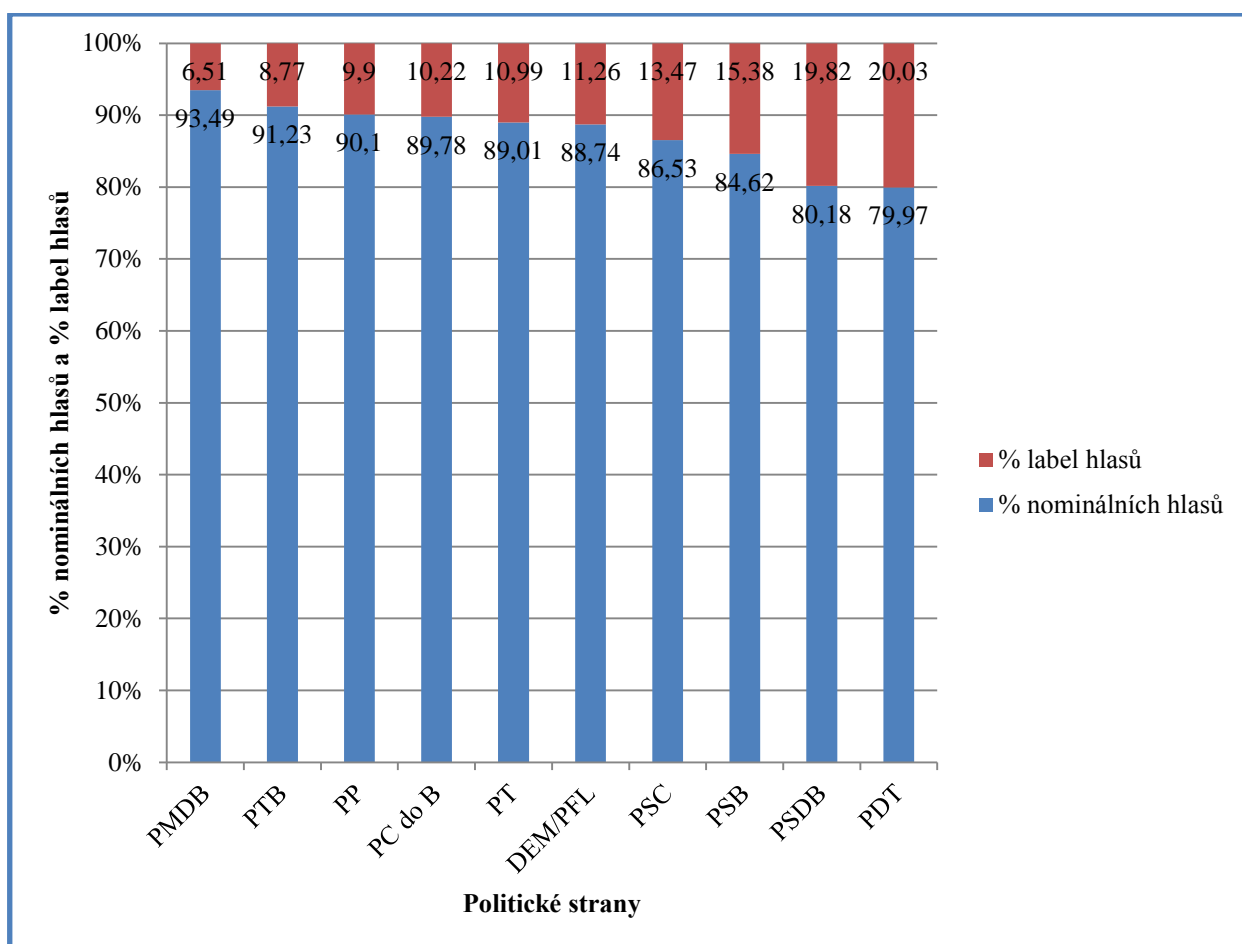
Na ose x jsou znázorněny brazilské strany. Na ose y jsou vystihnuta procenta nominálních i *label* hlasů. Konkrétně, modrá barva označuje procenta personálních hlasů, které strana získala ve volbách do Poslanecké sněmovny. Červená zase procenta hlasů stranických. Ačkoliv jasně převažují hlasy nominální, variační koeficient má hodnotu 0,08. V grafu jsou nadále strany seřazeny sestupně od těch, jež obdržely nejvíce hlasů nominálních, po ty s nejméně odevzdanými procenty personální volby.

V roce 2006 strana PSB získala +94,2 % nominálních a pouze +5,72 % *label* hlasů. Na druhé straně tu máme například stranu PDT, jež obdržela nominální a stranické hlasy v tomto poměru, 70,03 : 29,97.

Ve druhých studovaných volbách byl koeficient variace odevzdaných nominálních hlasů pro studované strany nižší než ve volbách 2006 a vykazoval hodnotu 0,05. Změna nastala u některých politických stran. Strana PSB získala o -10,36 % méně

nominálních hlasů, respektive o +10,36 % více hlasů pro konkrétní stranu. Naopak strana PSDB obdržela o +5,77 % *label* hlasů více. Taktéž strana PDT, navzdory udržení si pozice mezi deseti studovanými stranami s největším procentem odevzdaných hlasů pro stranu, ztratila tyto *label* hlasy a obdržela o +9,94 % nominálních hlasů více.

Graf č. 2: Nominální a stranické hlasy pro jednotlivé strany ve volbách 2010

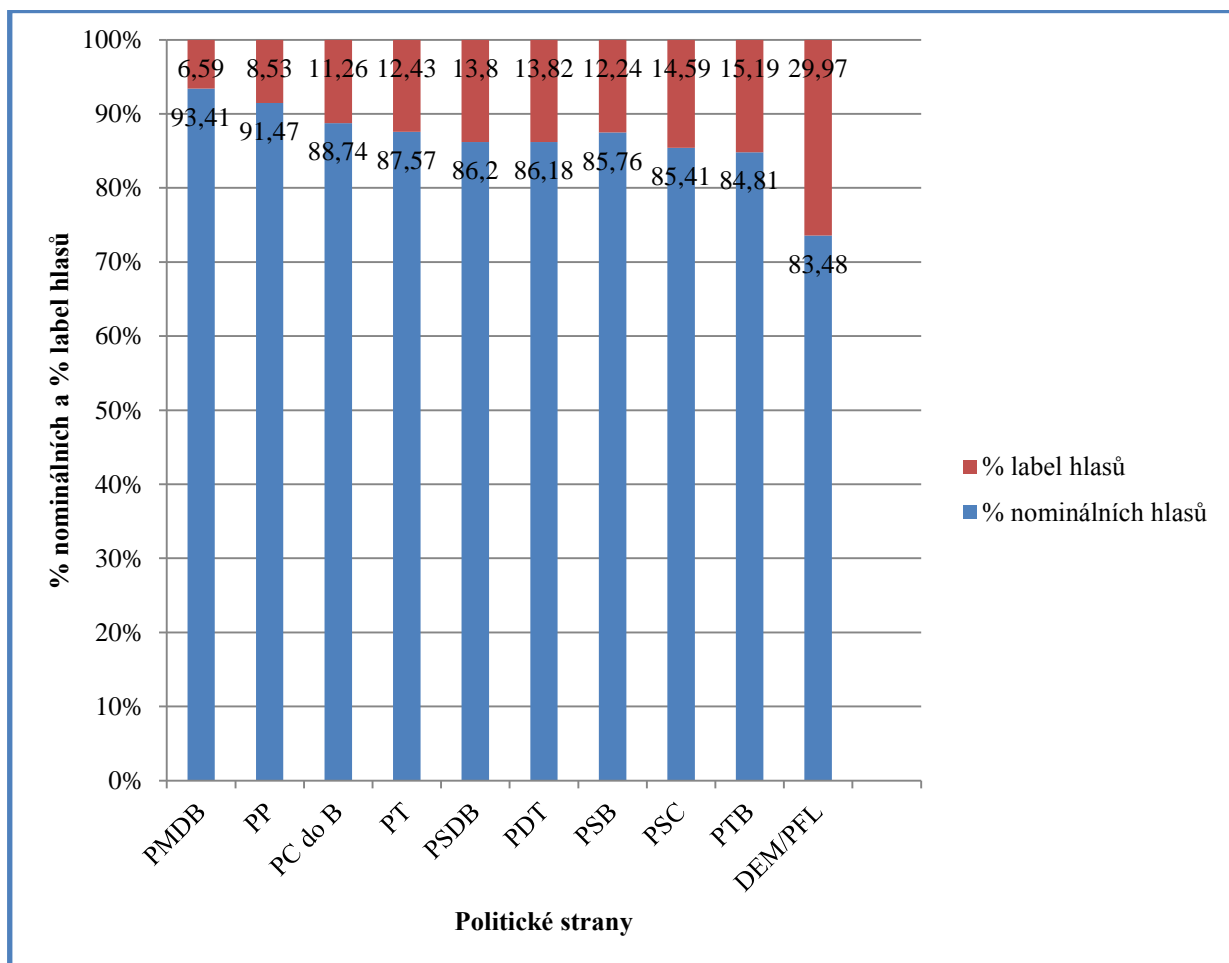

Zdroj: Autorka na základě vlastního výpočtu a dat z TSB.

Ve volbách 2014 se potvrzuje tendence z voleb předchozích, a to stále klesající procento *label* hlasů u všech stran, oproti tomu nárůst procenta odevzdaných hlasů pro konkrétní kandidáty. Variační koeficient se v tomto případě tedy jeví jako nízký, a to s hodnotou pouze 0,04. Rozdíl mezi stranou nejvíce volenou nominálně a tou, jež je volena nejvíce stranicky, se tudíž zkracuje. Jedná se o +9,93 %. PDT navýšila

procento svých nominálních hlasů oproti předchozím volbám 2010 o +3,51. PTB naopak získala o +6,42 % hlasů pro stranu více. Strana PSDB si své voliče, jenž hlasují pro značku strany, také nedovedla ve volbách 2014 udržet. Ztratila tak -6,08 % hlasů, jenž byly pak odevzdány přímo některému z kandidátů. Výkyv nastal také u strany DEM/PFL, která naopak v posledních volbách získala +5,26 % voličů, kteří volili stranickou ideologii, tím se posunula na první místo mezi studovanými stranami a obdržela nejvíce hlasů pro stranu.

Graf č. 3: Nominální a stranické hlasy pro jednotlivé strany ve volbách 2014

Zdroj: Autorka na základě vlastního výpočtu a dat z TSB.

Na základě variace odevzdaných nominálních hlasů mezi jednotlivými stranami, ale také federálními státy a distriktem, autorka využije *Pearsonův* korelační koeficient,

jenž bude zkoumat spojitost mezi nominální volbou do Poslanecké sněmovny Brazílie a vytyčenými faktory vycházejícími z teorie. Korelační analýza bude provedena opět u každých voleb zvlášť, ale dojde také ke srovnání výsledků.

Nejprve práce hledala odpovědi na to, zda existuje nějaký korelační vztah přímo mezi konkrétní politickou stranou a procentem odevzdaných nominálních hlasů. Ve volbách 2006 se ukazuje, že s procentem nominálních hlasů korelují následující politické strany: PSB, PDT a PMDB. Mezi stranami PSB a PMDB a procentem personálních hlasů existuje nízká až střední pozitivní závislost, naopak u PDT střední až podstatná negativní závislost. U voleb 2010 zůstala negativní závislost mezi stranou PDT a procentem nominálních hlasů. Také strana PSDB vykazovala nízkou až střední negativní korelační závislost. Ke změně dochází v posledních analyzovaných volbách. Korelační závislost se prokázala pouze mezi stranou PMDB a procentem odevzdaných nominálních hlasů. Přičemž šlo o nízkou až střední pozitivní závislost.

Korelační analýza procent nominálních hlasů a politických stran – volby 2006

	PC do B	PT	PSB	PDT	PSDB	PMDB	PP	PTB	PFL	PSC
% nominálních hlasů	.058	-.018	.166**	-.379**	-.036	.164**	.095	-.083	.063	-.034

Poznámka: N=264; *= $p < .05$; **= $p < .01$.

Zdroj: Autorka na základě vlastního výpočtu

Korelační analýza procent nominálních hlasů a politických stran – volby 2010

	PC do B	PT	PSB	PDT	PSDB	PMDB	PP	PTB	PFL	PSC
% nominálních hlasů	.26	.008	.061	-.206**	-.201**	.114	.095	.034	.080	.027

Poznámka: N=270; *= $p < .05$; **= $p < .01$.

Zdroj: Autorka na základě vlastního výpočtu

Korelační analýza procent nominálních hlasů a politických stran – volby 2014

	PC do B	PT	PSB	PDT	PSDB	PMDB	PP	PTB	PFL	PSC
% nominálních hlasů	.36	.007	"-.038	"-.028	"-.027	.152*	.103	"-.062	"-.095	"-.047

Poznámka: N=270; *= $p < .05$; **= $p < .01$.

Zdroj: Autorka na základě vlastního výpočtu

V diplomové práci byly rovněž vytvořeny tři regresní modely. Každý z nich pro jedny ze zkoumaných voleb. Data byla rozdělena do tří modelů, protože počet

případů se liší. Ve volbách 2006 je zkoumáno 264 případů a ve volbách 2010 i 2014 jde o 270. Je to z toho důvodu, že ne všechny politické strany vždy kandidovaly ve všech federálních státech. Modely vysvětlují, nakolik jedna ze stanovených hlavních či kontrolních nezávislých proměnných mohla ovlivnit, jaké procento nominálních hlasů strany získanou.

R u regresního modelu 1 nabývá hodnoty 0,291, což se považuje spíše za nízkou hodnotu. Přičemž platí, že čím je vyšší hodnota R , tím i regresní model vyhovuje vybraným datům (Geoinovace 2016). Hodnota R u regresního modelu 2 z voleb 2010 je stejná jako u modelu předchozího, tedy 0,291. U posledního modelu se $R=0,345$. Další významnou hodnotou, jež nám regresní model představuje, je R^2 , která indikuje, jak silný regresní vztah bude mezi dvěma proměnnými a jak přesná bude predikce hodnot. V tomto případě u všech třech regresních modelů je R^2 spíše nízké, tudíž chyba predikce bude vyšší. Nezávisle proměnné u regresního modelu 1 vysvětlí 17,6 % variace odevzdaných nominálních hlasů mezi státy federace i jednotlivými politickými stranami. V tomto případě 82,4 % regresního vztahu je nutné hledat v dalších proměnných. U zbylých dvou regresních modelů bylo R^2 dokonce nižší. Dále, u všech tří modelů bylo F vyšší než hodnota +1, což znamená, že všechny vypočítané regresní modely jsou vhodné.

Jedny z nejvýznamnějších částí jsou vidět v následujících tabulkách. B představuje hodnoty *nestandardizovaného regresního koeficientu*, $Beta$ hodnoty *standardizovaného koeficientu* a. *Regresní koeficient* B ukazuje, jaký vliv má každá ze zvolených nezávisle proměnných na závislou proměnnou, tedy na odevzdané procento nominálních hlasů pro strany a současně také predikci závisle proměnné Y pro jednotlivé případy. Ta je však tím přesnější, čím je hodnota R^2 vyšší (Geoinovace 2016).

Regresní model 1 – volby 2006

Proměnná	B	Beta	Sig.
Vláda	-4.628	-.338	.000
P. barreling ministerstvo	2.300	.178	.051
P. barreling – státy	-1.218	-.054	.392
Koalice	-2.621	-.137	.024
Finance	9.302E-007	.056	.343
Velikost obvodu	-.070	-.167	.087
HDI	17.580	.136	.030
Pravice	.991	.155	.036
Průměr straníků	-.014	-.012	.908
Konstanta	80.459		.000
R ²		.176	

Poznámka: N=264

Zdroj: Autorka na základě vlastního výpočtu

Podmínkou toho, aby v regresním modelu a jeho výsledcích nebyly výběrové chyby, které by se tak daly očekávat v základním souboru, je nutné, aby hodnota signifikace byla menší než 0,05. Tuto podmínku ovšem nesplňují všechny zahrnuté nezávisle proměnné X regresního modelu 1. I s ohledem na vysoké hodnoty signifikace některých nezávislých proměnných byly všechny proměnné zahrnuty do tří regresních modelů, pomocí metody *Entre*, pro každé ze studovaných voleb zvlášť. U voleb 2006, respektive v regresním modelu 1, je zřejmé, že jako nejvíce predikující nezávisle proměnné se ukazují následující: přítomnost strany ve vládě, přítomnost strany v *pork barreling* ministerstvu, předvolební koalice, hodnoty HDI a pravicová ideologie stran. Přičemž čtyři proměnné vycházejí z hlavní teorie D. Samuelse a pátá sloužila jako

kontrolní proměnná. Politické strany, které tvoří vládu, podle regresního výpočtu, budou o -4.628 % získávat méně nominálních hlasů. Původní teorie počítala s pravým opakem, a tedy strany, jež tvoří vládu, by měly naopak získávat i více hlasů nominálních. Tabulka č. 11 znázorňuje podrobněji tento výstup. Čísla v tabulce jsou procenta nominálních hlasů pro jednotlivé strany u parlamentních voleb do Poslanecké sněmovny v roce 2006. Je vidět, že průměr procent odevzdaných nominálních hlasů byl vyšší u kategorie stran, které neměly zastoupení ve vládě. Ačkoliv rozdíl mezi průměrem procent nominálních hlasů u stran, jež byly zastoupeny ve vládě a u těch, které nebyly, není vysoký, přesto ukazuje opak, než se kterým původně stanovená teorie počítala.

Tab. č. 11: Účast stran ve vládě a % nominálních hlasů

	PC do B	PT	PSB	PDT	PSDB	PMDB	PP	PTB	PFL	PSC	Průměr
Účast ve vládě – 2006	89,78	86,67	x	77,68	85,95	94,13	x	83,96	x	x	86,36
Neúčast ve vládě – 2006	x	x	94,19	x	x	x	91,30	x	90	85,85	90,34

Zdroj: Autorka na základě vlastního výpočtu a dat z TSB.

Jako druhou významnou proměnnou regresní model 1 vygeneroval strany, které kandidují ve volbách v předvolební koalici. Opět se ukazuje velmi zajímavá situace. Ačkoliv i D. Samuels označil tuto proměnnou jako důležitou při vysvětlování udělování personálních hlasů jednotlivým politickým stranám v Brazílii, jeho predikce, kterou následně potvrdil, se v této analýze ukázala jako opačná. Jeho předpokladem bylo, že strana, jež vstoupila do předvolební koalice s jinou či jinými politickými stranami, počet personálních hlasů u voleb navýší. U regresního modelu 1 se však ukázala opačná situace. Právě se vstupem do koalice strana získala více *label* hlasů.

V tabulce č. 12 (modré) jsou znázorněna procenta odevzdaných nominálních hlasů pro stranu v každém státě. Jde ovšem pouze o ty politické strany, které se účastnily předvolební koalice. V tabulce č. 13 (červené) jsou pak zahrnuty ty strany, které kandidovaly samy, tedy bez založení jakékoliv koalice. Je zřejmé, že ve většině případů je průměr procent nominálních hlasů pro stranu kandidující v předvolební koalici většinou nižší než u těch stran, které kandidují samy za sebe. Najde se i několik případů, kdy strana získala více procent *label* hlasů než personálních,

ačkoliv kandidovala v předvolební koalici s jinými stranami. Extrémním případem je například strana PTB, jež získala ve státě Acre pouze 6,8 % nominálních hlasů. Strany, které v určitých státech získaly nízké procento nominálních hlasů, respektive zbytek hlasů byl odevzdán pro ideologii strany, jsou tučně zvýrazněny v tabulce č. 12.

Tab. č. 12: Účast stran v předvolební koalici a % nominálních hlasů

Účast v koalici – 2006	PC do B	PT	PSB	PDT	PSDB	PMDB	PP	PTB	PFL	PSC
<u>Acre</u>	95,8	88,3	87,1	76,4	76,4	95,9	97,6	6,8	72,9	X
Alagoas	54,8	72,2	95,8	78,2	78,3	96,7	95,2	92,1	93,0	X
Amazonas	98,7	90,8	97,5	X	68,8	93,3	96,0	96,6	93,0	X
Amapá	97,6	94,1	X	88,1	87,2	X	92,4	83,1	95,0	91,8
Bahia	94,6	86,0	96,5	72,0	X	91,0	90,4	89,0	94,6	91,2
Ceará	91,3	86,3	96,2	58,0	90,1	96,3	89,6	92,2	75,2	47,0
Distrito Federal	83,6	93,1	98,0	X	83,8	95,8	X	96,3	96,9	88,7
Espírito Santo	94,8	83,1	93,5	90,6	94,2	96,2	95,0	92,9	65,4	94,3
Goiás	94,2	86,2	93,2	45,2	91,0	94,7	92,2	92,9	X	95,5
Maranhão	96,3	85,7	94,5	83,8	X	94,1	82,2	92,9	89,5	91,6
Minas Gerais	93,3	86,3	97,6	X	84,9	95,0	92,0	87,8	93,8	93,7
Mato Grosso do Sul	89,6	90,7	92,1	X	85,5	93,7	94,3	88,8	94,9	94,4
Mato Grosso	72,5	89,1	99,1	53,8	X	93,0	96,5	25,6	89,6	84,3
Pará	95,4	86,1	88,3	80,5	89,5	X	85,7	91,8	96,4	94,5
Paraíba	90,6	84,3	95,1	78,5	90,0	91,8	82,4	X	96,0	52,4
Pernambuco	90,4	79,0	93,7	70,5	91,7	90,2	84,2	89,5	94,1	95,0
Piauí	94,2	88,2	94,8	32,9	92,4	93,0	90,6	93,9	92,7	84,0
Paraná	50,8	87,4	81,0	83,3	X	X	95,5	89,4	96,6	X
Rio de Janeiro	83,9	82,0	97,0	X	X	93,9	X	94,7	X	96,6
Rio Grande do Norte	96,9	87,8	95,0	43,7	56,0	91,5	94,4	97,6	94,6	X
Rondônia	95,3	91,7	85,6	75,6	71,3	93,4	84,6	18,9	46,0	70,1
Romaima	96,8	88,4	98,0	87,4	91,9	94,1	97,2	94,2	96,7	72,5
Rio Grande do Sul	98,7	89,5	X	X	86,3	X	X	94,4	95,4	95,2
Santa Catarina	95,2	92,9	95,7	X	86,8	95,1	95,1	96,2	95,2	X
Sergipe	94,2	84,4	93,1	X	91,8	91,8	90,8	92,1	92,1	93,8
São Paulo	95,5	76,7	X	X	81,2	X	X	95,5	94,3	X
Tocantins	89,0	90,0	93,9	60,0	91,2	94,5	95,8	X	94,8	93,0
Průměr	89,8	86,7	93,9	69,9	86,0	93,9	91,7	83,4	89,5	86,0

Zdroj: Autorka na základě vlastního výpočtu a dat z TSB.

Následující tabulka č. 13 znázorňuje procenta obdržných nominálních hlasů u politických stran, jež kandidovaly bez vstupu do předvolební koalice. Ukázalo se, že v tomhle případě výstupní teorie neodpovídá realitě z roku 2006, protože ačkoliv by kandidáti stran měli při nevstoupení do koalice s jinými stranami obdržet více hlasů pro svou stranu, ve skutečnosti získali naopak větší procento hlasů nominálních. I v tomto případě tedy nezávisle proměnná předvolební koalice ukázala, že je sice důležitou proměnnou, ale vykazuje jiné výsledky, než jaké se předpokládaly.

Výsledkem je, že vysvětlení variace odevzdaných nominálních hlasů pro strany nemá až tak jednoznačnou odpověď. Vzhledem k odlišným zjištěním u výzkumu D. Samuelse a této práce je na zvážení, jak zkoumaná proměnná bude nadále vysvětlovat variaci odevzdaných nominálních hlasů i ve volbách budoucích a zda bude mít nadále význam ji do výzkumů zahrnovat.

Tab. č. 13: Neúčast stran v předvolební koalici a % nominálních hlasů

Účast v koalici – 2006	PC do B	PT	PSB	PDT	PSDB	PMDB	PP	PTB	PFL	PSC
<u>Acre</u>	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Alagoas	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Amapá	X	X	94,3	X	X	96,8	X	X	X	X
Amazonas	X	X	X	42,0	X	X	X	X	X	X
Bahia	X	X	X	X	86,5	X	X	X	X	X
Ceará	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Distrito Federal	X	X	X	67,7	X	X	68,9	X	X	X
Espírito Santo	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Goiás	X	X	X	X	X	X	X	X	96,4	X
Maranhão	X	X	X	X	92,3	X	X	X	X	X
Mato Grosso	X	X	X	X	90,1	X	X	X	X	X
Mato Grosso do Sul	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Minas Gerais	X	X	X	80,7	X	X	X	X	X	X
Pará	X	X	X	93,1	X	96,4	X	93,1	X	X
Paraíba	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Paraná	X	X	X	X	91,6	95,5	X	X	X	71,1
Pernambuco	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Piauí	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Rio de Janeiro	X	X	X	91,6	88,7	X	92,8	X	94,8	X
Rio Grande do Norte	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Rio Grande do Sul	X	X	97,8	91,4	X	95,0	96,9	X	X	X
Rondônia	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Romaima	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Santa Catarina	X	X	X	82,5	X	X	X	X	X	X
Sergipe	X	X	X	41,7	X	X	X	X	X	X
São Paulo	X	X	98,6	92,8	X	92,8	96,9	97,5	X	98,0
Tocantins	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Průměr	X	X	96,9	75,9	89,8	95,3	88,9	95,3	95,6	84,6

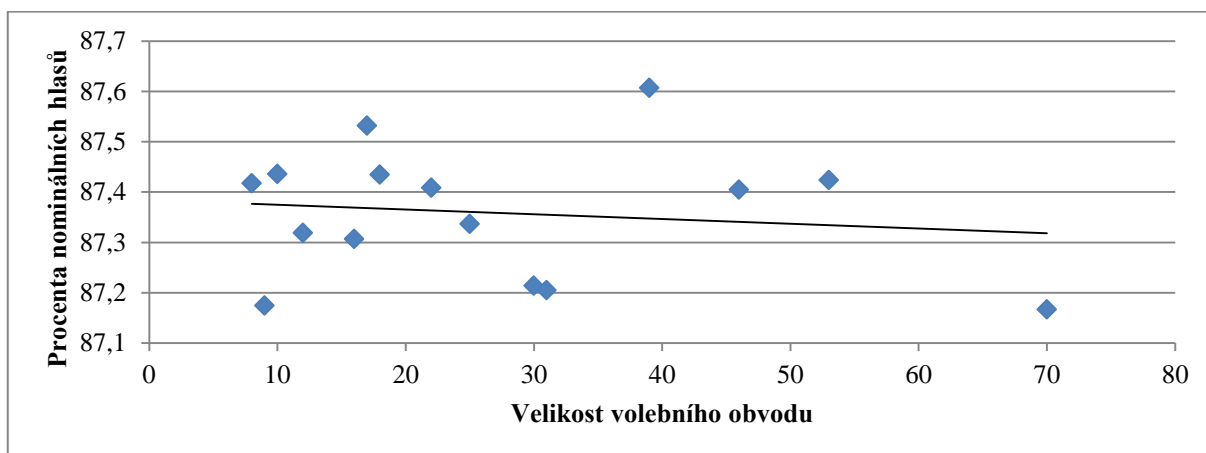
Zdroj: Autorka na základě vlastního výpočtu a dat z TSB.

Další proměnná je spojená s ideologií stran. Předpokládá se, že levicové strany obdrží více hlasů pro ideologii a tím pádem méně hlasů personálních. Očekává se rovněž, že čím je strana pravicovější, tím také obdrží více nominálních hlasů. V případě brazilských voleb 2006 se toto tvrzení potvrdilo. Čím se blížila ideologie strany k pravé škále ideologického spektra, tím také více dostávala nominálních hlasů. Je nutné ovšem

podotknout, že hodnota signifikace je poměrně vysoká, tudíž výstupy regresního modelu mohou být častěji výsledkem regresní chyby.

Proměnná velikost volebního obvodu také ovlivňuje procenta nominálních hlasů. Podle regresního modelu je zřejmé, že s vyšším volením obvodem se zároveň snižují procenta obdržných nominálních hlasů. Tato proměnná tedy potvrzuje stanovenou hypotézu. S větším volebním obvodem strana obdrží méně hlasů nominálních, respektive více hlasů ideologických. Z grafu č. 4 je určitý vztah mezi velikostí volebního obvodu a procentem udělených nominálních hlasů vidět. Na ose x je znázorněna velikost volebních obvodů, na ose y závisle proměnná, tedy procenta odevzdaných nominálních hlasů. Z velikosti volebních obvodů byl udělán vždy průměr, neboli kolik průměrně získávají státy, kde se volí stejný počet poslanců, procent personálních hlasů. Pomocí lineární přímky je tu naznačena určitá tendence klesajícího počtu odevzdaných nominálních hlasů s rostoucí velikostí volebního obvodu.

Graf č. 4: Velikost volebních obvodů a % udělených nominálních hlasů v roce 2006

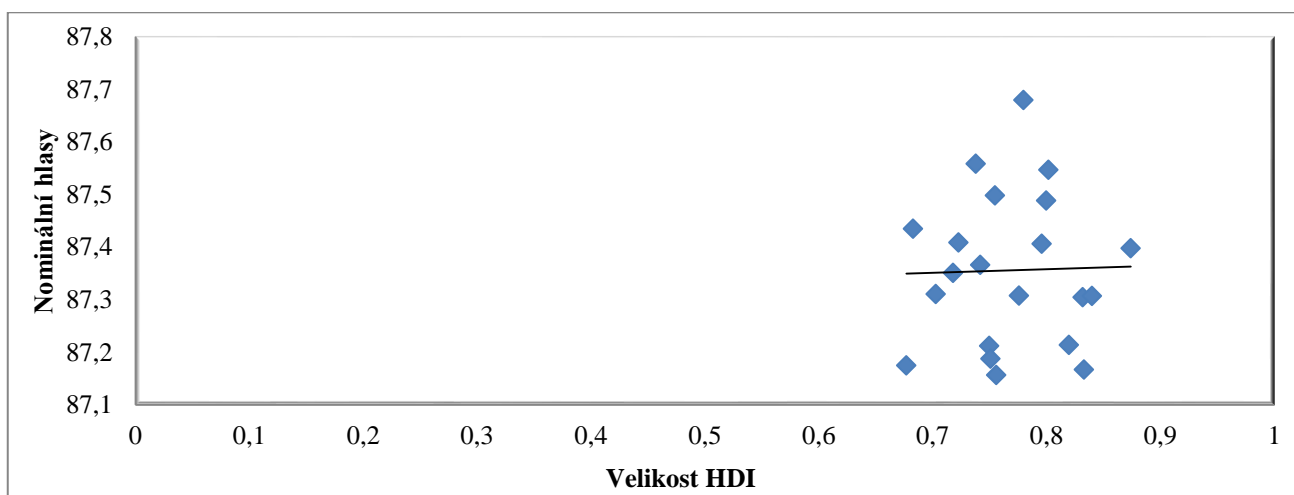

Zdroj: Autorka na základě vlastního výpočtu a dat z TSB a Câmara dos deputados.

Poslední z nezávisle proměnných v regresním modelu 1 je velikost HDI. Jak se ukázalo, vztah mezi procentem HDI a procentem nominálních hlasů je statisticky významný. Je možné říci, že s každým nárůstem HDI ve státě o jedno procento, vzroste podíl udělených nominálních hlasů pro stranu o +17,58 %. HDI ovšem roste v řádech desetin procent. Přesto se tato kontrolní proměnná ukázala jako významná při studiu nominálního hlasování v brazilských volbách 2006 do Poslanecké sněmovny. Hodnoty

HDI byly opět stanoveny jako průměr. Všechny státy, které měly za danou dobu identickou velikost HDI, byly spojeny a byl mezi nimi vytvořen průměr nominálních hlasů, které v těchto státech byly odevzdány. Na ose x jsou znázorněna procenta HDI a na ose y procenta odevzdaných nominálních hlasů. I v tomto případě můžeme vidět tendenci růstu procent odevzdaných nominálních hlasů s rostoucím počtem HDI v dané oblasti. Předpokladem bylo, že vztah bude opačný, respektive s nárůstem procent HDI zároveň klesne procento nominálních hlasů.

Graf č. 5: Velikost HDI a % udělených nominálních hlasů v roce 2006

Zdroj: Autorka na základě vlastního výpočtu a dat z Atlas Brasil.

Ačkoliv regresní model 1 vygeneroval jen některé proměnné s nízkou hodnotou signifikace, jiné z nich jsou korelačně významné. Například jde o proměnnou, jež se týká finanční stránky kandidátů. Z korelační analýzy je patrné, že nízká až střední pozitivní korelace existuje mezi výší financí, které strana obdržela a procentem získaných nominálních hlasů pro ni. Dále také průměrná dotace na kandidáta strany či směrodatná odchylka pozitivně koreluje s procentem personálních hlasů. Navzdory faktu, že počet kandidátů v rámci politické strany nebyl zahrnut do výzkumu, i ten pozitivně koreluje s nominálními hlasy.

Korelační analýza procent nominálních hlasů a financí – volby 2006

	Finance	Průměrná dotace	SD	Počet kandidátů
% nominálních hlasů	.121*	.141*	.172**	.161**

Poznámka: N=264; *= $p < .05$; **= $p < .01$.

Zdroj: Autorka na základě vlastního výpočtu

Další zajímavé hodnoty vykazuje korelační analýza zaměřená na *pork barreling* ministerstva a přítomnost kandidátů politických stran ve vládě. Opět se ukazuje situace, kterou již potvrdil regresní model 1. Velikost koeficientů korelace mezi přítomností strany ve vládě a získanými nominálními hlasy je nízká až střední a zároveň negativní. Stejná situace platí také u těch stran, které mají obsazené místo v některém z *pork barreling* ministerstev. Podle Samuelsovy teorie by měl být korelační vztah u těchto dvou proměnných naopak pozitivní.

Korelační analýza procent nominálních hlasů a *pork barreling* ministerstev – volby 2006

	Vláda	P. barreling ministerstvo	P. barreling ministertvo - stát
% nominálních hlasů	-.182**	-.156*	-.012

Poznámka: N=264; *= $p < .05$; **= $p < .01$.

Zdroj: Autorka na základě vlastního výpočtu

Další z korelačních analýz voleb 2006 ukazuje, že ačkoliv regresní model 1 vygeneroval proměnnou předvolebních koalic a pravicovou ideologii stran jako významné, v korelační analýze tak tomu není. Pouze průměr straníků ukazuje pozitivní korelační vztah s procentem nominálních hlasů.

Korelační analýza procent nominálních hlasů a koalicí, průměru straníků a pravicové ideologie – volby 2006

	Koalice	Right	Průměr straníků
% nominálních hlasů	-.008	.074	.137*

Poznámka: N=264; *= $p < .05$; **= $p < .01$.

Zdroj: Autorka na základě vlastního výpočtu

Také u velikosti obvodu a stanovené závisle proměnné se objevil pozitivní korelační vztah, který se ovšem neukázal u velikosti HDI.

Korelační analýza procent nominálních hlasů a velikosti obvodu a HDI – 2006

Velikost obvodu	HDI
.137*	.117

Poznámka: N=264; *= $p < .05$; **= $p < .01$.

Zdroj: Autorka na základě vlastního výpočtu

Regresní model 2 poukazuje na dvě nejdůležitější proměnné, jež by měly ovlivňovat to, jaké procento personálních hlasů strana dostane. Pouze proměnná HDI byla z hlediska důležitosti opět vybrána regresním modelem za jednu z nejlépe vysvětlujících. Model 2 představuje tvrzení, že s každým procentuálním zvýšením HDI v jednotlivém státě či distriktu se také o +25,177 % navýší procento odevzdaných nominálních hlasů oproti hlasům stranickým. Výsledek u velikosti volebního obvodu a procenta odevzdaných nominálních hlasů byl odlišný, než u voleb 2006. Ve volbách 2010 se počítalo se zvýšeným procentem personálních hlasů při zvýšení velikosti volebního obvodu. Otázka je, zda byl rok 2010 z tohoto hlediska pouhou výjimkou, nebo proměnná velikost volebního obvodu nebude ani v budoucnu dostatečně vysvětlující pro odevzdané personální hlasy v Brazílii.

Regresní model 2 – volby 2010

Proměnná	B	Beta	Sig.
Stranici	.009	.003	.963
Velikost obvodu	.258	.232	.004
HDI	25.177	.069	.284
Pravice	-1.206	-.086	.403
Vláda	-7.078	-.196	.151
P. barreling ministerstvo	1.870	.053	.613
P. barreling – státy	-1.426	-.018	.776

Koalice	15.235	.220	.001
Finance	1.276E-006	.027	.663
<hr/>			
Konstanta	57.109		.002
<hr/>			
R ²		.085	

Poznámka: N=270

Zdroj: Autorka na základě vlastního výpočtu

Otázku financí a jejich dopadu na nominální hlasování voličů pro strany autorka analyzuje ve vytvořené tabulce č. 14, ve které indikuje, jaká je průměrná finanční dotace na kandidáta strany, a jaká je směrodatná odchylka této průměrné finanční dotace mezi stranickými kandidáty.

Tab. č. 14: Průměr financí na kandidáta strany a směrodatná odchylka průměru těchto financí – volby 2010

Strana	Průměr financí	SD
PC do B	273 914	101 323
PT	395 639	412 730
PSB	222 277	177 439
PDT	246 712	266 280
PSDB	428 084	605 875
PMDB	606 421	745 990
PP	471 408	365 422
PTB	201 784	209 658
PFL/DEM	383 575	390 692
PSC	159 762	136 778

Zdroj: Autorka na základě vlastního výpočtu

Jak je vidět v tabulce č. 14, nejvíce financí získávají kandidáti ze strany PMDB, na druhé straně je nutné zdůraznit, že směrodatnou odchylku má PMDB také nejvyšší ze všech stran, tudíž je velmi časté, že jeden z jejich kandidátů obdrží mnohem více financí, než třeba jeho kolega, jenž kandiduje na stejný post. S problémem nerovnosti

předvolebních příspěvků na kandidáta se setkávají všechny studované strany. I tím, že je směrodatná odchylka tak vysoká, vypovídají předvolební kampaně o značné personalizaci.

Regresní model také dokazuje, že s přístupem strany k ministerstvu, které má podle D. Samuelse přístup k *pork barrelingu*, se zvýší počet nominálních hlasů, jež strana získá.

Ve volbách 2010 měly pouze dvě nezávisle proměnné nějaký korelační vztah, ať už pozitivní či negativní, se závisle proměnnou. Jedná se o velikost obvodů, kdy tento vzájemný korelační vztah je pozitivní a zároveň nízké až střední závislosti. Jako druhá významná proměnná se ukázala přítomnost stran v předvolebních koalicích. Tentokrát byl korelační vztah podstatný.

Korelační analýza procent nominálních hlasů a koalic a velikosti obvodu – volby 2010

	Koalice	Velikost obvodu
% nominálních hlasů	.491**	.172**

Poznámka: N=270; *= $p < .05$; **= $p < .01$.

Zdroj: Autorka na základě vlastního výpočtu

Poslední z regresních modelů také vygeneroval několik významných nezávisle proměnných. Prvotně jde o průměrné finance na jednotlivé kandidáty vždy v rámci jedné strany. Čím se tyto dotace zvýší o jednu jednotku, tím se také procento nominálních hlasů pro danou stranu navýší o 0,000004899 %. Přesně stejnou tendenci již předpovídal David Samuels. Další proměnná velikost volebního obvodu predikuje, že se zvýšením volebního obvodu se zároveň zvýší procento nominálních hlasů. Stejně tak i pravicová ideologie se ukázala jako další z významných proměnných. Čím se strana na ideologické škále posouvá více směrem doprava, tím také obdrží větší procento personálních hlasů. V neposlední řadě je nutné zmínit, že proměnná HDI se ukázala ve všech třech studovaných případech, respektive volbách 2006, 2010 a 2014, jako významná nezávislá proměnná, jež může pomoci vysvětlit variaci procent odevzdaných nominálních hlasů pro strany. Konkrétně ve volbách 2014 se počítá, že s každým navýšením HDI o 1 %, vzroste počet odevzdaných personálních hlasů o 35,229 %.

Regressní model 3 – volby 2014

Proměnná	B	Beta	Sig.
Stranici	-.174	-.057	.621
Velikost obvodu	.069	.081	.469
HDI	35.229	.125	.050
Pravice	.693	.065	.394
Vláda	5.504	.201	.124
P. barreling ministerstvo	-1.420	-.053	.650
P. barreling – státy	.309	.005	.933
Koalice	-2.579	-.047	.450
Finance	4.899E-006	.270	.000
Konstanta	89.876		.000
R ²		.102	

Poznámka: N=270

Zdroj: Autorka na základě vlastního výpočtu

Ve volbách 2006, stejně jako ve volbách 2014, se ukázala pozitivní korelace mezi průměrnou dotací na kandidáta a procentem nominálních hlasů. Ačkoliv pouze poslední regresní model tuto proměnnou vygeneroval jako významnou, je nutné ji i v dalších výzkumech zařadit do analýzy.

Regressní model 3 předpokládá, že čím více bude strana zařaditelná na ideologické škále doprava, tím více bude získávat nominálních hlasů. Navzdory tomuto faktu již vztah mezi pravicovou ideologií a procentem nominálních hlasů není tak zřejmý. Přesto autorka vytvořila graf č. 6, který vzájemný vztah mezi ideologií stran a personálními hlasy, udělenými ve volbách 2014, vystihuje. Na ose *x* je znázorněno všech deset politických stran. Na ose *y* průměr procent nominálních hlasů, jež každá ze stran obdržela. Číslo jedna je udělené straně, jež se řadí k levici na ideologické škále.

Dva poté stranám středo-levicových. Číslo tři obdržely všechny středové strany. Čtyři zase strany ve středu-pravice a číslem pět jsou označeny pravicové strany. Černými body je znázorněn průměr procent odevzdaných nominálních hlasů pro všechny strany, jež se vyskytují na stejné ideologické škále. Tendence by měla být rostoucí, respektive s posunem na ose x směrem doprava by také mělo růst procento nominálních hlasů. Výjimku tak tvoří středové strany, jež obdržují poměrně velké procento nominálních hlasů, ale hlavně jde o stranu levice, konkrétně PC do B, jež obdržela největší procento nominálních hlasů ze všech stanovených průměrů. Přesto se tu patrná tendence výše zmíněné teorie ukazuje a tudíž je tento faktor možný zařadit i do dalších výzkumů.

Graf č. 6: Ideologie stran a % udělených nominálních hlasů v roce 2014

Zdroj: Autorka na základě vlastního výpočtu

Finance se opět prokázaly jako významná proměnná v korelační analýze. Celková finanční částka pro stranu, stejně jako průměrná dotace na kandidáta i směrodatná odchylka mezi financemi jednotlivých kandidátů, pozitivně korelují s procentem nominálních hlasů. Korelační analýza financí pro stranu je podobná té

z voleb 2006. Pouze ve volbách 2010 se proměnné finance, průměrná dotace a SD neukázaly jako významné.

Korelační analýza procent nominálních hlasů a financí – volby 2014

	Finance	Průměrná dotace	SD	Počet kandidátů
% nominálních hlasů	.128*	.276**	.264*	.102

Poznámka: N=270; *= $p < .05$; **= $p < .01$.

Zdroj: Autorka na základě vlastního výpočtu

Další dvě nezávisle proměnné, které ukazují statisticky významné korelační koeficienty ve volbách 2014, jsou přítomnost strany ve vládě a velikost HDI. Přičemž oba dva korelační vztahy jsou pozitivní. V regresním modelu 3 se přítomnost stran ve vládě neukázala jako dostatečně vysvětlující proměnná. Pokud se ovšem zaměříme na tabulku č. 15 je vidět, že strany, které se účastní vlády v průměru také obdrží větší procento nominálních hlasů, než strany, jež ve vládě zastoupení nejsou. Rozdíl mezi těmito procenty není ovšem příliš vysoký.

Korelační analýza procent nominálních hlasů a přítomnosti strany ve vládě a HDI – volby 2014

	Vláda	HDI
% nominálních hlasů	.142*	.127*

Poznámka: N=270; *= $p < .05$; **= $p < .01$.

Zdroj: Autorka na základě vlastního výpočtu

Tab. č. 15: Ne/účast stran ve vládě a procenta nominálních hlasů – volby 2014

	PC do B	PT	PSB	PDT	PSDB	PMDB	PP	PTB	PFL	PSC	Průměr
Účast ve vládě – 2014	88,74	87,57	85,76	86,18	x	93,41	91,47	x	x	x	88,36
Neúčast ve vládě – 2014	x	x	x	x	86,2	x	x	84,81	83,48	85,84	85,08

Zdroj: Autorka na základě vlastního výpočtu

V analýze Samuelsovy teorie personálního hlasování na posledních třech volbách do Poslanecké sněmovny Brazílie se ukázalo, že zabývat se personálním hlasování je stále významné při studiu volebních systémů a personalismu. U některých

proměnných se prokázalo, že nebyly významné u těchto studovaných voleb. Jiné proměnné sice potvrdily, že jsou při studiu nominálního hlasování důležité, ale v opačném směru, než předpokládá původní teorie.

Závěr

Jak se ukázalo v průběhu analýzy voleb do brazilské Poslanecké sněmovny, hlasování voličů i v těchto posledních třech volbách zůstává převážně nominální. Jen malé procento voličů odevzdává svůj hlas přímo konkrétní straně, nikoliv kandidátovi. Přesto existuje variace mezi těmito odevzdanými nominálními hlasy jak na úrovni deseti analyzovaných politických stran, tak na úrovni federálních států a federálního distriktu. Státy, ve kterých bylo voleno ve volbách 2006, 2010 a 2014 nejméně nominálně, tedy nejvíce pro stranu, byly následující: Acre, Rondônia, Rio Grande do Norte a Paraná. U politických stran se často situace měnila. Některé strany v průběhu let získávaly více nominálních hlasů, jiné zase těch *label*. Přesto jde vyzorovat určitý trend, kdy některé politické strany se vždy v analyzovaných volbách řadily k těm, jež měly jedno z nejmenších procent personálních hlasů a naopak.

K vysvětlení variace mezi procentem odevzdaných personálních hlasů sloužila upravená teorie Davida Samuelse. Jeho práce analyzovala volby do dolní komory Parlamentu v Brazílii v letech 1990 a 1994. Jako kontrolní proměnná byla použita velikost HDI, ale také registrování voličů k určité straně, velikost volebního obvodu a pravicová ideologie stran. Jako hlavní proměnné, jež vycházely přímo ze Samuelsovy teorie, se řadí: finance pro politickou stranu a průměrná finance pro kandidáta strany, přístup politické strany k postům ve vládě, obsazení *pork barreling* ministerstva stranou a účast stran na předvolebních koalicích.

Práci se podařilo otestovat Samuelsovu teorii personálního hlasování o třicet let později. Za největší přínos autorka považuje převážně výstupy některých regresních modelů či korelačních analýz, které nám ukazují, že vztah mezi závisle a nezávisle proměnnou je třeba opačný, než se kterým počítala původní teorie. Například tvrzení, že při vstupu strany do předvolební koalice s jednou či více stranami se zvýší procento udělených nominálních hlasů pro tyto strany, se nepotvrdilo. Naopak regresní modely 1 a 3 voleb 2006 a 2010 vygenerovaly sice tuto proměnnou jako důležitou, ale s naprosto opačným efektem. Strany, které naopak vstoupily do předvolební koalice, byly voleny méně nominálně, než ty strany, které do voleb vstoupily samy za sebe. U voleb 2010 proměnná předvolební koalice naopak korespondovala s danou teorií. Rok 2010 může být brán jako výjimka, což se však ukáže až další analýzou v čase.

Stejně tomu tak bylo u proměnné přítomnosti politické strany ve vládě v roce 2006 a 2010. I v těchto případech měla daná strana obdržet více personálních hlasů,

ale bylo tomu právě naopak. Na druhé straně ve volbách roku 2014 se prokázal pozitivní korelační vztah mezi závislou proměnnou a přítomností strany ve vládě. Zmíněná proměnná by tedy měla být studována v rámci delšího časového období a možná i na větším vzorku zemí.

Kontrolní proměnná pravicová ideologie politické strany v regresním modelu voleb 2006 potvrdila zmiňovanou tezi, která předpokládala nárůst procent nominálních hlasů s posunem stran směrem doprava na ideologické škále. Stejně tak tomu bylo i u voleb 2014. Výjimku tvořily opět volby 2010, kdy vztah byl opačný. S přiblížením se strany k ideologii pravice získala daná strana méně personálních hlasů.

Dvě další kontrolní proměnné ukázaly, že také vysvětlují udělování nominálních hlasů v Brazílii. První z nich, velikost volebního obvodu, zjistila, že se snižující velikostí volebního obvodu se zvyšuje procento personálních hlasů v daném státě či distriktu. Rok 2010 naopak dokázal pozitivní korelační vztah mezi nominálními hlasy a velikostí volebního obvodu. Poslanecké volby v roce 2010 mohou tak být pouze výjimkou, což se prokáže až v čase. Druhá kontrolní proměnná, tedy velikost HDI, dokázala vztah mezi procentem HDI a procentem nominálních hlasů, který je statisticky významný. S každým nárůstem HDI ve státě o jedno procento v roce 2006, vzrostl podíl udělených nominálních hlasů pro stranu o +17,58 %. Ve volbách 2010 opět při procentním nárůstu HDI také vzrostlo procento odevzdaných personálních hlasů o 25,177 %. Ve volbách 2014 byl nárůst o +35,229 %. Také se v posledních volbách ukázal slabý až střední pozitivní vztah mezi danými proměnnými. Z toho důvodu je HDI považováno za silnou proměnnou, která by měla být i v dalším bádání zavedena do výzkumu, ačkoliv vysvětlující výsledky se projeví opačně, než s jakými počítala teorie.

Diplomová práce byla především zaměřena na stranicko-strukturální faktory, které měly pomocí regresní analýzy vysvětlit rozdílné procento odevzdaných nominálních a *label* hlasů u různých politických stran. Finance, přítomnost stran ve vládě či přístup stran k *pork barreling* ministerstvům se tak staly stěžejní faktory, jež zmíněnou variaci měly vysvětlit.

Finance jsou často zmiňovanou proměnnou, jež by měla mít přímý dopad na to, zda strana obdrží větší procento nominálních, či naopak stranických hlasů. Ve volbách 2006 se závisle proměnnou pozitivně korelovaly celkové finance, kterými strana disponovala na předvolební kampaně, průměrná dotace těchto financí na jednotlivé kandidáty strany, směrodatná odchylka průměrné dotace vždy mezi kandidáty stejné

politické strany a také počet kandidátů, který kandidoval ve volbách v rámci jedné politické strany a zároveň v jednom volebním obvodu. Stejná situace nastala i u voleb 2014. Dokonce v regresním modelu 3 voleb 2014 bylo zjištěno, že s navýšením průměrných financí na kandidáta, se také zvýší procento nominálních hlasů, jak přesně předvíдалa teorie. V roce 2010 se ovšem situace jeví opačně, tedy v protikladu předpovídaném ve zmiňované teorii. S navýšením financí strany se naopak snížilo procento nominálních hlasů, které strana obdržela. Tato situace může být ale vysvětlena rozdílnou směrodatnou odchylkou mezi jednotlivými stranami. Ačkoliv například strana *A* disponuje mnohem větším finančním obnosem než strana *B*, může mít buď více kandidátů, tudíž průměrná dotace na kandidáta bude nižší než u strany *B*, nebo její směrodatná odchylka bude nízká, a tak budou finance mezi stranu rozděleny rovnoměrně.

Přítomnost ministrů z dané strany v *pork barreling* ministerstvech se prokázala jako další z důležitých proměnných při vysvětlování variace v odevzdaných personálních hlasech. U voleb 2006 i 2010 se prokázal vztah mezi danou nezávislou proměnnou a procentem nominálních hlasů jako kladný (pozitivní), ať už se jednalo o vztah korelační či v rámci regresních modelů. Dá se předpokládat, že u vyšších procent nominálních hlasů bude zároveň méně přítomnost dané strany v *pork barreling* ministerstvu. U voleb 2014 byl ovšem výsledek odlišný. S přítomností strany v *pork barreling* ministerstvu, daná strana získala méně nominálních hlasů.

Hlavním omezením diplomové práce je nedostupnost některých dat. Například HDI není zjistitelné každoročně v každém z brazilských federálních států, proto nemohl být udělán průměr HDI ve čtyřletém období před volbami. Dále chyběla data *Gini* pro stejné období ve stejných volebních obvodech. Také by bylo jistě zajímavé, kdyby byla vytvořena ideologická škála, která by brazilské politické strany zařazovala do minimálně 11 kategorií, nikoliv pěti, jak je tomu v samotném výzkumu. Poslední výtka práce by mohla být proměnná *pork barreling* ministerstev, která je pouze převzatá z původní teorie, ve které ovšem D. Samuels blíže nevysvětluje, proč některá ministerstva řadí k *pork barreling* a jiná ne.

Navzdory zmíněným problémům práce přinesla odpovědi na stanovené výzkumné otázky. Za velmi podnětné považuje autorka někdy až příliš odlišné výstupy u tří regresních modelů. V každém modelu se ukázaly často jiné proměnné, které variaci v odevzdaných nominálních hlasech mezi jednotlivými stranami vysvětlují. Za přínosný fakt autorka hodnotí, že mnoho z proměnných, které D. Samuels označil jako statisticky

významné, potvrdilo opačný vztah. Respektive teorie předpokládala, že s navýšením hodnoty nezávisle proměnné se například navýší hodnota závisle proměnné. Ve výše studovaných volbách se občas ukázal pravý opak. Ačkoliv třeba proměnná byla statisticky významná, se zvýšením jejích hodnot se hodnoty závisle proměnné snížily. Autorka práce tedy uvádí tento výzkum jako navázání na testování Samuelsovy teorie po třiceti letech. Dozajisté bude zajímavé sledovat vývoj odevzdaných nominálních hlasů a faktorů, které toto procento mohou ovlivňovat, v budoucích volbách.

Seznam tabulek

Tab. č. 1: Efektivní počet stran na volební úrovni a efektivní počet stran na parlamentní úrovni v Brazílii.....	15
Tab. č. 2: Vybrané politické strany.....	18
Tab. č. 3: Ideologické rozložení brazilských politických stran.....	19
Tab. č. 4: Dvou dimenzionální klasifikace volebních systémů.....	25
Tab. č. 5: Personalizované—Stranické a Retrospektivní—Neretrospektivní hlasy...27	
Tab. č. 6: Výsledky legislativních voleb do Poslanecké sněmovny Brazílie v roce 2006.....	31
Tab. č. 7: Výsledky legislativních voleb do Poslanecké sněmovny Brazílie v roce 2010.....	33-34
Tab. č. 8: Počet křesel jednotlivých stran v Poslanecké sněmovně během posledních let.....	35
Tab. č. 9: Výsledky legislativních voleb do Poslanecké sněmovny Brazílie v roce 2014.....	36-37
Tab. č. 10: <i>Pork barreling</i> ministerstva v Brazílii.....	54
Tab. č. 11: Účast stran ve vládě a % nominálních hlasů.....	70
Tab. č. 12: Účast stran v předvolební koalici a % nominálních hlasů.....	71
Tab. č. 13: Neúčast stran v předvolební koalici a % nominálních hlasů.....	73
Tab. č. 14: Průměr financí na kandidáta strany a směrodatná odchylka průměru těchto financí – volby 2010.....	78
Tab. č. 15: Ne/účast stran ve vládě a procenta nominálních hlasů – volby 2014....	82

Seznam obrázků a grafů

Obr. č. 1: Počet volených poslanců za brazilské státy a federální distrikt.....	12
Obr. č. 2: Velikost volebních obvodů v Brazílii.....	58
Graf č. 1: Nominální a stranické hlasy pro jednotlivé strany ve volbách 2006.....	64
Graf č. 2: Nominální a stranické hlasy pro jednotlivé strany ve volbách 2010.....	65
Graf č. 3: Nominální a stranické hlasy pro jednotlivé strany ve volbách 2014.....	66
Graf č. 4: Velikost volebních obvodů a % udělených nominálních hlasů v roce 2006...	74
Graf č. 5: Velikost HDI a % udělených nominálních hlasů v roce 2006.....	75
Graf č. 6: Ideologie stran a % udělených nominálních hlasů v roce 2014.....	81

Seznam map

Mapa č. 1: Rozložení nominálního hlasování ve volbách 2006 v %.....61

Mapa č. 2: Rozložení nominálního hlasování ve volbách 2010 v %..62

Mapa č. 3: Rozložení nominálního hlasování ve volbách 2014 v %...63

Seznam korelačních analýz a regresních modelů

Korelační analýza procent nominálních hlasů a politických stran – volby 2006.....	67
Korelační analýza procent nominálních hlasů a politických stran – volby 2010.....	67
Korelační analýza procent nominálních hlasů a politických stran – volby 2014.....	67
Korelační analýza procent nominálních hlasů a financí – volby 2006.....	76
Korelační analýza procent nominálních hlasů a <i>pork barreling</i> ministerstev – volby 2006.....	76
Korelační analýza procent nominálních hlasů a koalicí, průměru straníků a pravicové ideologie – volby 2006.....	76
Korelační analýza procent nominálních hlasů a velikosti obvodu a HDI – 2006....	77
Korelační analýza procent nominálních hlasů a koalic a velikosti obvodu – volby 2010	79
Korelační analýza procent nominálních hlasů a financí – volby 2014.....	82
Korelační analýza procent nominálních hlasů a přítomnosti strany ve vládě a HDI – volby 2014.....	83
Regresní model 1 – volby 2006.....	69
Regresní model 2 – volby 2010	77-78
Regresní model 3 – volby 2014.....	80

Prameny a literatura

Prameny

Aguirre, Pedro. 2000. „Sistemas Políticos y Electorales Contemporáneos - Brasil“. Dostupné z: <http://www2.ine.mx/documentos/DECEYEC/brasil.htm#sistpol>.

Allen, Nathan. 2012. „Clientelism and the Personal Vote in Indonesia“. Portland: Western Political Science Association. Dostupné z: <https://wpsa.research.pdx.edu/meet/2012/allennathan.pdf>.

Álvarez-Rivera, Manuel. 2014. „Election Resources on the Internet: Federal Elections in Brazil“. Election Resources on the Internet. Dostupné z: http://www.electionresources.org/br/index_en.html.

Atlas do Desenvolvimento Humano no Brasil. 2016. „Ranking – Todos os Estados (2010)“. Dostupné z: <http://www.atlasbrasil.org.br/2013/pt/ranking>.

Banck, Geert A. 1998. „Personalism in the Brazilian Body Politic: Political Rallies and Public Ceremonies in the Era of Mass Democracy“. CEDLA: European Review of Latin American and Caribbean Studies. Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/25675796?seq=1#page_scan_tab_contents.

Bartels, Larry M. 2000. „Partisanship and Voting Behavior, 1952 – 1996“. Princen University: American Journal of Political Science. Dostupné z: <https://www.acsu.buffalo.edu/~jcampbel/documents/BartelsAJPS2000.pdf>.

BDE. 2010. „Indicadores de pobreza“. Boa Vista: Bases de Datos do Estado. Dostupné z: http://www.bde.pe.gov.br/visualizacao/Visualizacao_formato2.aspx?codFormatacao=1419&CodInformacao=1172&Cod=3.

Belén, Ana. 2012. „Ideology and Political Affiliation“. Prezi. Dostupné z: <https://prezi.com/hp7jifjkdlej/politics/>.

Bonneau, Chris W, Damon M. Cann. 2013. „Party Identification and Vote Choice in Partisan and Nonpartisan Elections“. New York: Springer Science and Business Media. Dostupné z: <http://www2.pitt.edu/~cwb7/assets/papers/PB%2014%20article.pdf>.

BTI. 2010. „Brazil Country Report“. Munich: Munich University. Dostupné z: <https://www.google.cz/#q=elections+parliamentary+2010+brazil&start=20>.

Câmara dos deputados. 2016. „Lideranças e Bancadas“. Brasília: Câmara dos deputados. Dostupné z: <http://www2.camara.leg.br/deputados/liderancas-e-bancadas/bancadas/bancada-na-eleicao>

Colburn, Forrest D., Arturo Cruz S.. 2012. „Personalism and Populism in Nicaragua“. Washington: Journal of Democracy. Dostupné z: <http://www.journalofdemocracy.org/article/personalism-and-populism-nicaragua>.

COPA. 2006. „First Round of the Brazil Presidential and Legislative Elections.“ Brasília: COPA. Dostupné z: <http://www.copa.qc.ca/eng/missions/MOE/2006-MOE-Brazil.html>.

DelGuidice, Noelle. 2010. „El Sistema Proporcional en Brasil: Orígenes, Características y Efectos“. Madrid: Universidad Autónoma de Madrid. Dostupné z: <http://www.opiniaopublica.ufmg.br/emdebate/noelleespanhol11.pdf>.

DEM. 2016. „O Democratas“. Brasília: DEM. Dostupné z: <http://www.dem.org.br/o-democratas/>.

Economist. 2014. „Brazil's presidential election: A river country“. Sao Paulo: Economist. Dostupné z: <http://www.economist.com/blogs/americasview/2014/10/brazils-presidential-election-2>.

Electoral Knowledge Network. 2016. „Electoral Systems“. Electoral Knowledge Network. Dostupné z: <http://aceproject.org/ace-en/topics/es/esd/esd04/esd04a/default>.

Electoral Reform Society. 2016. „Single Transferable Vote“. London: Electoral Reform Society. Dostupné z: <https://www.electoral-reform.org.uk/single-transferable-vote>.

Eleições2014. 2016. „Resultados para Deputado Federal“. Brasília: Eleições. Dostupné z: <http://www.eleicoes2014.com.br/candidatos-deputado-federal-tocantins/>.

Faber, Marcos. 2010. „Partidos Políticos“. Brasília: Historia Livre. Dostupné z: http://www.historylivre.com/brasil/partidos_politicos.pdf.

Freedom House. 2012. „Countries at the Crossroads“. Brazil: Freedom House. Dostupné z: <https://freedomhouse.org/report/countries-crossroads/2012/brazil>.

Geoinovace. 2016. „Pokročilé statistické metody geografického výzkumu: Regresní analýza“. Brno: Masarykova univerzita. Dostupné z: http://geoinovace.data.quonia.cz/materialy/ZX510_Pokrocile_statisticke_metody_geografickeho_vyzkumu_MU/Regresni_analyza.pdf.

Globo. 2016. „Composição da câmara dos deputados“. Brasília: Globo.com. Dostupné z: <http://g1.globo.com/politica/eleicoes/2014/nova-composicao-da-camara.html>.

Homola, Jan. 2016. „Směrodatná odchylka“. Brno: Vydavatelství Nová média. Dostupné z: <http://www.matematika.cz/smerodatna-odchylka>.

Horký, Ondřej, Pavla Začalová. 2012. „Chudoba“. Praha: Rozvojovka.

IBDG. 2014. „Estimativas da populacao residente no Brasil da federacao com data de referencia em 1 de julho de 2014“. Dostupné z: ftp://ftp.ibge.gov.br/Estimativas_de_Populacao/Estimativas_2014/estimativa_do_u_2014.pdf.

IDEA. 2011. „Programmatic Parties“. Stockholm: IDEA. Dostupné z: <http://www.idea.int/development/upload/brazil-2.pdf>.

Institut Politického Marketingu. 2016. „Volební obvod“. Praha: IPM. Dostupné z: <http://politickymarketing.com/slovník/volebni-obvod>.

IPU. 2010. „Brazil: Senado Federal (Federal Senate)“. Brasilia: Inter-Parliamentary Union. Dostupné z: http://www.ipu.org/parline-e/reports/arc/2044_06.htm.

Joao Esocorro. 2014. „Câmara e Senado vão ajuizar duas ações contra decisão sobre bancadas“. Dostupné z: <https://joaoesocorro.wordpress.com/2014/05/29/>.

Lebeda, Tomáš. 2001. „Hlavní proměnné proporčních volebních systémů“. Praha: Sociologický ústav. Dostupné z: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/f213451ab2ebbfd43a47e9a357052f59876adc77_140_425LEBEDA.pdf.

Lucas, Adriano. 2015. „Top 10 Maiores Partidos Políticos Do Brasil“. Cuiambá: Top10Mais.org. Dostupné z: <http://top10mais.org/top-10-maiores-partidos-politicos-brasil/>.

Mainwaring, Scott. 1990. „Politicians, Parties and Electoral Systems: Brazil in Comparative Perspectives“. University of Notre Dame: Kellogg Institute. Dostupné z: <https://kellogg.nd.edu/publications/workingpapers/WPS/141.pdf>.

Mainwaring, Scott. 1992. „Brazilian Party Underdevelopment in Comparative perspective.“ Dostupné z: http://www.jstor.org/stable/2152290?seq=1#page_scan_tab_contents.

Mainwaring, Scott. 1999. „Rethinking Party Systems in the Third Way of Democratization: The Case of Brasil“. Standford: Standford University Press. Dostupné z: http://isites.harvard.edu/fs/docs/icb.topic925740.files/Week%2011/Mainwaring_Rethinking.pdf.

Malamud, Carlos. 2010. „Brasil: Rousseff tendrá la mayoría absoluta en el Congreso si es elegida presidenta“. Sao Paulo: Infolatam. Dostupné z: <http://www.infolatam.com/2010/10/04/brasil-rousseff-tendra-la-mayoria-absoluta-en-el-congreso-si-es-elegida-presidenta/>.

Marsh, Michael. 2003. „Candidates or Parties? Objects of Electoral Choice in Ireland“. Dublin: Trinity College Dublin.

Melo, Carlos Ranulfo. 2015. „The 2014 Elections and the Brazilian Party System.“ Minas Gerais: Universidade Federal de Minas Gerais. Dostupné z: <http://www.scielo.br/pdf/bpsr/v9n1/1981-3821-bpsr-9-1-0093.pdf>.

Němec, Jan. 2004. „Demokracie v Brazílii a „dělnický prezident“ Lula“. Praha: Oeconomica. Dostupné z: <http://media0.webgarden.cz/files/media0:51036a6a6c368.pdf.upl/Prezident+Lula.pdf>.

Němec, Jan. 2011. „Všeobecné volby v Brazílii 2010“. Praha: Parlamentní institut.
Dostupné z:

file:///C:/Users/%C5%A0%C3%A1rka/Downloads/TEMATA_20_2011.pdf.

Partido da República. 2014. „Número por deputados por estado e pelo DF“. Brasília:
Partido da República. Dostupné z:
http://www.partidodarepublica.org.br/partido/Noticias_republicanas_2014/noticias_2014_1284.html.

PCdoB. 2016. „Quem é e o que quer o Partido Comunista do Brasil“. Brasil: PCdoB.
Dostupné z: http://www.pcdob.org.br/texto.php?id_texto_fixo=4&id_secao=145.

PDT. 2016. „Fundação“. Brasília: PDT. Dostupné z:
<http://www.pdt.org.br/index.php/historia/fundacao/>.

Pew Research Centre. 2012. „Party Affiliation and Election Polls“. Washington: Pew Research Centre.

Pizzaro Leongómez, Eduardo. 2006. Giants with Feet of Clay: Political Parties in Colombia. Stanford: Stanford University. Dostupné z:
<http://stanford.universitypressscholarship.com/view/10.11126/stanford/9780804752787.001.0001/upso-9780804752787-chapter-3>.

PMDB. 2016. „História“. Brasília: PMDB. Dostupné z:
<http://pmdb.org.br/institucional/historia/>.

Portal Brasil. 2016. „Esplanada dos Ministérios“. Brasília: Portal Brasil. Dostupné z:
<http://www.brasil.gov.br/governo/2016/05/para-buscar-eficiencia-novo-governo-corta-ministerios>.

PP. 2016. „Nossa História“. Brasília: PP. Dostupné z:
<http://www.pp.org.br/textos/453/27432/NossaHistoria/?sIT=119032>.

Prysky, Charles, Carmine Scavo. 1993. „Analyzing Voting Behavior“. Washington: American Political Science Association. Dostupné z:
<http://web.csulb.edu/~astevens/posc420/files/Prysky2.htm>.

PSB40. 2016b. „Histórico“. Brasília: PSB40. Dostupné z: <http://www.psb40.org.br/fixa.asp?det=10>.

PSB40a. 2016. „Manifesto“. Brasília: PSB40. Dostupné z: <http://www.psb40.org.br/fixa.asp?det=1>.

PSC. 2016. „Histórico“. Brasília: PSC. Dostupné z: <http://www.psc.org.br/site/partido-social-cristao/historico.html>.

PSDB. 2016. „História“. Brasília: PSDB. Dostupné z: <http://www.psdb.org.br/psdb/historia/>.

PT. 2016. „Nossa História“. Brasília: PT. Dostupné z: <http://www.pt.org.br/nossa-historia/>.

PTB. 2016. „Estatuto do PTB“. Brasília: PTB. Dostupné z: <https://ptb.org.br/PTB/estatuto/>.

Rennó, Lúcio, Andrea Cabello. 2010. „As bases do Lulismo: a volta do personalismo, realinhamento ideológico ou nao alinhamento“.

Saber Vencer. 2013. „IDH – Os números confirmam a década perdida“. Dostupné z: <http://www.sabervencer.com.br/2013/07/os-numeros-confirmam-decada-perdida.html>.

Samuels, David. 1999. „Incentives to Cultivate a Party Vote in Candidate-Centric Electoral Systems: Evidence From Brasil“. Minnesota: University of Minnesota.

Santos, Fabiano, Júlio Canello. 2015. „Brazilian Congress, 2014 elections and governability challenges“. Rio de Janeiro: Universidade do Estado do Rio de Janeiro. Dostupné z: http://www.scielo.br/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S1981-38212015000100115.

Tomeš, Igor. 1996. „O chudobě jako o sociální události“. In *Sociální politika, teorie a mezinárodní zkušenost*. Praha: Socioklub.

TRE do Espírito Santo. 2014. „Voto branco x voto nulo: saiba a diferença“. Espírito Santo: TRE. Dostupné z: <http://www.tre-es.jus.br/imprensa/noticias-tre-es/2014/Outubro/voto-branco-x-voto-nulo-saiba-a-diferenca>.

Trinity College Dublin. 2015. „Election Indices“. Dublin: Trinity College Dublin. Dostupné z: https://www.tcd.ie/Political_Science/staff/michael_gallagher/ElSystems/Docts/ElectionIndices.pdf.

UOL. 2014. „Eleições 2006“. UOL. Dostupné z: <http://eleicoes.uol.com.br/2006/placar/infograficos/camaradeputados.jhtm>.

World Bank. 2016. „Índice Gini“. World Bank. Dostupné z: <http://donnees.banquemondiale.org/indicateur/SI.POV.GINI>.

Yazbek, Priscila. 2014. „A nova composição da Câmara dos Deputados pós Eleições 2014“. Brasil: Exame.com. Dostupné z: <http://exame.abril.com.br/brasil/noticias/a-nova-composicao-da-camara-dos-deputados-pos-eleicoes-2014>.

Literatura

Abramson, Paul R., John H. Aldrich, and David W. Rhode. 2003. *Change and Continuity in the 2000 and 2002 Elections*. Washington: CQ Press.

Ameringer, Charles D. 1992. *Political Parties of the Americas, 1980s to 1990s. Canada, Latin America and West Indies*. Westport: Greenwood press.

Bobbio, Norberto. 1995. *Direita e esquerda: Razões e significados de uma distinção política*. São Paulo: Unesp.

Colomer, Josep. 2011. *Personal Representation: The Neglected Dimension of Electoral Systems*. Colchester: the ECPR Press.

De la Fontaine, Dana, Thomas Stehnen. 2016. *The Political System of Brazil*. Berlin: Springer.

- Gallagher, Michael, Paul Mitchell. 2005. *The Politics of Electoral Systems*. Oxford: Oxford Scholarships Online.
- Herrero Blanco, Carmen, Ricardo Martínez Rico, Antonio Villar Notario. 2008. *A Multiplicative Human Development Index*. Bilbao: Fundación BBVA.
- Jurgen, Schuldt. 2005. *¿Somos pobres porque somos ricos?: recursos naturales, tecnología y globalización*. Lima: Fondo Editorial del Congreso.
- Katz, Richard S., William Crotty. 2006. *Handbook of Party Politics*. Londýn: Sage Publications.
- Kingstone, Peter. 2008. *Democratic Brazil Revisited*. Pittsburgh: University of Pittsburgh.
- Klíma, Jan. 2011. *Dějiny Brazílie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.
- Kouba, Karel. 2016. *Personalizace voleb a demokracie v Latinské Americe*. Brno: Centrum pro studium demokracie.
- Macaulay, Fiona. 2006. *Gender Politics in Brazil and Chile: The Role of Parties in National and Local Policymaking*. New York: Palgrave Macmillan.
- Maisel, L. Sandy, Mark D. Brewer. 2010. *Parties and Elections in America*. Plymouth: British Library.
- Neves, Fabrício Jesus Teixeira. 2005. *Direita, centro e esquerda no Brasil: Um mapa do realinhamento político-ideológico (1994-2002)*. Rio de Janeiro: UFRJ/IFCS.
- Nicolau, Jairo. 1993. *Sistema Eleitoral e Reforma Política*. Rio de Janeiro: Foglio.
- Rourke, Thomas R., Rosita A. Chazarreta Rourke. 2007. *A Theory of Personalism*. Plymouth: Lexington Books.
- Rusmichová, Lada, Jiří Soukup. 2002. *Makroekonomie základní kurz*. Praha: Melandrium Praha.
- Samuels, David. 2006. *Ambition, Federalism, and Legislative Politics in Brazil*. Minnesota: University of Minnesota.

Santos, W.G.. 2007. *O paradoxo de Rousseau*. Rio de Janeiro: Rocco.

Tosta, Antonio Luciano de Andrade, Eduardo F. Couthino. 2016. *Brazil*. Santa Barbara: ABC Clio.